

RZYMSKI STATUT MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU KARNEGO

sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r.

(Dz. U. z dnia 9 maja 2003 r. nr 78 poz. 708)
W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 17 lipca 1998 r. został przyjęty Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego, w następującym brzmieniu:

RZYMSKI STATUT MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU KARNEGO

PREAMBUŁA

Państwa-Strony niniejszego statutu, świadome, iż wszyscy ludzie są połączeni wspólnymi więzami, że ich kultury tworzą wspólne dziedzictwo, oraz zaniepokojeni, iż ta delikatna mozaika może w każdej chwili zostać zniszczona, pamiętając, iż w mijającym wieku miliony dzieci, kobiet i mężczyzn były ofiarami niewyobrażalnych okrucieństw, które głęboko poruszyły sumienie ludzkości, uznając, iż tego typu poważne zbrodnie zagrażają pokojowi, bezpieczeństwu i pomyślności świata, potwierdzając, iż najpoważniejsze zbrodnie wagi międzynarodowej nie mogą pozostać bezkarne oraz że ich skuteczne ściganie musi zostać zapewnione poprzez podjęcie odpowiednich działań zarówno przez poszczególne państwa, jak i poprzez wzmocnienie współpracy międzynarodowej, zdecydowane, by położyć kres bezkarności sprawców tych zbrodni i w ten sposób przyczynić się do zapobieżenia ich popełnianiu, przypominając, iż obowiązkiem każdego Państwa jest wykonywanie jurysdykcji karnej w stosunku do osób odpowiedzialnych za zbrodnie międzynarodowe, potwierdzając cele i zasady Karty Narodów Zjednoczonych, a w szczególności zasadę powstrzymywania się przez każde państwo od groźby użycia siły lub jej użycia przeciwko całości terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregośkolwiek państwa, jak i w inny sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych, podkreślając, iż żadne z postanowień niniejszego Statutu nie może być traktowane jako upoważnienie dla któregośkolwiek Państwa-Strony do interweniowania w konflikt zbrojny lub w wewnętrzne sprawy jakiegokolwiek państwa, zdecydowane, ze względu na powyższe cele oraz dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń, utworzyć niezależny stały Międzynarodowy Trybunał Karny związany z systemem Narodów Zjednoczonych, posiadający jurysdykcję w stosunku do najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej, podkreślając, iż Międzynarodowy Trybunał Karny utworzony na podstawie niniejszego statutu ma charakter komplementarny w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, postanawiając zagwarantować trwałe poszanowanie sprawiedliwości międzynarodowej i jej realizację, uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I. UTWORZENIE TRYBUNAŁU

Artykuł 1 Trybunał

Niniejszym tworzy się Międzynarodowy Trybunał Karny (zwany dalej „Trybunałem”). Trybunał jest instytucją stałą i jest on władny wykonywać jurysdykcję wobec osób, które dopuściły się najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej, wymienionych w niniejszym statucie. Trybunał ma charakter komplementarny w stosunku do krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Jurysdykcja i działalność Trybunału uregulowane są postanowieniami niniejszego statutu.

Artykuł 2 Stosunki pomiędzy Trybunałem a Narodami Zjednoczonymi

Stosunki pomiędzy Trybunałem a Narodami Zjednoczonymi są regulowane w oparciu o umowę zatwierdzoną przez Zgromadzenie Państw-Stron niniejszego statutu, a następnie zawartą przez Prezesa Trybunału w jego imieniu.

Artykuł 3 Siedziba Trybunału

1. Siedzibą Trybunału ustanawia się Hagę w Holandii („Państwo przyjmujące”).
2. Trybunał zawiera porozumienie w sprawie głównej siedziby z Państwem przyjmującym. Porozumienie to zawierane jest przez Prezesa Trybunału w jego imieniu, po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Państw-Stron.
3. Na podstawie niniejszego statutu Trybunał może ustanowić swoją siedzibę gdzie indziej, jeżeli uzna to za pożądane.

Artykuł 4
Status prawny i uprawnienia Trybunału

1. Trybunał posiada międzynarodową osobowość prawną. Trybunał posiada również zdolność prawną w zakresie koniecznym do wykonywania swych funkcji i realizowania swoich celów.
2. Trybunał może wykonywać swoje funkcje i uprawnienia przewidziane w niniejszym statucie na terytorium każdego Państwa-Strony oraz – na podstawie specjalnej umowy - na terytorium jakiegokolwiek innego państwa.

CZĘŚĆ II. JURYSDYKCJA, DOPUSZCZALNOŚĆ ORAZ PRAWO WŁAŚCIWE

Artykuł 5
Przestępstwa objęte jurysdykcją Trybunału

1. Jurysdykcja Trybunału jest ograniczona do najpoważniejszych zbrodni wagi międzynarodowej. Jurysdykcja Trybunału na podstawie niniejszego statutu obejmuje następujące zbrodnie:
  - (a) zbrodnię ludobójstwa;
  - (b) zbrodnie przeciwko ludzkości;
  - (c) zbrodnie wojenne;
  - (d) zbrodnię agresji.
2. Trybunał wykonuje jurysdykcję w odniesieniu do zbrodni agresji, gdy tylko zostanie przyjęte postanowienie zgodnie z artykułami 121 i 123 definiujące tę zbrodnię oraz określające warunki wykonywania przez Trybunał jurysdykcji w odniesieniu do tej zbrodni. Powyższe postanowienie powinno być zgodne z odpowiednimi postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 6
Ludobójstwo

Dla celów niniejszego statutu „ludobójstwo” oznacza którykolwiek z następujących czynów, dokonany z zamiarem zniszczenia w całości lub części grupy narodowej, etnicznej, rasowej lub religijnej, takich jak:

- (a) zabójstwo członków grupy;
- (b) spowodowanie poważnego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia psychicznego członków grupy;
- (c) rozmyślne stworzenie dla grupy warunków życia, obliczonych na spowodowanie jej całkowitego lub częściowego zniszczenia fizycznego;
- (d) stosowanie środków, które mają na celu wstrzymanie urodzin w obrębie grupy;
- (e) przymusowe przekazywanie dzieci członków grupy do innej grupy.

Artykuł 7
Zbrodnie przeciwko ludzkości

1. Dla celów niniejszego statutu „zbrodnie przeciwko ludzkości” oznacza którykolwiek z następujących czynów, popełniony w ramach rozległego lub systematycznego, świadomego ataku skierowanego przeciwko ludności cywilnej:
  - (a) zabójstwo;
  - (b) eksterminacja;
  - (c) niewolnictwo;
  - (d) deportacja lub przymusowe przemieszczanie ludności;
  - (e) uwięzienie lub inne dotkliwie pozbawienie wolności fizycznej z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego;
  - (f) tortury;
  - (g) zgwałcenie, niewolnictwo seksualne, przymusowa prostytutka, wymuszona ciąża, przymusowa sterylizacja oraz jakiegokolwiek inne formy przemocy seksualnej porównywalnej wagi;
  - (h) prześladowanie jakiegokolwiek możliwej do zidentyfikowania grupy lub zbiorowości z powodów politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, religijnych, płci (gender) w rozumieniu ustępu 3 lub z innych powodów powszechnie uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, w związku z jakimkolwiek czynem, do którego odnosi się niniejszy ustęp, lub z jakąkolwiek zbrodnią objętą jurysdykcją Trybunału;
  - (i) wymuszone zaginięcia osób;
  - (j) zbrodnie apartheidu;
  - (k) inne nieludzkie czyny o podobnym charakterze celowo powodujące ogromne cierpienie lub poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego.
2. W rozumieniu ustępu 1:
  - (a) „atak skierowany przeciwko ludności cywilnej” oznacza sposób działania, polegający na wielokrotnym dopuszczaniu się czynów opisanych w ustępie 1 skierowanych przeciwko ludności cywilnej, podjęty stosownie do lub dla wsparcia polityki państwowej lub organizacyjnej zakładającej dokonanie takiego ataku;
  - (b) „eksterminacja” obejmuje celowe stworzenie takich warunków życia, inter alia, pozbawienie dostępu do jedzenia i opieki medycznej, które są obliczone na wyniszczenie części ludności;

- (c) „niewolnictwo” oznacza realizowanie niektórych lub wszystkich uprawnień związanych z prawem własności w stosunku do człowieka oraz obejmuje realizację tych uprawnień w zakresie handlu ludźmi, a w szczególności kobietami i dziećmi;
  - (d) „deportacja lub przymusowe przemieszczanie ludności” oznacza zmuszenie ludzi do zmiany ich zgodnego z prawem miejsca zamieszkania połączone z wydaleniem lub innymi przymusowymi działaniami, bez podstawy w prawie międzynarodowym;
  - (e) „tortury” oznaczają celowe zadawanie dotkliwego bólu lub cierpienia, fizycznego bądź psychicznego, jakiejkolwiek osobie będącej pod opieką lub pod kontrolą oskarżonego; termin ten nie obejmuje bólu i cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo;
  - (f) „wymuszona ciąża” oznacza bezprawne uwięzienie kobiety, której zajście w ciążę nastąpiło na skutek przemocy, z zamiarem wpłynięcia na skład etniczny jakiejkolwiek grupy ludności lub dokonania innych poważnych naruszeń prawa międzynarodowego; niniejsza definicja w żadnym razie nie może być rozumiana jako naruszająca prawo krajowe dotyczące ciąży;
  - (g) „prześladowanie” oznacza celowe i dotkliwe, sprzeczne z prawem międzynarodowym, pozbawianie podstawowych praw jakiejkolwiek grupy lub wspólnoty z powodu jej tożsamości;
  - (h) „zbrodnia apartheidu” oznacza niehumanitarne działania o charakterze podobnym do opisanych w ustępie 1, dokonane w ramach zinstytucjonalizowanego ustroju ukierunkowanego na systematyczny ucisk oraz przewagę jednej grupy rasowej nad jakąkolwiek inną grupą lub grupami rasowymi oraz dokonane w zamiarze utrzymania tego ustroju;
  - (i) „wymuszone zaginięcia osób” oznaczają zatrzymanie, aresztowanie lub porwanie osób przez Państwo lub organizację polityczną lub z ich upoważnienia, przy ich poparciu lub milczącej zgodzie, a następnie odmowę przyznania faktu tego pozbawienia wolności lub odmowę przekazania informacji dotyczących losu i miejsca pobytu tych ludzi, z zamiarem pozbawienia ich ochrony prawnej przez dłuższy okres czasu.
3. Dla celów niniejszego statutu przyjmuje się, że pojęcie „płeć” (gender) odnosi się do dwóch płci: męskiej i żeńskiej w kontekście społecznym. Pojęcie „płeć” (gender) nie ma żadnego innego znaczenia od wskazanego powyżej.

Artykuł 8 Zbrodnie wojenne

- 1. Trybunał posiada jurysdykcję w odniesieniu do zbrodni wojennych, w szczególności popełnionych w ramach realizacji planu lub polityki albo kiedy zbrodnie te są popełniane na szeroką skalę.
- 2. Dla celów niniejszego statutu „zbrodnie wojenne” oznaczają:
  - (a) poważne naruszenia Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r., mianowicie jakiejkolwiek z wymienionych poniżej działań skierowanych przeciwko ludziom lub dobrom chronionym na podstawie postanowień odpowiedniej Konwencji Genewskiej:
    - (i) zamierzone zabójstwo;
    - (ii) tortury lub nieludzkie traktowanie, w tym eksperymenty biologiczne;
    - (iii) umyślne sprawianie wielkich cierpień albo ciężkich uszkodzeń ciała i zdrowia;
    - (iv) poważne zniszczenia i przywłaszczania mienia, nieusprawiedliwione koniecznością wojskową i dokonywane bezprawnie i samowolnie;
    - (v) zmuszanie jeńców wojennych lub innych chronionych osób do służby w siłach zbrojnych mocarstwa nieprzyjacielskiego;
    - (vi) umyślne pozbawianie jeńców wojennych lub innych chronionych osób prawa do rzetelnego procesu prowadzonego w normalnym trybie;
    - (vii) bezprawna deportacja lub przesiedlenie albo bezprawne pozbawianie wolności;
    - (viii) branie zakładników;
  - (b) inne poważne naruszenia praw i zwyczajów prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych o międzynarodowym charakterze, mianowicie:
    - (i) zamierzone kierowanie ataków przeciwko ludności cywilnej lub osobom cywilnym niebiorącym bezpośredniego udziału w działaniach wojennych;
    - (ii) zamierzone kierowanie ataków na obiekty cywilne, czyli obiekty niebędące celami wojskowymi;
    - (iii) zamierzone kierowanie ataków na personel, instalacje, materiały, oddziały lub pojazdy związane z pomocą humanitarną lub misjami pokojowymi działającymi w oparciu o Kartę Narodów Zjednoczonych tak długo, jak są one uprawnione do ochrony przysługującej osobom cywilnym i obiektom cywilnym na podstawie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
    - (iv) zamierzone przeprowadzanie ataku ze świadomością, iż atak ten spowoduje przypadkową utratę życia lub zranienie osób cywilnych lub szkodę w obiektach cywilnych, lub rozległą, długotrwałą i poważną szkodę w środowisku naturalnym, które byłyby wyraźnie nadmierne w stosunku do konkretnej, bezpośredniej i całkowitej spodziewanej korzyści wojskowej;
    - (v) atakowanie lub bombardowanie, przy użyciu jakichkolwiek środków, bezbronnych miast, wsi, domów mieszkalnych i budowli niebędących celami wojskowymi;
    - (vi) zabijanie lub ranienie nieprzyjaciela, który złożywszy broń lub nie mając już środków obrony, zdał się na łaskę;
    - (vii) bezpodstawne używanie flagi rozjemczej lub sztandaru, lub oznak wojskowych i munduru nieprzyjaciela, lub Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również oznak rozróżniających, ustanowionych przez Konwencje Genewskie, skutkujące śmiercią lub poważnym zranieniem osoby;
    - (viii) przesiedlanie, bezpośrednio lub pośrednio, przez mocarstwo okupujące części własnej ludności cywilnej na terytorium okupowane lub deportacja albo przesiedlanie całości lub części ludności cywilnej zamieszkałej na terytorium okupowanym w ramach tego terytorium lub poza nie;
    - (ix) zamierzone kierowanie ataków na budynki przeznaczone na cele religijne, edukacyjne, artystyczne, naukowe lub charytatywne, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie gromadzeni są ranni i chorzy, pod warunkiem że nie są one celami wojskowymi;

- (x) poddawanie osób, które są pod władzą strony przeciwnej, okaleczeniom fizycznym lub wszelkiego rodzaju eksperymentom medycznym lub naukowym, które nie są usprawiedliwione leczeniem medycznym, stomatologicznym lub szpitalnym tej osoby ani prowadzone w jej interesie, a które powodują śmierć lub poważne zagrożenie zdrowia tej osoby lub osób;
  - (xi) podstępne zabijanie lub ranienie osób należących do ludności lub wojsk nieprzyjaciela;
  - (xii) ogłaszanie, że nikomu nie będzie darowane życie;
  - (xiii) niszczenie lub zagarnianie własności nieprzyjaciela, z wyjątkiem przypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;
  - (xiv) ogłaszanie praw i roszczeń obywateli strony przeciwnej za wygaśnię, zawieszone lub niedopuszczalne do dochodzenia przed sądem;
  - (xv) zmuszanie obywateli strony przeciwnej do uczestnictwa w działaniach wojennych skierowanych przeciwko ich krajowi, nawet gdy pozostawali oni w służbie strony walczącej przed rozpoczęciem wojny;
  - (xvi) wydawanie na łup miast lub miejsc, nawet zdobytych szturmem;
  - (xvii) używanie trucizny lub zatrutej broni;
  - (xviii) używanie gazów duszących, trujących lub innych oraz wszelkich podobnych cieczy, materiałów i urządzeń;
  - (xix) stosowanie pocisków, które z łatwością rozszerzają się lub splaszczą w ciele człowieka, takich jak pociski z twardą łuską, która nie pokrywa w całości rdzenia lub jest ponacinana;
  - (xx) stosowanie broni, pocisków i materiałów oraz sposobów prowadzenia wojny, które z natury rzeczy powodują zbędne szkody lub nadmierne cierpienie lub które ze swej istoty stanowią naruszenie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych, pod warunkiem że taka broń, pociski i materiały, a także sposoby prowadzenia wojny są objęte całkowitym zakazem i są wymienione w aneksie do niniejszego statutu w wyniku poprawki przyjętej zgodnie z odpowiednimi postanowieniami artykułów 121 i 123;
  - (xxi) dopuszczanie się zamachów na godność osobistą, a w szczególności poniżające i upokarzające traktowanie;
  - (xxii) dopuszczanie się zgwałcenia, niewolnictwa seksualnego, przymusowej prostytucji, wymuszonej ciąży w rozumieniu artykułu 7 ustęp 2 (f), przymusowej sterylizacji oraz innych form przemocy seksualnej również stanowiących poważne naruszenie Konwencji Genewskich;
  - (xxiii) używanie osób cywilnych lub innych chronionych osób do ochrania ich swoją obecnością punktów, obszarów lub sił wojskowych przed działaniami wojskowymi;
  - (xxiv) zamierzone kierowanie ataków na budynki, materiały, oddziały medyczne i środki transportu oraz personel używający znaków odróżniających ustanowionych przez Konwencję Genewską zgodnie z prawem międzynarodowym;
  - (xxv) zamierzone głodzenie osób cywilnych jako metoda prowadzenia działań wojennych poprzez pozbawianie tych osób środków niezbędnych do życia, w tym umyślnie pozbawianie racji żywnościowych przewidzianych w Konwencjach Genewskich;
  - (xxvi) wcielanie lub werbowanie dzieci poniżej piętnastego roku życia do narodowych sił zbrojnych lub faktyczne używanie ich w działaniach zbrojnych;
- (c) w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego niemającego charakteru międzynarodowego, poważne naruszenia artykułu 3, wspólnego dla czterech Konwencji Genewskich, mianowicie następujące czyny popełnione wobec osób niebiorących bezpośredniego udziału w działaniach wojennych, włącznie z członkami sił zbrojnych, którzy złożyli broń, oraz osób wyłączonych z walki na skutek choroby, ran, pozbawienia wolności lub z jakiegokolwiek innego powodu:
- (i) zamachy na życie i nieetykalność cielesną, a w szczególności zabójstwa we wszelkiej postaci, okaleczenia, okrutne traktowanie i tortury;
  - (ii) zamachy na godność osobistą, a w szczególności poniżające i upokarzające traktowanie;
  - (iii) branie zakładników;
  - (iv) skazywanie i wykonywanie egzekucji bez uprzedniego wyroku, wydanego przez należycie ukonstytuowany sąd dający gwarancje procesowe powszechnie uznane za niezbędne;
- (d) ustęp 2(c) ma zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego; nie ma więc zastosowania do wewnętrznych zamieszek i napięć, takich jak bunt i odizolowane i sporadyczne akty przemocy lub inne działania o podobnym charakterze;
- (e) inne poważne naruszenia praw i zwyczajów w obrębie ustalonych ram prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego, mianowicie:
- (i) zamierzone kierowanie ataków przeciwko ludności cywilnej lub osobom cywilnym niebiorącym bezpośredniego udziału w działaniach wojennych;
  - (ii) zamierzone kierowanie ataków na budynki, materiały, oddziały medyczne i środki transportu oraz personel używający znaków odróżniających ustanowionych przez Konwencję Genewską zgodnie z prawem międzynarodowym;
  - (iii) zamierzone kierowanie ataków na personel, instalacje, materiały, oddziały lub pojazdy związane z pomocą z humanitarną lub misjami pokojowymi działającymi w oparciu o Kartę Narodów Zjednoczonych tak długo, jak są one uprawnione do ochrony przysługującej osobom cywilnym i obiektom cywilnym na podstawie międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
  - (iv) zamierzone kierowanie ataków na budynki przeznaczone na cele religijne, edukacyjne, artystyczne, naukowe lub charytatywne, pomniki historyczne, szpitale oraz miejsca, gdzie gromadzeni są ranni i chorzy, pod warunkiem że nie są one celami wojskowymi;
  - (v) wydawanie na łup miast lub miejsc, nawet zdobytych szturmem;
  - (vi) dopuszczanie się zgwałcenia, niewolnictwa seksualnego, przymusowej prostytucji, wymuszonej ciąży w rozumieniu artykułu 7 ustęp 2(f), przymusowej sterylizacji oraz innych form przemocy seksualnej również stanowiących poważne naruszenie artykułu 3 wspólnego czterech Konwencji Genewskich;
  - (vii) wcielanie lub werbowanie dzieci poniżej piętnastego roku życia do sił zbrojnych lub używanie ich w działaniach zbrojnych;
  - (viii) zarządzanie przesiedleń ludności cywilnej z powodów związanych z konfliktem zbrojnym, chyba że wymaga tego potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej lub jest to podyktowane koniecznością wojskową;

- (ix) podstępne zabijanie lub ranienie walczącego nieprzyjaciela;
  - (x) ogłaszanie, że nikomu nie będzie darowane życie;
  - (xi) poddawanie osób, które są pod władzą strony przeciwnej, okaleczeniom fizycznym lub wszelkiego rodzaju eksperymentom medycznym lub naukowym, które nie są usprawiedliwione leczeniem medycznym, stomatologicznym lub szpitalnym tej osoby ani prowadzone w jej interesie, a które powodują śmierć lub poważne zagrożenie zdrowia tej osoby lub osób;
  - (xii) niszczenie lub zagarnianie własności nieprzyjaciela, z wyjątkiem przypadków, gdy takiego zniszczenia lub zagarnięcia wymaga konieczność wojenna;
- (f) ustęp 2(e) ma zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego; nie ma więc zastosowania do wewnętrznych zamieszek i napięć, takich jak bunt i odizolowane i sporadyczne akty przemocy lub inne działania o podobnym charakterze; ma natomiast zastosowanie do konfliktów zbrojnych, mających miejsce na terytorium państwa, gdzie toczy się przedłużający się konflikt zbrojny między władzami państwowymi a zorganizowanymi, zbrojnymi ugrupowaniami lub pomiędzy takimi ugrupowaniami.
3. Żadne z postanowień ustępu 2 (c) i (e) nie wpływa na odpowiedzialność Rządu za utrzymanie lub przywrócenie prawa i porządku w państwie oraz obronę jedności i integralności terytorialnej państwa przy użyciu usprawiedliwionych środków.

Artykuł 9 Elementy Definicji Zbrodni

1. Elementy Definicji Zbrodni stanowią pomoc dla Trybunału w interpretacji i stosowaniu artykułu 6, 7 i 8. Przyjmowane są większością dwóch trzecich głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron.
2. Poprawki do Elementów Definicji Zbrodni mogą zostać zgłoszone przez:
  - (a) Każde Państwo-Stronę;
  - (b) sędziów, o ile za poprawką opowiedziała się bezwzględna większość spośród nich;
  - (c) Prokuratora.Poprawki przyjmuje Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów.
3. Elementy Definicji Zbrodni i poprawki do nich powinny być zgodne z niniejszym statutem.

Artykuł 10

Żadne z postanowień niniejszej części nie może być interpretowane jako ograniczające lub naruszające w jakikolwiek sposób istniejące i rozwijające się zasady prawa międzynarodowego dla celów innych niż niniejszy statut.

Artykuł 11 Jurysdykcja *ratione temporis*

1. Jurysdykcją Trybunału objęte są wyłącznie zbrodnie popełnione po wejściu w życie niniejszego statutu.
2. Jeżeli państwo stanie się Stroną statutu po jego wejściu w życie, Trybunał może wykonywać swoją jurysdykcję jedynie w odniesieniu do zbrodni popełnionych po wejściu w życie statutu w stosunku do tego państwa, chyba że państwo to złożyło deklarację na podstawie artykułu 12 ustęp 3.

Artykuł 12 Przesłanki wykonywania jurysdykcji

1. Państwo, które staje się Stroną statutu, uznaje tym samym jurysdykcję Trybunału w odniesieniu do zbrodni wymienionych w artykule 5.
2. W przypadku określonym w artykule 13 punkcie (a) lub (c), Trybunał może wykonywać jurysdykcję, jeżeli jedno lub więcej spośród następujących państw jest Państwem-Stroną niniejszego statutu lub uznało jurysdykcję Trybunału w trybie wskazanym w ustępie 3:
  - (a) Państwo, na terytorium którego został popełniony czyn, lub - jeżeli zbrodnia została popełniona na pokładzie statku wodnego lub powietrznego - Państwo rejestracji statku wodnego lub powietrznego;
  - (b) Państwo, którego obywatelem jest osoba oskarżona o popełnienie zbrodni.
3. Jeżeli zgodnie z ustępem 2 wymagane jest uznanie jurysdykcji Trybunału przez Państwo, które nie jest Stroną statutu, państwo to może, w drodze deklaracji złożonej Sekretarzowi, uznać jurysdykcję Trybunału w odniesieniu do danej zbrodni. Państwo uznające jurysdykcję powinno zgodnie z częścią IX podjąć współpracę z Trybunałem bez zwłoki i bez zastrzeżeń.

Artykuł 13 Wykonywanie jurysdykcji

Trybunał może wykonywać jurysdykcję zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu w odniesieniu do zbrodni wymienionych w artykule 5, jeżeli:

- (a) sytuacja, wskazująca na popełnienie jednej lub więcej zbrodni, zostanie przedstawiona Prokuratorowi przez Państwo-Stronę w trybie artykułu 14;
- (b) sytuacja, wskazująca na popełnienie jednej lub więcej zbrodni, zostanie przedstawiona Prokuratorowi przez Radę Bezpieczeństwa, działającą na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych; lub
- (c) postępowanie przygotowawcze w odniesieniu do takiej zbrodni zostało wszczęte przez Prokuratora na podstawie artykułu 15.

Artykuł 14
Przedstawienie sytuacji przez Państwo-Stronę

1. Państwo-Strona może przedstawić Prokuratorowi sytuację wskazującą na popełnienie jednej lub więcej zbrodni objętych jurysdykcją Trybunału, żądając od Prokuratora wstępnego zbadania sprawy w celu ustalenia, czy należy postawić zarzut popełnienia tych zbrodni konkretnej osobie lub większej liczbie osób.
2. W miarę możliwości przedstawienie powinno wskazywać odpowiednie okoliczności sprawy i powinno być poparte dokumentami, które są dostępne państwu przedstawiającemu sytuację.

Artykuł 15
Prokurator

1. Prokurator może proprio motu dokonać wstępnego zbadania sprawy na podstawie informacji o zbrodniach podlegających jurysdykcji Trybunału.
2. Prokurator bada wiarygodność otrzymanej informacji. W tym celu może żądać dodatkowych informacji od państw, organów Narodów Zjednoczonych, organizacji międzyrządowych lub pozarządowych i innych wiarygodnych źródeł, które uważa za właściwe, oraz może zapoznawać się z pisemnymi lub ustnymi zeznaniami w siedzibie Trybunału.
3. Jeżeli Prokurator uzna, że istnieje uzasadniona podstawa do prowadzenia postępowania przygotowawczego, składa do Izby Przygotowawczej wniosek o upoważnienie do wszczęcia tego postępowania, wraz z zebranymi w sprawie materiałami, na których wniosek jest oparty. Pokrzywdzeni mogą składać oświadczenia do Izby Przygotowawczej zgodnie z Regulami Procesowymi i Dowodowymi.
4. Jeżeli po rozpoznaniu wniosku i dołączonych materiałów Izba Przygotowawcza uzna, że istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania przygotowawczego i że sprawa wydaje się być objęta jurysdykcją Trybunału, Izba udziela upoważnienia do wszczęcia tego postępowania, bez przesądzania późniejszego rozstrzygnięcia Trybunału co do jurysdykcji i dopuszczalności sprawy.
5. Odmowa udzielenia upoważnienia do wszczęcia postępowania przygotowawczego przez Izbę Przygotowawczą nie wyklucza możliwości złożenia przez Prokuratora kolejnego wniosku w oparciu o nowe fakty lub dowody odnoszące się do tego samego stanu faktycznego.
6. Jeżeli po wstępnym zbadaniu sprawy przewidzianym w ustępach 1 i 2 Prokurator stwierdzi, że przedstawiona informacja nie stanowi uzasadnionej podstawy do wszczęcia postępowania przygotowawczego, informuje o tym zawiadamiających. Nie pozbawia to jednak Prokuratora możliwości badania dalszych przedstawianych mu informacji odnoszących się do tego samego stanu faktycznego, w świetle nowych faktów lub dowodów.

Artykuł 16
Odroczenie wszczęcia i zawieszenie postępowania przygotowawczego

Nie można wszcząć ani prowadzić postępowania przygotowawczego na podstawie niniejszego statutu przez okres 12 miesięcy od chwili zwrócenia się do Trybunału z takim wnioskiem przez Radę Bezpieczeństwa, działającą w oparciu o rezolucję podjętą na mocy rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych; wniosek może zostać ponowiony przez Radę na tych samych warunkach.

Artykuł 17
Przesłanki dopuszczalności

1. Mając na względzie ustęp 10 Preambuły i artykuł 1, Trybunał orzeka, że sprawa jest niedopuszczalna, jeżeli:
  - (a) sprawa jest przedmiotem postępowania karnego w państwie, do którego jurysdykcji sprawa ta należy, chyba że państwo to nie wyraża woli lub jest niezdolne do rzeczywistego przeprowadzenia postępowania karnego;
  - (b) w sprawie było prowadzone postępowanie przygotowawcze w państwie, do którego jurysdykcji sprawa ta należy, i państwo to postanowiło zaniechać wniesienia oskarżenia przeciwko osobie podejrzanej, chyba że decyzja taka została spowodowana brakiem woli lub niezdolnością tego państwa do rzeczywistego ścigania;
  - (c) osoba podejrzana została już osądzona z powodu czynu będącego przedmiotem skargi i rozprawa przed Trybunałem jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 20 ustęp 3;
  - (d) waga sprawy nie usprawiedliwia dalszego działania Trybunału.
2. W celu ustalenia braku woli w danej sprawie Trybunał bierze pod uwagę, czy mając na względzie zasady rzetelnego procesu, uznane w prawie międzynarodowym, występuje jedna lub więcej spośród następujących okoliczności:
  - (a) postępowanie zostało wszczęte lub toczy się albo decyzja krajowa została podjęta w celu uchronienia osoby podejrzanej od odpowiedzialności karnej za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału, wymienione w artykule 5;
  - (b) miała miejsce nieusprawiedliwiona zwłoka w prowadzeniu postępowania, której w świetle okoliczności danej sprawy nie da się pogodzić z zamiarem wymierzenia sprawiedliwości osobie podejrzanej;
  - (c) postępowanie nie było lub nie jest prowadzone w sposób niezawisły lub bezstronny, ani też nie było lub nie jest prowadzone w sposób, który w świetle okoliczności danej sprawy da się pogodzić z zamiarem wymierzenia sprawiedliwości osobie podejrzanej.
3. W celu stwierdzenia niezdolności w danej sprawie Trybunał bierze pod uwagę, czy na skutek całkowitego lub znacznego rozpadu lub nieosiągalności krajowego wymiaru sprawiedliwości państwo nie jest w stanie ująć oskarżonego bądź uzyskać niezbędnych dowodów i zeznań lub w inny sposób jest niezdolne do prowadzenia postępowania.

Artykuł 18
Wstępne orzeczenie o dopuszczalności

1. Jeżeli sytuacja została przedstawiona Trybunałowi na podstawie artykułu 13 (a) i Prokurator uznał, że istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania przygotowawczego, lub Prokurator wszczął to postępowanie zgodnie z artykułami 13 (c) i 15, Prokurator zawiadamia wszystkie Państwa-Strony, jak również te państwa, które w świetle dostępnych informacji sprawowałyby jurysdykcję w stosunku do danych zbrodni. Prokurator może zawiadomić te państwa w sposób poufny i, jeżeli uzna to za konieczne dla ochrony osób, zapobieżenia zniszczeniu dowodów i zapobieżenia ukrywaniu się osób, może ograniczyć zakres informacji udzielonej państwu.
2. W ciągu miesiąca od otrzymania zawiadomienia państwo może poinformować Trybunał, że toczy się lub toczyło się postępowanie przygotowawcze przeciwko jego obywatelom lub innym osobom objętym jego jurysdykcją z powodu czynów, które mogą stanowić zbrodnie wymienione w artykule 5 i które mają związek z informacjami udostępnionymi Państwu w zawiadomieniu. Prokurator odstępuje temu państwu, na jego wniosek, prowadzenie postępowania przygotowawczego przeciwko tym osobom, chyba że na wniosek Prokuratora Izba Przygotowawcza postanowi upoważnić Prokuratora do prowadzenia postępowania przygotowawczego.
3. Odstąpienie państwu postępowania przygotowawczego podlega ponownemu badaniu przez Prokuratora po upływie sześciu miesięcy od daty odstąpienia oraz w razie istotnej zmiany okoliczności wskazujących na brak woli lub możliwości rzeczywistego przeprowadzenia postępowania przygotowawczego przez to państwo.
4. Zainteresowanemu państwu oraz Prokuratorowi przysługuje odwołanie od orzeczenia Izby Przygotowawczej do Izby Odwoławczej stosownie do artykułu 82 ustęp 2. Odwołanie może zostać rozpoznane w trybie przyspieszonym.
5. Jeżeli Prokurator odstąpił państwu postępowanie przygotowawcze na podstawie ustępu 2, może żądać od zainteresowanego państwa okresowego przedstawiania informacji na temat postępu w prowadzeniu tego postępowania i wniesionych aktów oskarżenia. Państwa-Strony udzielają odpowiedzi na takie żądania bez nieuzasadnionej zwłoki.
6. W trakcie rozpoznawania sprawy przez Izbę Przygotowawczą oraz w razie odstąpienia przez Prokuratora od postępowania przygotowawczego na podstawie niniejszego artykułu, Prokurator może wyjątkowo ubiegać się o upoważnienie go przez Izbę Przygotowawczą do przeprowadzenia niezbędnych czynności śledczych w celu zabezpieczenia dowodów, jeżeli istnieje niepowtarzalna możliwość uzyskania istotnych dowodów albo poważne niebezpieczeństwo, że dowody te nie będą dostępne w późniejszym czasie.
7. Państwo, które odwołało się od orzeczenia Izby Przygotowawczej na podstawie tego artykułu, może wnieść sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy na podstawie artykułu 19, powołując się na nowe ważne fakty lub istotną zmianę okoliczności sprawy.

Artykuł 19
Sprzeciw wobec jurysdykcji Trybunału lub dopuszczalności sprawy

1. Trybunał bada, czy wniesiona sprawa podlega jego jurysdykcji. Trybunał może z urzędu stwierdzić dopuszczalność sprawy na podstawie artykułu 17.
2. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy w oparciu o przesłanki z artykułu 17 lub sprzeciw wobec jurysdykcji Trybunału może być wniesiony przez:
  - (a) oskarżonego lub osobę, w stosunku do której wydano nakaz aresztowania lub wezwanie do stawienia się na podstawie artykułu 58;
  - (b) państwo, które ma jurysdykcję w danej sprawie z uwagi na to, że prowadzi lub prowadziło postępowanie karne w danej sprawie; lub
  - (c) państwo, od którego wymagane jest uznanie jurysdykcji na podstawie artykułu 12.
3. Prokurator może żądać od Trybunału wydania orzeczenia w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności. W postępowaniu dotyczącym jurysdykcji lub dopuszczalności podmioty, które przedstawiły sytuację na podstawie artykułu 13, jak również pokrzywdzeni mogą przedłożyć Trybunałowi swoje uwagi.
4. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy lub jurysdykcji Trybunału może być wniesiony tylko raz przez każdą z osób lub państw wymienionych w ustępie 2. Sprzeciw powinien zostać złożony przed rozpoczęciem lub w chwili rozpoczęcia rozprawy. W wyjątkowych okolicznościach Trybunał może udzielić zezwolenia na wniesienie sprzeciwu więcej niż raz albo po rozpoczęciu rozprawy. Sprzeciw wobec dopuszczalności sprawy wniesiony w chwili rozpoczęcia rozprawy lub w terminie późniejszym za pozwoleniem Trybunału może być oparty jedynie na postanowieniu zawartym w artykule 17 ustęp 1 (c).
5. Państwo wymienione w ustępie 2 (b) i (c) powinno wnieść sprzeciw przy pierwszej możliwej okazji.
6. Przed zatwierdzeniem zarzutów oskarżenia sprzeciwu wobec dopuszczalności sprawy lub jurysdykcji Trybunału wnosi się do Izby Przygotowawczej. Po zatwierdzeniu zarzutów oskarżenia wnosi się je do Izby Orzekającej. Od decyzji w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności przysługuje odwołanie do Izby Odwoławczej zgodnie z artykułem 82.
7. Jeżeli sprzeciw został wniesiony przez państwo, o którym mowa w ustępie 2 (b) lub (c), prokurator zawieszają śledztwo do czasu wydania przez Trybunał orzeczenia zgodnie z artykułem 17.
8. Do czasu wydania przez Trybunał stosownego orzeczenia Prokurator może starać się o upoważnienie go przez Trybunał do:
  - (a) podjęcia niezbędnych czynności śledczych, o których mowa w artykule 18 ustęp 6;
  - (b) odebrania oświadczeń lub zeznań od świadków lub dokończenia gromadzenia i badania dowodów, które rozpoczęło się przed wniesieniem sprzeciwu;
  - (c) zapobieżenia, we współpracy z odpowiednimi państwami, ukrywaniu się osób, w stosunku do których Prokurator złożył wniosek o wydanie nakazu aresztowania na podstawie artykułu 58.
9. Wniesienie sprzeciwu nie pozbawia skuteczności żadnej czynności dokonanej przez Prokuratora ani żadnego zarządzenia lub nakazu wydanego przez Trybunał przed złożeniem sprzeciwu.
10. Jeżeli Trybunał uznał, że sprawa jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 17, Prokurator może złożyć wniosek o uchylenie decyzji, jeżeli jest przekonany, że ujawniły się nowe fakty podważające podstawy wcześniejszego uznania sprawy za niedopuszczalną na podstawie artykułu 17.

11. Jeżeli Prokurator mając na względzie przesłanki wymienione w artykule 17 odstępuje państwu postępowanie przygotowawcze, może żądać, aby państwo to udostępniło mu informacje na temat prowadzonego postępowania. Na wniosek państwa informacja ta jest poufna. Jeżeli Prokurator następnie podejmie decyzję o wszczęciu postępowania przygotowawczego, zawiadamia o tym państwo, któremu odstąpiono prowadzenie postępowania.

Artykuł 20
Ne bis in idem

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, nikt nie może być sądzony przez Trybunał za czyn będący zbrodnią, w związku z którą osoba ta została skazana lub uniewinniona przez Trybunał.
2. Nikt nie może być sądzony przez inny sąd za zbrodnie wymienione w artykule 5, w związku z którymi osoba ta została już skazana lub uniewinniona przez Trybunał.
3. Nikt, kto został już osądzony przez inny sąd za czyn opisany w artykule 6, 7 lub 8, nie może być sądzony przez Trybunał za ten sam czyn, chyba że postępowanie przed innym sądem:
  - (a) było prowadzone w celu uchronienia danej osoby przed odpowiedzialnością karną za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału; lub nie było prowadzone w sposób niezależny lub bezstronny, stosownie do norm rzetelnego procesu uznanych przez prawo międzynarodowe, a w świetle okoliczności danej sprawy sposób jego prowadzenia wskazuje na brak zamiaru wymierzenia sprawiedliwości tej osobie.

Artykuł 21
Prawo właściwe

1. Trybunał stosuje:
  - (a) w pierwszej kolejności niniejszy statut, Elementy Definicji Zbrodni, Reguły Procesowe i Dowodowe;
  - (b) w drugiej kolejności odpowiednie traktaty oraz zasady i reguły prawa międzynarodowego, łącznie z uznanymi zasadami międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych;
  - (c) w razie braku (a) i (b) - ogólne zasady prawa wyinterpretowane przez Trybunał z praw krajowych różnych systemów prawnych świata, a we właściwych przypadkach - włącznie z prawem krajowym państw, które same wykonywałyby jurysdykcję w stosunku do danej zbrodni, o ile zasady te nie są niezgodne z niniejszym statutem, prawem międzynarodowym i uznanymi przez społeczność międzynarodową normami i standardami.
2. Trybunał może stosować zasady i reguły zgodnie z ich interpretacją zawartą w poprzednich orzeczeniach.
3. Stosowanie i interpretacja prawa na podstawie niniejszego artykułu muszą być zgodne z uznanymi przez społeczność międzynarodową prawami człowieka i pozbawione jakiegokolwiek negatywnego różnicowania opartego na podstawach takich jak płeć (gender) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, wiek, rasa, kolor skóry, język, religia lub wierzenia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe, etniczne lub społeczne, majątek, urodzenie lub inny status.

CZĘŚĆ III. OGÓLNE ZASADY PRAWA KARNEGO

Artykuł 22
Nullum crimen sine lege

1. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu, jeżeli jego czyn w chwili popełnienia nie stanowił zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału.
2. Definicja zbrodni powinna być interpretowana dosłownie i nie może być rozszerzana w drodze analogii. W razie niejasności, definicja powinna być interpretowana na korzyść osoby podejrzanej, oskarżonej lub skazanej.
3. Niniejszy artykuł nie stoi na przeszkodzie uznaniu jakiegokolwiek zachowania za przestępstwo na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od niniejszego statutu.

Artykuł 23
Nulla poena sine lege

Osobie skazanej przez Trybunał może zostać wymierzona kara jedynie zgodnie z niniejszym statutem.

Artykuł 24
Zasada retroaktywności ratione personae

1. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu za czyn popełniony przed wejściem w życie statutu.
2. Jeżeli przed wydaniem prawomocnego wyroku w sprawie ma miejsce zmiana przepisów prawa mających zastosowanie w danej sprawie, stosuje się prawo względniejsze dla osoby podejrzanej, oskarżonej lub skazanej.

Artykuł 25
Indywidualna odpowiedzialność karna

1. Jurysdykcja Trybunału określona statutem ma zastosowanie do osób fizycznych.
2. Osoba, która popełniła zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału, ponosi indywidualnie odpowiedzialność karną i podlega karze na podstawie niniejszego statutu.
3. Odpowiedzialności karnej i karze za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału podlega na podstawie niniejszego statutu osoba, która:
  - (a) popełnia taką zbrodnię sama, wspólnie z inną osobą albo za pośrednictwem innej osoby bez względu na to, czy ta inna osoba ponosi odpowiedzialność karną;
  - (b) zleca, namawia bądź nakłania do popełnienia takiej zbrodni, zarówno w przypadku jej dokonania, jak i usiłowania;
  - (c) w celu ułatwienia popełnienia takiej zbrodni pomaga, podżega bądź w inny sposób przyczynia się do dokonania lub usiłowania, włącznie z dostarczeniem środków do jej popełnienia;
  - (d) w jakikolwiek inny sposób przyczynia się do dokonania lub usiłowania takiej zbrodni przez grupę osób działających we wspólnym celu; takie przyczynienie się musi być zamierzone oraz musi:
    - (i) zostać podjęte w celu0 ułatwienia działalności przestępczej lub przestępczego celu grupy, jeżeli działalność lub cel obejmuje popełnienie zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału; albo
    - (ii) zostać podjęte ze świadomości zamiaru popełnienia zbrodni przez grupę;
  - (e) w przypadku zbrodni ludobójstwa bezpośrednio i publicznie podżega do popełnienia ludobójstwa;
  - (f) usiłuje popełnić taką zbrodnię poprzez podjęcie działań rozpoczynających jej dokonanie, jednak do takiego dokonania nie dochodzi z powodów niezależnych od zamiaru osoby; jednak osoba, która zaniecha wysiłków podjętych w celu popełnienia zbrodni lub w inny sposób zapobiega jej dokonaniu, nie podlega karze na mocy niniejszego statutu, jeżeli osoba ta całkowicie i dobrowolnie odstępuje od przestępczego zamiaru.
4. Żadne z postanowień niniejszego statutu odnoszących się do indywidualnej odpowiedzialności karnej nie ma wpływu na odpowiedzialność państwa na podstawie prawa międzynarodowego.

Artykuł 26
Wyłączenie jurysdykcji wobec osób poniżej osiemnastego roku życia

Jurysdykcją Trybunału nie są objęte osoby, które nie ukończyły 18 roku życia w chwili popełnienia zarzucanej im zbrodni.

Artykuł 27
Irrelevantność pełnionej funkcji publicznej

1. Niniejszy statut ma równe zastosowanie do wszystkich osób, bez jakichkolwiek różnic wynikających z pełnienia funkcji publicznej. W szczególności pełnienie funkcji głowy państwa czy szefa rządu, członka rządu czy parlamentu, wybieralnego przedstawiciela lub funkcjonariusza państwowego w żadnym razie nie może zwolnić sprawcy od odpowiedzialności karnej przewidzianej niniejszym statutem, ani nie może samo w sobie stanowić podstawy do zmniejszenia wymiaru kary.
2. Immunitety i inne przywileje związane z pełnieniem funkcji publicznej danej osoby, przewidziane przez prawo krajowe lub międzynarodowe, nie stanowią przeszkody do wykonywania jurysdykcji Trybunału wobec takiej osoby.

Artykuł 28
Odpowiedzialność dowódców i innych przełożonych

- W uzupełnieniu innych przesłanek odpowiedzialności karnej określonych niniejszym statutem za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału:
- (a) dowódca wojskowy lub inna osoba działająca faktycznie jako dowódca wojskowy ponosi odpowiedzialność karną za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału, popełnione przez siły zbrojne pozostające pod jego rzeczywistym dowództwem i kontrolą bądź rzeczywistą władzą i kontrolą, na skutek niewykonywania przez niego należytej kontroli nad siłami zbrojnymi, jeżeli:
    - (i) tenże dowódca wojskowy lub inna osoba albo wiedziała, albo, biorąc pod uwagę okoliczności w danym czasie, powinna była wiedzieć, że siły zbrojne popełniały czy zmierzały do popełnienia takich zbrodni; oraz
    - (ii) tenże dowódca wojskowy lub inna osoba nie podjęła wszystkich niezbędnych i rozsądnych środków będących w jej mocy w celu zapobieżenia lub powstrzymania od popełnienia takich zbrodni albo skierowania sprawy do właściwych organów postępowania karnego;
  - (b) w odniesieniu do stosunków zwierzchnictwa i podległości innych niż określone pod literą (a) przełożony ponosi odpowiedzialność karną za zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału popełnione przez podwładnych znajdujących się pod jego faktyczną władzą i kontrolą, jeżeli doszło do nich na skutek niewykonywania przez niego należytej kontroli nad podwładnymi, jeżeli:
    - (i) przełożony wiedział albo świadomie zlekceważył informację, która wyraźnie wskazywała na to, że podwładni popełniali lub zmierzały do popełnienia takich zbrodni;
    - (ii) takie zbrodnie dotyczyły działalności objętej rzeczywistą odpowiedzialnością i kontrolą przełożonego; i przełożony nie podjął wszystkich niezbędnych i rozsądnych środków pozostających w jego mocy w celu zapobieżenia lub powstrzymania od popełnienia takich zbrodni albo skierowania sprawy do właściwych organów postępowania karnego.

Artykuł 29
Wyłączenie przedawnienia

Zbrodnie objęte jurysdykcją Trybunału nie podlegają przedawnieniu.

Artykuł 30
Umyślność

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, osoba ponosi odpowiedzialność karną i podlega karze za zbrodnię objętą jurysdykcją Trybunału tylko wtedy, gdy świadomie i z zamiarem jej popełnienia realizuje znamiona zbrodni.
2. W rozumieniu niniejszego artykułu osoba działa z zamiarem, jeżeli:
  - (a) w odniesieniu do czynu – osoba ta zmierza do jego popełnienia;
  - (b) w odniesieniu do skutku czynu – osoba ta zamierza wywołać taki skutek lub jest świadoma, że taki skutek nastąpi w normalnym następstwie zdarzeń.
3. W rozumieniu niniejszego artykułu „świadomość” oznacza wiedzę, że istnieje określona okoliczność albo że skutek nastąpi w normalnym następstwie zdarzeń. Pojęcie „świadomie” należy rozumieć odpowiednio.

Artykuł 31
Podstawy wyłączenia odpowiedzialności karnej

1. W uzupełnieniu innych podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianych w niniejszym statucie osoba nie ponosi odpowiedzialności karnej, jeżeli w chwili popełnienia czynu:
  - (a) osoba ta cierpiała na chorobę psychiczną lub upośledzenie umysłowe, które wyłączały jej zdolność rozpoznania bezprawności lub znaczenia jej zachowania bądź też zdolność pokierowania jej zachowaniem zgodnie z wymogami prawa;
  - (b) osoba ta była w stanie odurzenia, który wyłączał jej zdolność do rozpoznania bezprawności lub znaczenia jej zachowania bądź zdolność pokierowania jej zachowaniem zgodnie z wymogami prawa, chyba że osoba ta dobrowolnie wprawiła się w stan odurzenia w takich okolicznościach, że wiedziała o tym lub zlekceważyła ryzyko tego, że pod wpływem odurzenia prawdopodobnie popełni czyn stanowiący zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału;
  - (c) osoba ta działała w obronie własnej lub innej osoby lub, w przypadku zbrodni wojennych, w obronie własności niezbędnej dla jej przetrwania lub przetrwania innej osoby, lub własności, która jest niezbędna do wypełnienia misji wojskowej, przed bezpośrednim i bezprawnym użyciem siły, w sposób proporcjonalny do stopnia niebezpieczeństwa grożącego jej samej, innej osobie lub chronionej własności; fakt, że osoba uczestniczyła w operacji obronnej prowadzonej przez siły zbrojne, nie stanowi sam w sobie podstawy do wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianej w niniejszym punkcie;
  - (d) czyn, który stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, został popełniony w wyniku przymusu spowodowanego groźbą bezpośredniego pozbawienia życia lub bezpośredniego ciężkiego uszkodzenia ciała wobec tej lub innej osoby, a osoba ta podjęła niezbędne i rozsądne działanie w celu usunięcia tej groźby, przy czym nie zamierzała ona spowodować szkody większej niż ta, której chciała uniknąć; taka groźba może być albo:
    - (i) wywołana przez inną osobę; albo
    - (ii) wywołana przez inne okoliczności, nad którymi ta osoba nie miała kontroli.
2. Trybunał orzeka o istnieniu podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej przewidzianych niniejszym statutem w oparciu o konkretne okoliczności rozpatrywanej sprawy.
3. Na rozprawie Trybunał może uwzględnić inną podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej niż wymieniona w ustępie 1, jeżeli da się ją wyprowadzić z prawa mającego zastosowanie w danej sprawie zgodnie z artykułem 21. Postępowanie dotyczące uwzględnienia takiej podstawy jest uregulowane w Regułach Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 32
Błąd co do faktu i błąd co do prawa

1. Błąd co do faktu stanowi podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej tylko wtedy, gdy wyłącza umyślność.
2. Błąd co do prawa odnośnie do tego, czy określony rodzaj czynu stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, nie stanowi podstawy wyłączenia odpowiedzialności karnej. Błąd co do prawa może jednak stanowić podstawę wyłączenia odpowiedzialności karnej, jeżeli wyłącza umyślność albo w sytuacji przewidzianej w artykule 33.

Artykuł 33
Polecenia przełożonego i nakazy prawa

1. Popęlnienie przez sprawcę zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału na skutek wykonania polecenia rządu albo przełożonego wojskowego lub cywilnego nie zwalnia go od odpowiedzialności karnej, chyba że:
  - (a) na sprawcy ciążył prawny obowiązek wykonania polecenia rządu lub przełożonego;
  - (b) sprawca nie wiedział, że polecenie było bezprawne;
  - (c) polecenie nie było oczywiście bezprawne.
2. W rozumieniu przepisów niniejszego artykułu polecenia popełnienia zbrodni ludobójstwa oraz zbrodni przeciwko ludzkości są oczywiście bezprawne.

CZĘŚĆ IV. SKŁAD I ORGANIZACJA TRYBUNAŁU

Artykuł 34 Organy Trybunału

Trybunał składa się z następujących organów:

- (a) Prezydium;
- (b) Wydziału Odwoławczego, Wydziału Orzekającego i Wydziału Przygotowawczego;
- (c) Urzędu Prokuratora;
Sekretariatu.

Artykuł 35 Kadra sędziowska

1. Wszyscy sędziowie są wybierani jako członkowie Trybunału w pełnym wymiarze czasu i powinni pozostawać do dyspozycji Trybunału od rozpoczęcia swojej kadencji.
2. Sędziowie wchodzący w skład Prezydium wykonują swoją funkcję w pełnym wymiarze czasu od momentu wyboru.
3. Jeśli uzasadnia to obciążenie Trybunału pracą, i po uzgodnieniu z innymi jego członkami, Prezydium może co pewien czas decydować, w jakim stopniu pozostali sędziowie będą wykonywać swoje obowiązki w pełnym wymiarze czasu. Ustalenia te nie mogą naruszać postanowień artykułu 40.
4. Sposób wynagradzania sędziów niepełniących obowiązków w pełnym wymiarze czasu zostanie uregulowany zgodnie z artykułem 49.

Artykuł 36 Kwalifikacje, nominacja i wybór sędziów

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2, Trybunał składa się z 18 sędziów.
2. (a) Prezydium, działając w imieniu Trybunału, może zaproponować zwiększenie liczby sędziów wymienionej w ustępie 1, wskazując powody, dla których jest to konieczne i uzasadnione. Sekretariat niezwłocznie przekazuje taką propozycję wszystkim Państwom-Stronom.
(b) Taka propozycja jest następnie rozważana na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zwołanym zgodnie z artykułem 112. Propozycja zostaje uznana za przyjętą, jeżeli zostanie zaakceptowana na posiedzeniu większością dwóch trzecich głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron i wchodzi w życie w terminie określonym przez Zgromadzenie Państw-Stron.
(c) (i) Jeżeli propozycja zwiększenia liczby sędziów zostanie przyjęta zgodnie z punktem (b), wybór dodatkowych sędziów odbywa się na następnym posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zgodnie z postanowieniami ustępów 3 do 8 i artykułu 37 ustęp 2.
(ii) Jeżeli propozycja zwiększenia liczby sędziów zostanie przyjęta i wykonana zgodnie z punktem (b) i (c)(i), Prezydium może następnie w każdym czasie, jeżeli obciążenie pracą Trybunału to uzasadnia, zaproponować zmniejszenie liczby sędziów, przy czym liczba sędziów nie może zostać zmniejszona poniżej liczby wskazanej w ustępie 1. Propozycja jest rozpatrywana w trybie określonym w punkcie (a) i (b). W razie przyjęcia propozycji, liczba sędziów powinna być stopniowo zmniejszana w miarę upływu kadencji sędziów pełniących obowiązki, aż do momentu uzyskania wymaganej liczby sędziów.
3. (a) Sędziowie są wybierani spośród osób o wysokim poziomie moralnym, bezstronnych i uczciwych, posiadających kwalifikacje wymagane w ich Państwach ojczystych do sprawowania najwyższych stanowisk sądowych.
(b) Kandydat na sędziego Trybunału powinien:
(i) posiadać uznane kompetencje w dziedzinie prawa karnego i procedury karnej oraz odpowiednie doświadczenie nabyte w wyniku pełnienia funkcji sędziowskiej, prokuratorskiej, adwokackiej lub innej podobnej w postępowaniu karnym; lub
(ii) posiadać uznane kompetencje w odpowiednich dziedzinach prawa międzynarodowego, takich jak międzynarodowe prawo humanitarne i prawa człowieka, oraz rozległą wiedzę prawniczą i związane z nią doświadczenie zawodowe przydatne w orzeczniczej pracy Trybunału.
(c) Kandydat na sędziego Trybunału musi odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.
4. (a) Kandydatów na sędziego Trybunału może przedstawiać każde Państwo-Strona statutu i powinno to nastąpić albo:
(i) zgodnie z procedurą nominowania kandydatów do sprawowania najwyższych stanowisk sądowych w danym Państwie; albo
(ii) zgodnie z procedurą przewidzianą dla nominowania kandydatów do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości określonej w Statucie tego Trybunału.
Do aktów nominacji należy dołączyć oświadczenie wskazujące z niezbędną dokładnością, w jaki sposób kandydat spełnia wymogi określone w ustępie 3.
(b) Każde Państwo-Strona może przedstawić jednego kandydata, który niekoniecznie musi być jego obywatelem, ale musi być obywatelem Państwa-Strony.
(c) Zgromadzenie Państw-Stron może, jeśli uzna to za wskazane, zdecydować o utworzeniu Komitetu Doradczego do spraw Nominacji. W takim przypadku skład i zakres obowiązków Komitetu określa Zgromadzenie Państw-Stron.
5. Na potrzeby wyborów tworzy się dwie listy kandydatów:
listę A zawierającą nazwiska kandydatów posiadających kwalifikacje określone w ustępie 3 (b)(i); i
listę B zawierającą nazwiska kandydatów posiadających kwalifikacje określone w ustępie 3 (b)(ii).
Kandydat posiadający wystarczające kwalifikacje przewidziane dla obu list może wskazać listę, na której ma być umieszczone jego nazwisko. W czasie pierwszych wyborów do Trybunału przynajmniej dziewięciu sędziów powinno być wybranych z listy A i co najmniej pięciu sędziów z listy B. Następne wybory są organizowane w taki sposób, aby w Trybunale utrzymać właściwą proporcję sędziów o kwalifikacjach z obu list.

6. (a) Sędziowie są wybierani w głosowaniu tajnym na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron zwołanym w tym celu zgodnie z artykułem 112. Z zastrzeżeniem ustępu 7, osobami wybranymi na sędziów Trybunału będzie osiemnastu kandydatów, którzy otrzymają największą liczbę głosów przy udziale dwóch trzecich obecnych i głosujących Państw-Stron.
(b) Jeżeli w pierwszym głosowaniu nie zostanie wybrana wystarczająca liczba sędziów, następne głosowania odbywają się w trybie przewidzianym w punkcie (a) aż do obsadzenia pozostałych miejsc.
7. Wśród sędziów nie może być więcej niż jeden obywatel tego samego państwa. Dla celów członkostwa Trybunału osobę, która może być uważana za obywatela więcej niż jednego państwa, uznaje się za obywatela tego państwa, w którym zwykle korzysta ona z praw obywatelskich i politycznych.
8. (a) Państwa-Strony, dokonując wyboru sędziów, biorą pod uwagę potrzebę zapewnienia wśród członków Trybunału:
  - (i) reprezentacji głównych systemów prawnych świata;
  - (ii) sprawiedliwego podziału geograficznego; i
  - (iii) sprawiedliwej reprezentacji sędziów płci żeńskiej i męskiej.
(b) Państwa-Strony powinny również uwzględnić potrzebę wybrania sędziów posiadających wiedzę prawniczą w specjalistycznych dziedzinach, obejmującą między innymi wiedzę na temat przemocy wobec kobiet i dzieci.
9. (a) Z zastrzeżeniem punktu (b), sędziowie są wybierani na okres dziewięć lat i, z zastrzeżeniem punktu (c) i artykułu 37 ustęp 2, nie mogą być wybrani powtórnie.
(b) W czasie pierwszych wyborów jedna trzecia spośród wybranych sędziów zostanie w drodze losowania wybrana na okres trzyletni; jedna trzecia spośród wybranych sędziów zostanie w drodze losowania wybrana na okres sześcioletni. Kadencja pozostałych wybranych sędziów trwa dziewięć lat.
(c) Sędzia wybrany na okres trzech lat zgodnie z punktem (b) może zostać wybrany ponownie na pełną kadencję.
10. Niezależnie od postanowień ustępu 9 sędzia wchodzący w skład Izby Orzekającej lub Izby Odwoławczej zgodnie z artykułem 39 kontynuuje wypełnianie obowiązków w celu zakończenia rozprawy lub postępowania odwoławczego, które rozpoczęło się przed tą Izbą.

Artykuł 37 Wakaty sędziowskie

1. W razie wakatu przeprowadza się wybory zgodnie z postanowieniami artykułu 36.
2. Sędzia wybrany w celu obsadzenia miejsca wakującego sprawuje swój urząd przez okres pozostający do zakończenia kadencji poprzednika i, jeśli okres ten wynosi trzy lata lub mniej, może być ponownie wybrany na pełną kadencję na podstawie artykułu 36.

Artykuł 38 Prezydium

1. Prezes, jak również Pierwszy i Drugi Wiceprezes, są wybierani przez sędziów bezwzględną większością głosów. Każdy z nich sprawuje swój urząd przez trzy lata lub do czasu zakończenia kadencji sędziowskiej, jeżeli upływa ona wcześniej. Prezes oraz Pierwszy i Drugi Wiceprezes mogą być wybrani ponownie tylko jeden raz.
2. Pierwszy Wiceprezes działa zamiast Prezesa, w razie gdy ten jest nieobecny lub został wyłączonej. Drugi Wiceprezes działa zamiast Prezesa, w razie gdy zarówno Prezes, jak i Pierwszy Wiceprezes są nieobecni lub zostali wyłączeni.
3. Prezydium tworzy Prezes, wraz z Pierwszym i Drugim Wiceprezesem. Prezydium jest odpowiedzialne za:
  - (a) prawidłowe administrowanie Trybunałem, z wyjątkiem Urzędu Prokuratora; oraz
  - (b) inne zadania nałożone na nie w niniejszym statucie.
4. Przy wypełnianiu swoich obowiązków na podstawie ustępu 3 (a) Prezydium współdziała z Urzędem Prokuratora i koordynuje z nim wykonywanie wszystkich zadań objętych wspólną odpowiedzialnością.

Artykuł 39 Izby

1. Niezwłocznie po wyborze sędziów Trybunał tworzy wydziały wymienione w artykule 34 punkt (b). Wydział Odwoławczy składa się z przewodniczącego i czterech innych sędziów; Wydział Orzekający - z nie mniej niż sześciu sędziów i Wydział Przygotowawczy - z nie mniej niż sześciu sędziów. Przydział sędziów do poszczególnych wydziałów powinien być oparty na charakterze funkcji każdego wydziału oraz kwalifikacjach i doświadczeniu sędziów wybranych do Trybunału w taki sposób, aby zapewnić każdemu wydziałowi odpowiednią wiedzę w dziedzinie prawa karnego, procedury karnej i prawa międzynarodowego. Wydział Orzekający i Wydział Przygotowawczy powinny składać się w przeważającej większości z sędziów posiadających doświadczenie w prowadzeniu rozpraw karnych.
2. (a) Funkcję orzeczniczą Trybunału w ramach wydziałów sprawują Izby.
  - (b) (i) W skład Izby Odwoławczej wchodzi wszyscy sędziowie Wydziału Odwoławczego.
  - (ii) Funkcję Izby Orzekającej sprawuje trzech sędziów Wydziału Orzekającego.
  - (iii) Funkcję Izby Przygotowawczej sprawuje albo trzech sędziów Wydziału Przygotowawczego, albo jeden sędzia tego wydziału zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi.
  - (c) Postanowienia niniejszego ustępu nie stoją na przeszkodzie równoczesnemu utworzeniu więcej niż jednej Izby Orzekającej czy Izby Przygotowawczej, jeżeli wymaga tego efektywne zarządzanie pracą Trybunału.
3. (a) Sędziowie przydzieleni do Wydziału Orzekającego i Wydziału Przygotowawczego wykonują swoje funkcje w tych wydziałach przez okres trzech lat, a dłużej jedynie do czasu zakończenia prowadzenia sprawy, której rozpatrywanie rozpoczęło się w danym wydziale.
(b) Sędziowie przydzieleni do Wydziału Odwoławczego sprawują swój urząd w tym wydziale przez całą swoją kadencję.

4. Sędziowie przydzieleni do Wydziału Odwoławczego sprawują swój urząd wyłącznie w tym wydziale. Jednak żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wyłącza możliwości czasowego skierowania sędziów z Wydziału Orzekającego do Wydziału Przygotowawczego lub odwrotnie, jeżeli Prezydium uzna, że wymaga tego efektywne zarządzanie pracą Trybunału. Jednakże w żadnym razie sędzia, który uczestniczył w postępowaniu przygotowawczym w danej sprawie, nie może zasiadać w Izbie Orzekającej rozpatrującej tę samą sprawę.

Artykuł 40 Niezawisłość sędziów

1. W sprawowaniu swoich funkcji sędziowie są niezawisli.
2. Sędziowie nie mogą wykonywać żadnej działalności, która by utrudniała pełnienie ich funkcji lub mogła podważyć zaufanie do ich niezawisłości.
3. Sędziowie wykonujący swoje obowiązki w pełnym wymiarze czasu w siedzibie Trybunału nie mogą wykonywać żadnych innych zajęć o charakterze zawodowym.
4. Wszystkie kwestie dotyczące stosowania ustępów 2 i 3 są rozstrzygane bezwzględną większością głosów sędziów. Jeżeli sprawa dotyczy danego sędziego, nie bierze on udziału w podejmowaniu decyzji.

Artykuł 41 Wyłączenie sędziego

1. Prezydium na wniosek sędziego może wyłączyć go od wykonywania funkcji na podstawie niniejszego statutu stosownie do postanowień zawartych w Regułach Procesowych i Dowodowych.
2. (a) Sędzia nie może brać udziału w sprawie, w której jego bezstronność mogłaby być podana w wątpliwość na jakiegokolwiek podstawie. Sędzia zostaje wyłączony z postępowania w sprawie zgodnie z postanowieniami niniejszego ustępu, inter alia, jeżeli brał on poprzednio udział w jakimkolwiek charakterze w rozpatrywaniu tej sprawy przez Trybunał lub na szczeblu krajowym brał udział w związanej z nią sprawie karnej przeciwko temu samemu podejrzanemu lub oskarżonemu. Sędzia zostaje również wyłączony na innych podstawach określonych w Regułach Procesowych i Dowodowych.
(b) Prokurator lub osoba, przeciwko której toczy się postępowanie, może żądać wyłączenia sędziego na podstawie niniejszego ustępu.
(c) Wszelkie kwestie związane z wyłączeniem sędziego są rozstrzygane przez sędziów bezwzględną większością głosów. Sędzia, którego dotyczy wniosek o wyłączenie, ma prawo przedłożyć swoje uwagi w tej sprawie, lecz nie bierze udziału w podejmowaniu decyzji.

Artykuł 42 Urząd Prokuratora

1. Urząd Prokuratora działa niezależnie jako odrębny organ Trybunału. Należy do niego przyjmowanie zawiadomień i innych informacji o zbrodniach podlegających jurysdykcji Trybunału, badanie tych zawiadomień i informacji oraz prowadzenie postępowania przygotowawczego. Członek Urzędu nie może przyjmować wskazówek z jakiegokolwiek zewnętrznego źródła ani kierować się nimi.
2. Na czele Urzędu stoi Prokurator. Prokurator posiada pełnię władzy w zakresie kierowania i administrowania Urzędem, włącznie z jego personelem, zapleczem technicznym i innymi jego zasobami. Prokuratorowi pomaga jeden lub dwóch wiceprokuratorów, którzy mają prawo wykonywać każdą czynność zastrzeżoną do kompetencji Prokuratora zgodnie z niniejszym statutem. Prokurator i wiceprokuratorzy nie mogą być obywatelami tego samego państwa. Sprawują oni swój urząd w pełnym wymiarze czasu.
3. Prokurator i wiceprokuratorzy powinni być osobami o wysokim poziomie moralnym, posiadać wysokie kompetencje i rozległe doświadczenie praktyczne w ściganiu lub sądzeniu w sprawach karnych. Powinni oni również odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.
4. Prokurator jest wybierany w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów członków Zgromadzenia Państw-Stron. Wiceprokuratorzy są wybierani w ten sam sposób z listy kandydatów przedstawionej przez Prokuratora. Prokurator wskazuje po trzech kandydatów na każde ze stanowisk wiceprokuratora. O ile w czasie wyborów kadencja nie zostanie ustalona na krótszy termin, Prokurator i wiceprokuratorzy sprawują swój urząd przez okres dziewięciu lat i nie mogą być wybrani powtórnie.
5. Prokurator i wiceprokuratorzy nie mogą podejmować żadnej działalności, która by utrudniała pełnienie przez nich funkcji prokuratorowskiej lub mogła podważyć zaufanie do ich niezależności. Nie mogą oni ponadto podejmować żadnego innego zajęcia o charakterze zawodowym.
6. Prezydium na wniosek Prokuratora lub wiceprokuratora może wyłączyć go od działania w danej sprawie.
7. Ani Prokurator ani wiceprokurator nie mogą brać udziału w sprawie, w której ich bezstronność mogłaby być podana w wątpliwość na jakiegokolwiek podstawie. Prokurator i wiceprokurator zostają wyłączeni z postępowania w sprawie zgodnie z postanowieniami niniejszego ustępu, inter alia, jeżeli brali oni poprzednio udział w jakimkolwiek charakterze w rozpatrywaniu tej sprawy przez Trybunał lub na szczeblu krajowym brali udział w związanej z nią sprawie karnej przeciwko temu samemu podejrzanemu lub oskarżonemu.
8. Wszelkie kwestie związane z wyłączeniem Prokuratora i wiceprokuratora są rozstrzygane przez Izbę Odwoławczą.
(a) Osoba, przeciwko której prowadzone jest postępowanie, może w każdym czasie żądać wyłączenia Prokuratora i wiceprokuratora na podstawie okoliczności wymienionych w niniejszym artykule.
(b) Prokurator i wiceprokurator, których sprawa dotyczy, mają prawo przedłożyć swoje uwagi w kwestii wyłączenia.
9. Prokurator powołuje doradców posiadających wiedzę prawniczą w specjalistycznych dziedzinach, obejmującą między innymi wiedzę na temat przemocy seksualnej i związanej z płcią (gender) oraz przemocy wobec dzieci.

Artykuł 43 Sekretariat

1. Sekretariat ponosi odpowiedzialność za pozaorzecznicze aspekty administracji i obsługi Trybunału, z zastrzeżeniem uprawnień Prokuratora przewidzianych w artykule 42.
2. Na czele Sekretariatu stoi Sekretarz, który jest głównym urzędnikiem administracyjnym Trybunału. W wykonywaniu swoich funkcji Sekretarz podlega bezpośrednio Prezesowi Trybunału.
3. Sekretarz i zastępca Sekretarza powinni być osobami o wysokich kwalifikacjach moralnych, posiadać wysokie kompetencje oraz odznaczać się doskonałą znajomością i umiejętnością posługiwania się przynajmniej jednym językiem roboczym Trybunału.
4. Sekretarz jest wybierany przez sędziów bezwzględną większością głosów w głosowaniu tajnym, z uwzględnieniem rekomendacji Zgromadzenia Państw-Stron. W razie potrzeby sędziowie wybierają w ten sam sposób zastępcę Sekretarza, uwzględniając rekomendację Sekretarza.
5. Sekretarz sprawuje swój urząd przez okres pięciu lat w pełnym wymiarze czasu i może zostać wybrany ponownie. Zastępca Sekretarza sprawuje swój urząd przez okres pięciu lat lub okres krótszy, zgodnie z decyzją podjętą bezwzględną większością głosów sędziów, i może zostać wybrany z zastrzeżeniem, że będzie wzywany do sprawowania swojego urzędu w miarę potrzeb.
6. Sekretarz tworzy Biuro do spraw Pokrzywdzonych i Świadków w ramach Sekretariatu. W porozumieniu z Urzędem Prokuratora Biuro ma zapewnić środki ochronne, środki bezpieczeństwa, doradztwo i inną pomoc świadkom, pokrzywdzonym występującym przed Trybunałem i innym osobom, którym grozi niebezpieczeństwo w związku z zeznaniami złożonymi przez świadków. Biuro powinno zatrudniać osoby posiadające wiedzę na temat urazów, obejmującą urazy związane z przemocą seksualną.

Artykuł 44 Personel

1. Prokurator i Sekretarz zatrudniają personel posiadający kwalifikacje niezbędne do pracy w ich urzędach. W przypadku Prokuratora obejmuje to powoływanie osób do prowadzenia postępowania przygotowawczego.
2. Zatrudniając personel, Prokurator i Sekretarz powinni zapewnić najwyższe standardy efektywności, kompetencji i uczciwości i powinni stosować, *mutatis mutandis*, kryteria zawarte w artykule 36 ustęp 8.
3. W porozumieniu z Prezydium i Prokuratorem Sekretarz przedkłada Regulamin Personelu, który reguluje kadencje i warunki powoływania, wynagradzania i zwalniania personelu. Regulamin Personelu jest zatwierdzany przez Zgromadzenie Państw-Stron.
4. W wyjątkowych okolicznościach Trybunał może zatrudnić bezpłatny, fachowy personel zaproponowany przez Państwa-Strony, organizacje międzyrządowe lub pozarządowe do pomocy w pracy któregośkolwiek z organów Trybunału. Prokurator może przyjąć każdą taką propozycję w imieniu Urzędu Prokuratora. Taki bezpłatny personel jest zatrudniany na zasadach określonych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 45 Uroczyste zobowiązanie

Przed rozpoczęciem wykonywania obowiązków na podstawie niniejszego statutu sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza składają publicznie uroczyste zobowiązanie do bezstronnego i sumiennego wykonywania swoich funkcji.

Artykuł 46 Usunięcie ze stanowiska

1. Sędzia, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza zostają usunięci ze stanowiska, o ile taka decyzja zostanie podjęta zgodnie z ustępem 2, jeżeli osoba ta:
  - (a) dopuściła się poważnego uchybienia lub poważnego naruszenia swoich obowiązków określonych w niniejszym statucie, stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych; lub
  - (b) jest niezdolna do wykonywania funkcji wymaganych przez niniejszy statut.
2. Decyzję o usunięciu ze stanowiska sędziego, Prokuratora lub wiceprokuratora na podstawie ustępu 1 podejmuje Zgromadzenie Państw-Stron w głosowaniu tajnym:
  - (a) w przypadku sędziego - większością dwóch trzecich głosów Państw-Stron na podstawie wniosku przyjętego większością dwóch trzecich głosów pozostałych sędziów;
  - (b) w przypadku Prokuratora - bezwzględną większością głosów Państw-Stron;
  - (c) w przypadku wiceprokuratora - bezwzględną większością głosów Państw-Stron na podstawie wniosku Prokuratora.
3. Decyzję o usunięciu ze stanowiska Sekretarza i zastępcy Sekretarza podejmują sędziowie bezwzględną większością głosów.
4. Sędzia, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza, których zdolność do wykonywania funkcji zgodnie z wymogami statutu została zakwestionowana na podstawie niniejszego artykułu, mają prawo do przedstawienia dowodów i składania oświadczeń zgodnie z postanowieniami Reguł Procesowych i Dowodowych. Osoby te nie mogą jednak w inny sposób uczestniczyć w rozpatrywaniu ich sprawy.

Artykuł 47 Środki dyscyplinarne

Wobec sędziego, Prokuratora, wiceprokuratora, Sekretarza i zastępcy Sekretarza, którzy dopuścili się uchybienia o mniej poważnym charakterze niż określone w artykule 46 ustęp 1, stosuje się środki dyscyplinarne zgodne z postanowieniami Reguł Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 48 Przywileje i immunitety

1. Na terytorium każdego z Państw-Stron Trybunał korzysta z przywilejów i immunitetów niezbędnych do wykonywania jego zadań.
2. Sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy i Sekretarz w zakresie czynności pełnionych podczas i w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych na rzecz Trybunału korzystają z takich samych przywilejów i immunitetów, jakie przysługują szefom przedstawicielstw dyplomatycznych, a po upływie ich kadencji nie można prowadzić przeciwko nim żadnego postępowania z powodu ich wypowiedzi ustnych lub pisemnych oraz czynności podejmowanych w ramach ich urzędowych funkcji.
3. Zastępca Sekretarza, personel Urzędu Prokuratorского i personel Sekretariatu korzystają z przywilejów, immunitetów i udogodnień niezbędnych do wykonywania ich funkcji zgodnie z umową o przywilejach i immunitetach Trybunału.
4. obrońcom, biegłym, świadkom i wszystkim innym osobom zobowiązanym do stawiania się w siedzibie Trybunału zapewnia się takie traktowanie, jakie jest niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania Trybunału zgodnie z umową o przywilejach i immunitetach Trybunału.
5. Przywileje i immunitety:
  - (a) sędziego i Prokuratora mogą zostać uchylone bezwzględną większością głosów sędziów;
  - (b) Sekretarza mogą zostać uchylone przez Prezydium;
  - (c) wiceprokuratorów i personelu Urzędu Prokuratora mogą zostać uchylone przez Prokuratora;
  - (d) zastępcy Sekretarza i personelu Sekretariatu mogą zostać uchylone przez Sekretarza.

Artykuł 49 Wynagrodzenie, dodatki i diety

Sędziowie, Prokurator, wiceprokuratorzy, Sekretarz i zastępca Sekretarza otrzymują wynagrodzenie, dodatki i diety w wysokości ustalonej przez Zgromadzenie Państw-Stron. Wynagrodzenie i dodatki nie ulegają zmniejszeniu w czasie trwania kadencji.

Artykuł 50 Języki urzędowe i robocze

1. Językami urzędowymi Trybunału są: arabski, chiński, angielski, francuski, rosyjski i hiszpański. Wyroki Trybunału, jak również inne decyzje rozstrzygające zasadnicze kwestie przed Trybunałem, są publikowane w językach urzędowych. Prezydium, zgodnie z kryteriami ustalonymi przez Reguły Procesowe i Dowodowe, określa, które decyzje są uważane za rozstrzygające zasadnicze kwestie przed Trybunałem na potrzeby niniejszego ustępu.
2. Językami roboczymi Trybunału są: język angielski i francuski. Reguły Procesowe i Dowodowe określają przypadki, w których inne języki urzędowe mogą być używane jako języki robocze Trybunału.
3. Na wniosek strony postępowania lub państwa dopuszczonego do interwencji w postępowaniu Trybunał zezwala na używanie przez tę stronę lub państwo języka innego niż angielski czy francuski, o ile Trybunał uzna udzielenie zezwolenia za odpowiednio uzasadnione.

Artykuł 51 Reguły Procesowe i Dowodowe

1. Reguły Procesowe i Dowodowe wchodzi w życie po przyjęciu przez Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów jego członków.
2. Poprawki do Reguł mogą zgłaszać:
  - (a) każde Państwo-Strona;
  - (b) sędziowie, o ile za poprawką opowiedziała się bezwzględna większość spośród nich; lub
  - (c) Prokurator.Poprawki te wchodzi w życie po przyjęciu przez Zgromadzenie Państw-Stron większością dwóch trzecich głosów jego członków.
3. Po przyjęciu Reguł Procesowych i Dowodowych, jeżeli Reguły nie regulują danej kwestii, w nagłych wypadkach sędziowie mogą większością dwóch trzecich głosów opracować reguły tymczasowe, które stosuje się do czasu ich przyjęcia, uzupełnienia lub odrzucenia na następnej zwyczajnej lub nadzwyczajnej sesji Zgromadzenia Państw-Stron.
4. Reguły Procesowe i Dowodowe, poprawki do nich i wszelkie reguły tymczasowe powinny być zgodne z niniejszym statutem. Poprawki do Reguł Procesowych i Dowodowych, jak również reguły tymczasowe, nie mogą być stosowane z mocą wsteczną na niekorzyść osób, przeciwko którym toczy się postępowanie lub które zostały skazane.
5. W razie niezgodności pomiędzy niniejszym Statutem a Regułami Procesowymi i Dowodowymi, pierwszeństwo ma statut.

Artykuł 52
Regulamin Trybunału

1. Sędziowie przyjmują bezwzględną większością głosów, zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi, Regulamin Trybunału niezbędny dla jego funkcjonowania.
2. W przygotowaniu Regulaminu i poprawek do niego głos doradczy mają Prokurator i Sekretarz.
3. Regulamin i poprawki do niego obowiązują od momentu przyjęcia, chyba że sędziowie postanowią inaczej. Bezpośrednio po przyjęciu Regulaminu jest on przedkładany Państwowym-Stronom w celu przedstawienia uwag. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy nie zostanie złożony sprzeciw przez większość Państw-Stron, Regulamin zostaje utrzymany w mocy.

CZĘŚĆ V. POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE

Artykuł 53
Wszczęcie postępowania przygotowawczego

1. Po dokonaniu oceny uzyskanych informacji Prokurator wszczyna postępowanie przygotowawcze, chyba że uzna, iż nie istnieje uzasadniona podstawa do prowadzenia postępowania na podstawie niniejszego statutu. Podejmując decyzję o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania, Prokurator bierze pod uwagę, czy:
  - (a) informacje dostępne Prokuratorowi stanowią rozsądną podstawę do przyjęcia, że została popełniona lub jest popełniana zbrodnia podlegająca jurysdykcji Trybunału;
  - (b) sprawa jest lub byłaby uznana za dopuszczalną na podstawie artykułu 17; i
  - (c) pomimo uwzględnienia wagi zbrodni i interesów pokrzywdzonych istnieją istotne powody do uznania, że postępowanie przygotowawcze nie służyłoby interesowi wymiaru sprawiedliwości.Jeżeli Prokurator uzna, że nie istnieje uzasadniona podstawa do wszczęcia postępowania, a jego decyzja oparta jest wyłącznie na okolicznościach wskazanych w punkcie (c), Prokurator zawiadamia Izbę Przygotowawczą.
2. Jeżeli w wyniku przeprowadzenia postępowania przygotowawczego Prokurator uzna, że nie istnieje wystarczająca podstawa do wniesienia oskarżenia, ponieważ:
  - (a) brak jest dostatecznej podstawy prawnej lub faktycznej do wydania nakazów lub wezwań na podstawie artykułu 58;
  - (b) sprawa jest niedopuszczalna na podstawie artykułu 17; lub
  - (c) oskarżenie nie leży w interesie wymiaru sprawiedliwości, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, włącznie z wagą zbrodni, interesami pokrzywdzonych, wiekiem i stanem zdrowia podejrzanego oraz jego rolą w popełnieniu danej zbrodni.Prokurator zawiadamia Izbę Przygotowawczą i państwo, które przedstawiło sytuację na podstawie artykułu 14, oraz Radę Bezpieczeństwa w przypadku przewidzianym w artykule 13 punkt (b) o swojej decyzji i powodach jej podjęcia.
3. (a) Na wniosek państwa, które przedstawiło sytuację na podstawie artykułu 14, lub Rady Bezpieczeństwa w przypadku przewidzianym w artykule 13 punkt (b) Izba Przygotowawcza może zbadać zasadność decyzji Prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub wniesienia oskarżenia, podjętych na podstawie ustępu 1 lub 2, i może nakazać Prokuratorowi ponowne rozważenie jego decyzji.
(b) Ponadto Izba Przygotowawcza może z własnej inicjatywy zbadać zasadność decyzji Prokuratora o odmowie wszczęcia postępowania lub wniesienia oskarżenia, jeżeli decyzja ta została podjęta wyłącznie na podstawie ustępu 1 (c) lub 2 (c). W takim przypadku decyzja Prokuratora staje się ostateczna dopiero po jej zatwierdzeniu przez Izbę Przygotowawczą.
4. Prokurator może w każdym czasie zmienić swoją decyzję w kwestii wszczęcia postępowania przygotowawczego lub wniesienia oskarżenia w oparciu o nowe fakty lub informacje.

Artykuł 54
Obowiązki i uprawnienia Prokuratora w postępowaniu przygotowawczym

1. Prokurator jest zobowiązany:
  - (a) celem ustalenia prawdy materialnej rozszerzyć zakres postępowania przygotowawczego w celu objęcia nim wszystkich faktów i dowodów niezbędnych dla wyjaśnienia kwestii odpowiedzialności karnej na podstawie niniejszego statutu i w ramach tego uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść oskarżonego;
  - (b) podejmować odpowiednie środki w celu zapewnienia skuteczności postępowania przygotowawczego w sprawach o zbrodnie podlegające jurysdykcji Trybunału i, wykonując swoje obowiązki w tym zakresie, szanować interesy i uwzględniać okoliczności osobiste pokrzywdzonych i świadków, włącznie z wiekiem, płcią (gender) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, i stanem zdrowia, oraz brać pod uwagę charakter zbrodni, w szczególności gdy dotyczy ona przemocy seksualnej, związanej z płcią (gender) lub wobec dzieci; i
  - (c) w pełni przestrzegać praw przyznanych osobom na mocy niniejszego statutu.
2. Prokurator może prowadzić postępowanie przygotowawcze na terytorium państwa:
  - (a) w trybie przewidzianym postanowieniami części IX; lub
  - (b) za zezwoleniem Izby Przygotowawczej wydanym na podstawie artykułu 57 ustęp 3 (d).
3. Prokurator ma prawo:
  - (a) gromadzić dowody i dokonywać ich oceny;
  - (b) żądać stawienia osób, przeciwko którym prowadzone jest postępowanie przygotowawcze, pokrzywdzonych i świadków oraz przesłuchiwać ich;
  - (c) nawiązać współpracę z każdym państwem oraz organizacją lub podmiotem międzyrządowym stosownie do ich kompetencji lub mandatu;

- (d) zawierać takie porozumienia i umowy, niepozostające w sprzeczności z niniejszym statutem, które są niezbędne do ułatwienia współpracy ze strony państwa, organizacji międzyrządowej lub osoby;
- (e) wyrazić zgodę na nieujawnianie na żadnym etapie postępowania dokumentów lub informacji, które Prokurator otrzymuje z zastrzeżeniem ich poufności i wyłącznie dla uzyskania nowych dowodów, chyba że podmiot dostarczający informacji zgadza się na ich ujawnienie; i
- (f) podejmować niezbędne środki lub żądać podjęcia niezbędnych środków w celu zapewnienia poufności informacji, ochrony osób lub zabezpieczenia dowodów.

Artykuł 55

Uprawnienia osób w postępowaniu przygotowawczym

- 1 W związku z postępowaniem przygotowawczym prowadzonym na podstawie niniejszego statutu:
  - (a) nikt nie może być zmuszony do oskarżania samego siebie ani do przyznania się do winy;
  - (b) nikt nie może być poddany żadnej formie przymusu, nacisku czy groźby, torturom oraz innemu niegodnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu;
  - (c) każdy, kto jest przesłuchiwany w języku innym niż język, którym władza i który w pełni rozumie, ma prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy kompetentnego tłumacza oraz do uzyskania tłumaczeń niezbędnych dla zapewnienia rzetelności; oraz
  - (d) nikt nie może być bezprawnie zatrzymany lub aresztowany, ani nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem przypadków i w trybie przewidzianym w niniejszym statucie.
2. Jeżeli istnieją podstawy do podejrzeń, że osoba popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału i ma zostać przesłuchana przez Prokuratora albo przez organy krajowe zgodnie z wnioskiem przedłożonym na podstawie części IX, osobie tej przysługują następujące uprawnienia, o których należy ją pouczyć przed rozpoczęciem przesłuchania:
  - (a) prawo do bycia poinformowanym przed przesłuchaniem o tym, że istnieją podstawy do podejrzeń, że osoba ta popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału;
  - (b) prawo do milczenia, przy czym milczenie to nie może być brane pod uwagę przy orzekaniu o winie lub niewinności tej osoby;
  - (c) prawo do korzystania z pomocy ustanowionego przez siebie obrońcy lub, jeżeli osoba ta nie posiada obrońcy ustanowionego przez siebie, prawo do obrońcy wyznaczonego z urzędu, w razie gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, oraz do bezpłatnego obrońcy, jeżeli osoba ta nie posiada wystarczających środków na pokrycie kosztów obrońcy; oraz
  - (d) prawo do bycia przesłuchiwanym w obecności obrońcy, chyba że osoba ta dobrowolnie zrekała się prawa do korzystania z pomocy obrońcy.

Artykuł 56

Rola Izby Przygotowawczej w odniesieniu do czynności niepowtarzalnych

1. (a) Jeżeli prokurator stwierdzi, że w postępowaniu przygotowawczym pojawiła się niepowtarzalna możliwość uzyskania wyjaśnień lub zeznań świadka lub oceny, zebrania czy sprawdzenia dowodów, które mogą nie być dostępne na rozprawie, zawiadamia o tym Izbę Przygotowawczą.
  - (b) W takim przypadku Izba Przygotowawcza może, na wniosek Prokuratora, podjąć wszelkie środki konieczne dla zapewnienia skuteczności i rzetelności postępowania, a w szczególności zagwarantowania praw obrony.
  - (c) O ile Izba Przygotowawcza nie zarządzi inaczej, Prokurator przekazuje odpowiednie informacje osobie, która została aresztowana lub stawiała się na wezwanie w związku z postępowaniem przygotowawczym określonym w punkcie (a), w celu przesłuchania jej w tej kwestii.
2. Środki, o których mowa w ustępie 1 (b), mogą obejmować:
    - (a) wydawanie poleceń lub zarządzeń dotyczących postępowania;
    - (b) zarządzenie dotyczące utrwalania przebiegu postępowania;
    - (c) wyznaczenie biegłych do pomocy;
    - (d) upoważnienie obrońcy osoby, która została aresztowana lub stawiała się przed Trybunałem na wezwanie, do uczestniczenia w czynnościach lub – jeżeli aresztowanie jeszcze nie nastąpiło lub osoba nie stawiała się lub obrońca nie został jeszcze wyznaczony – wyznaczenie innego obrońcy do stawiania się i reprezentowania interesów obrony;
    - (e) wyznaczenie jednego z członków Izby Przygotowawczej lub, jeżeli jest to konieczne, innego sędziego Wydziału Przygotowawczego lub Wydziału Orzekającego do obserwowania oraz wydawania poleceń i zarządzeń dotyczących gromadzenia i zabezpieczenia dowodów i przesłuchiwania osób;
    - (f) podejmowanie innych czynności koniecznych dla gromadzenia lub zabezpieczenia dowodów.
  3. (a) Jeżeli Prokurator nie złożył wniosku o zastosowanie środków na podstawie niniejszego artykułu, a Izba Przygotowawcza uzna, że podjęcie takich środków jest wymagane dla zabezpieczenia dowodów, które Izba uważa za istotne dla obrony na rozprawie, konsultuje się z Prokuratorem w celu ustalenia, czy istnieją podstawy do zaniechania przez Prokuratora złożenia wniosku o podjęcie takich środków. Jeżeli w wyniku konsultacji Izba Przygotowawcza uzna, że Prokurator bezpodstawnie zaniechał złożenia wniosku o zastosowanie takich środków, Izba Przygotowawcza może podjąć takie środki z własnej inicjatywy.
  - (b) Od decyzji Izby Przygotowawczej o podjęciu działania z własnej inicjatywy na podstawie niniejszego ustępu Prokuratorowi przysługuje odwołanie. Odwołanie rozpoznaje się w trybie przyspieszonym.
4. Dopuszczalność na rozprawie dowodów zabezpieczonych lub zgromadzonych w postępowaniu zgodnie z niniejszym artykułem lub protokołów z ich przeprowadzenia określa artykuł 69. Wartość takich dowodów ocenia Izba Orzekająca.

Artykuł 57
Funkcje i uprawnienia Izby Przygotowawczej

1. O ile niniejszy statut nie stanowi inaczej, Izba Przygotowawcza wykonuje swoje funkcje zgodnie z postanowieniami niniejszego artykułu.
2. (a) Zarządzenia i decyzje Izby Przygotowawczej wydane na podstawie artykułu 15, 18, 19, 54 ustęp 2, artykułu 61 ustęp 7 i artykułu 72 zapadają większością głosów sędziów Izby.
(b) We wszystkich pozostałych przypadkach funkcje określone niniejszym statutem są wykonywane przez jednego sędziego Izby Przygotowawczej, chyba że Reguły Procesowe i Dowodowe przewidują inny skład orzekający lub większość sędziów Izby Przygotowawczej tak postanowi.
3. W uzupełnieniu swoich funkcji określonych niniejszym statutem Izba Przygotowawcza może:
  - (a) wydawać na wniosek Prokuratora zarządzenia i nakazy niezbędne do prowadzenia postępowania przygotowawczego;
  - (b) na wniosek osoby aresztowanej lub osoby, która stawiała się na wezwanie na podstawie artykułu 58, wydawać odpowiednie zarządzenia, włącznie z zarządzeniami dotyczącymi środków przewidzianych w artykule 56, oraz domagać się takiej współpracy przewidzianej postanowieniami części IX, jaka jest konieczna dla udzielenia tej osobie pomocy w przygotowaniu obrony;
  - (c) w razie konieczności zapewnić ochronę i prywatność pokrzywdzonym i świadkom oraz zapewnić zabezpieczenie dowodów, ochronę osób aresztowanych lub tych, które stawily się na wezwanie, i ochronę informacji dotyczących bezpieczeństwa narodowego;
  - (d) upoważnić Prokuratora do podjęcia określonych czynności śledczych na terytorium Państwa-Strony bez uprzedniego zapewnienia współpracy tego państwa na podstawie części IX, jeżeli Izba Przygotowawcza, w miarę możliwości, mając na względzie opinię zainteresowanego państwa, uznała w danym przypadku, że państwo to jest bezsprzecznie niezdolne do wykonania wniosku o współpracę z powodu nieistnienia w tym państwie żadnej władzy lub jakiegokolwiek organu wymiaru sprawiedliwości właściwego do wykonania wniosku o współpracę na podstawie części IX;
  - (e) w razie wydania nakazu aresztowania lub wezwania na podstawie artykułu 58, mając na względzie wartość dowodów i uprawnienia zainteresowanych stron oraz działając zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi, domagać się współpracy ze strony Państwa na podstawie artykułu 93 ustęp 1 (k) w podejmowaniu środków w celu zabezpieczenia przepadku, w szczególności na rzecz pokrzywdzonych.

Artykuł 58
Wydawanie przez Izbę Przygotowawczą nakazu aresztowania i wezwań

1. Po wszczęciu postępowania przygotowawczego Izba Przygotowawcza wydaje na wniosek Prokuratora nakaz aresztowania osoby, jeżeli po zbadaniu wniosku i dowodów oraz innych informacji przedłożonych przez Prokuratora stwierdzi, że:
  - (a) istnieją rozsądne podstawy do przyjęcia, że osoba ta popełniła zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału; i
  - (b) aresztowanie tej osoby jest konieczne w celu:
    - (i) zapewnienia jej osobistego stawiennictwa na rozprawie;
    - (ii) zapewnienia, że osoba ta nie będzie utrudniała ani zagrażała postępowaniu przygotowawczemu lub rozprawie, lub
    - (iii) uniemożliwienia tej osobie kontynuowania tej samej lub powiązanej z nią zbrodni podlegającej jurysdykcji Trybunału, mającej źródło w tych samych okolicznościach.
2. Wniosek Prokuratora powinien zawierać:
  - (a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje identyfikujące tę osobę;
  - (b) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, o popełnienie których osoba ta jest podejrzana;
  - (c) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanych zbrodni;
  - (d) streszczenie dowodów i wszelkich innych informacji, które uzasadniają podejrzenie popełnienia przez tę osobę zarzucanych jej zbrodni; i
  - (e) wskazanie powodów, dla których Prokurator uważa, że aresztowanie osoby jest konieczne.
3. Nakaz aresztowania powinien zawierać:
  - (a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje pozwalające zidentyfikować tę osobę;
  - (b) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, z związku z którymi domaga się aresztowania osoby; i
  - (c) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanych zbrodni.
4. Nakaz aresztowania pozostaje w mocy aż do wydania przez Trybunał odmiennej decyzji.
5. Na podstawie nakazu aresztowania Trybunał może żądać tymczasowego aresztowania lub aresztowania i dostarczenia osoby na podstawie części IX.
6. Prokurator może złożyć do Izby Przygotowawczej wniosek o uzupełnienie nakazu aresztowania poprzez zmianę lub dodanie zbrodni do wymienionych w nakazie. Izba Przygotowawcza uzupełnia nakaz stosownie do wniosku, jeżeli stwierdzi, że istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez tę osobę zbrodni w zmienionej postaci lub dodatkowych zbrodni.
7. Zamiast wniosku o wydanie nakazu aresztowania Prokurator może złożyć do Izby Przygotowawczej wniosek o wezwanie osoby do stawienia się. Jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez osobę zarzucanej jej zbrodni i że wezwanie do stawienia się jest wystarczające dla zapewnienia stawiennictwa osoby, wzywa tę osobę do stawienia się pod rygorem ograniczenia wolności (innego niż aresztowanie), jeżeli jest on przewidziany w prawie krajowym lub bez takiego rygору. Wezwanie zawiera:
  - (a) nazwisko osoby i wszelkie inne stosowne informacje pozwalające zidentyfikować tę osobę;
  - (b) wskazanie daty wymaganego stawienia się;
  - (c) wskazanie zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału, o popełnienie których osoba ta jest podejrzana;
  - (d) zwięzłe przedstawienie faktów składających się na opis zarzucanej zbrodni.Wezwanie doręcza się osobie podejrzanej.

Artykuł 59
Postępowanie w sprawie aresztowania w Państwie aresztującym

1. Państwo-Strona, które otrzymało wniosek o tymczasowe aresztowanie lub o aresztowanie i dostarczenie osoby, natychmiast podejmuje kroki w celu aresztowania osoby podejrzanej zgodnie z prawem krajowym i postanowieniami części IX.
2. Osoba aresztowana powinna zostać niezwłocznie postawiona przed właściwym organem sądowym w Państwie aresztującym, który zgodnie z prawem tego państwa powinien ustalić, czy:
  - (a) nakaz dotyczy tej osoby;
  - (b) osoba ta została aresztowana zgodnie z odpowiednią procedurą; i
  - (c) prawa tej osoby były przestrzegane.
3. Osoba aresztowana ma prawo w oczekiwaniu na dostarczenie złożyć wnioski do właściwego organu Państwa aresztującego o tymczasowe zwolnienie.
4. Podejmując decyzję w kwestii wniosku, właściwy organ Państwa aresztującego bierze pod uwagę, czy mając na względzie wagę zarzucanych zbrodni, istnieją nagłe i wyjątkowe okoliczności usprawiedliwiające tymczasowe zwolnienie oraz czy istnieją niezbędne zabezpieczenia gwarantujące wypełnienie przez Państwo aresztujące obowiązku dostarczenia osoby Trybunałowi. Właściwy organ Państwa aresztującego nie jest uprawniony do badania, czy nakaz aresztowania został prawidłowo wydany zgodnie z artykułem 58 ustęp 1 (a) i (b).
5. Izba Przygotowawczą należy zawiadomić o złożeniu każdego wniosku o tymczasowe zwolnienie; przedstawia ona swoje stanowisko w tej sprawie właściwemu organowi Państwa aresztującego. Właściwy organ Państwa aresztującego przed podjęciem decyzji bierze w pełni pod uwagę stanowisko Izby, włącznie ze wskazaniem środków, jakie należy podjąć, aby zapobiec ucieczce osoby.
6. Jeżeli osoba została tymczasowo zwolniona, Izba Przygotowawcza może żądać przedkładania okresowych raportów na temat tymczasowego zwolnienia.
7. Osoba, co do której Państwo aresztujące podjęło decyzję o dostarczeniu, powinna zostać przekazana Trybunałowi w możliwie najkrótszym terminie.

Artykuł 60
Wstępne postępowanie przed Trybunałem

1. Po dostarczeniu osoby do Trybunału, albo jeżeli osoba stawiała się przed Trybunałem dobrowolnie lub wskutek wezwania, Izba Przygotowawcza sprawdza, czy osoba ta została poinformowana o stawianych jej zarzutach popełnienia zbrodni, o jej prawach zagwarantowanych w niniejszym statucie, włącznie z prawem do ubiegania się o tymczasowe zwolnienie przed rozprawą.
2. Osoba, wobec której wydano nakaz aresztowania, może złożyć wniosek o tymczasowe zwolnienie przed rozprawą. Jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że warunki określone w artykule 58 ustęp 1 są spełnione, aresztowanie stosuje się w dalszym ciągu. Jeżeli warunki te nie są spełnione, Izba Przygotowawcza zwalnia osobę warunkowo lub bezwarunkowo.
3. Izba Przygotowawcza okresowo bada zasadność swojej decyzji o zwolnieniu lub aresztowaniu, jak również może badać zasadność tej decyzji w każdym czasie na wniosek Prokuratora lub osoby, której decyzja dotyczy. W wyniku dokonanego badania, jeżeli wymagają tego zmienione okoliczności, Izba Przygotowawcza może zmienić swoją decyzję w kwestii aresztowania, zwolnienia lub warunków zwolnienia.
4. Izba Przygotowawcza zapewnia, aby czas trwania aresztowania osoby przed rozprawą nie przekroczył rozsądnego terminu wskutek nieusprawiedliwionego opóźnienia Prokuratora. Jeżeli takie opóźnienie ma miejsce, Trybunał powinien rozważyć zwolnienie aresztowanej osoby warunkowo lub bezwarunkowo.
5. W razie konieczności Izba Przygotowawcza może wydać nakaz aresztowania w celu zapewnienia stawiennictwa osoby zwolnionej.

Artykuł 61
Zatwierdzenie zarzutów oskarżenia przed rozprawą

1. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2, w rozsądnym terminie po dostarczeniu osoby lub dobrowolnym stawieniu się jej przed Trybunałem, Izba Przygotowawcza odbywa posiedzenie w celu zatwierdzenia zarzutów oskarżenia, na podstawie których Prokurator domaga się przeprowadzenia rozprawy. Posiedzenie odbywa się w obecności Prokuratora i podejrzanego, jak również jego obrońcy.
2. Na wniosek Prokuratora lub z własnej inicjatywy Izba Przygotowawcza może odbyć posiedzenie w celu zatwierdzenia zarzutów oskarżenia, na podstawie których Prokurator domaga się przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność podejrzanego, jeżeli podejrzany:
  - (a) zrzekł się prawa do uczestnictwa; albo
  - (b) zbiegł lub nie można ustalić miejsca jego pobytu, przy czym podjęto wymagane kroki w celu zapewnienia stawiennictwa podejrzanego przed Trybunałem i poinformowania go o zarzutach oskarżenia, jak również o tym, że odbędzie się posiedzenie w celu zatwierdzenia tych zarzutów.W takim przypadku podejrzanego reprezentuje obrońca, jeżeli Izba Przygotowawcza uzna, że wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.
3. W rozsądnym terminie przed posiedzeniem podejrzany:
  - (a) otrzymuje kopię dokumentu zawierającego zarzuty, na których Prokurator zamierza opierać oskarżenie na rozprawie; i
  - (b) zostaje poinformowany o dowodach, na które Prokurator powoła się w czasie posiedzenia.Izba Przygotowawcza może wydać zarządzenia dotyczące ujawnienia informacji na potrzeby posiedzenia.
4. Do czasu posiedzenia Prokurator może kontynuować prowadzenie postępowania przygotowawczego i może uzupełnić lub wycofać przedstawione zarzuty oskarżenia. Podejrzanego informuje się w odpowiednim terminie przed posiedzeniem o wszelkich uzupełnieniach tych zarzutów lub ich wycofaniu. W przypadku wycofania zarzutów, Prokurator przedkłada Izbie Przygotowawczej powody wycofania.

5. W czasie posiedzenia Prokurator popiera każdy zarzut oskarżenia dostatecznymi dowodami w celu ustalenia, czy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że podejrzany popełnił zarzucaną mu zbrodnię. Prokurator może powoływać się na dowody z dokumentów lub ze streszczeń dowodów i nie musi wzywać świadków, którzy mają zeznawać na rozprawie.
6. W czasie posiedzenia podejrzany może:
  - (a) zaprzeczyć stawianym zarzutom oskarżenia;
  - (b) podważać dowody przedstawione przez Prokuratora; i
  - (c) przedstawiać własne dowody.
7. W oparciu o wyniki posiedzenia Izba Przygotowawcza stwierdza, czy istnieją wystarczające dowody dla przyjęcia istnienia uzasadnionego podejrzenia, że podejrzany popełnił każdą z zarzucanych mu zbrodni. Na podstawie dokonanych ustaleń Izba Przygotowawcza:
  - (a) zatwierdza te zarzuty oskarżenia, w stosunku do których stwierdziła istnienie wystarczających dowodów, i przekazuje podejrzanego Izbie Orzekającej w celu odbycia rozprawy odnośnie do zatwierdzonych zarzutów;
  - (b) odmawia zatwierdzenia tych zarzutów oskarżenia, w stosunku do których stwierdziła brak wystarczających dowodów;
  - (c) odracza posiedzenie i zobowiązuje Prokuratora do rozważenia:
    - (i) dostarczenia dalszych dowodów lub dalszego prowadzenia postępowania przygotowawczego w odniesieniu do określonego zarzutu oskarżenia; lub
    - (ii) zmiany zarzutu oskarżenia, jeżeli przedłożone dowody wskazują na inną zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału.
8. W razie odmowy zatwierdzenia zarzutów oskarżenia przez Izbę Przygotowawczą Prokurator może ponownie domagać się ich zatwierdzenia, jeżeli jego wniosek zostanie poparty dodatkowymi dowodami.
9. Po zatwierdzeniu zarzutów oskarżenia, a przed rozpoczęciem rozprawy, Prokurator może je zmienić za zezwoleniem Izby Przygotowawczej i po poinformowaniu oskarżonego. Jeżeli Prokurator chce dołączyć dodatkowe zarzuty oskarżenia lub zastąpić je poważniejszymi, musi odbyć się posiedzenie na podstawie niniejszego artykułu w celu zatwierdzenia tych zarzutów. Po rozpoczęciu rozprawy Prokurator może wycofać zarzuty oskarżenia za zezwoleniem Izby Orzekającej.
10. Wszelkie nakazy wydane poprzednio tracą moc w odniesieniu do tych zarzutów oskarżenia, które nie zostały zatwierdzone przez Izbę Przygotowawczą lub które zostały wycofane przez Prokuratora.
11. Jeżeli zarzuty oskarżenia zostały zatwierdzone w trybie niniejszego artykułu, Prezydium powołuje Izbę Orzekającą, która, z zastrzeżeniem ustępu 9 i artykułu 64 ustęp 4, jest odpowiedzialna za prowadzenie dalszego postępowania i może wykonywać wszelkie odpowiednie funkcje Izby Przygotowawczej, które znajdują zastosowanie w tym postępowaniu.

CZĘŚĆ VI. ROZPRAWA

Artykuł 62 Miejsce rozprawy

O ile nie postanowiono inaczej, rozprawa odbywa się w siedzibie Trybunału.

Artykuł 63 Rozprawa w obecności oskarżonego

1. Oskarżony jest obecny na rozprawie.
2. Jeżeli oskarżony obecny przed Trybunałem kontynuuje zakłócanie porządku rozprawy, Izba Orzekająca może go usunąć z sali, zapewniając mu możliwość obserwowania rozprawy i porozumiewania się z obrońcą spoza sali rozpraw przy użyciu technicznych środków komunikowania się, jeżeli wymaga tego sytuacja. Takie środki podejmuje się tylko w wyjątkowych okolicznościach, jeżeli inne rozsądne rozwiązania okazały się niewystarczające i jedynie na taki okres, na jaki jest to ściśle niezbędne.

Artykuł 64 Funkcje i uprawnienia Izby Orzekającej

1. Funkcje i uprawnienia przewidziane w niniejszym artykule Izba Orzekająca wykonuje zgodnie z niniejszym statutem i Regulami Procesowymi i Dowodowymi.
2. Izba Orzekająca zapewnia rzetelność i sprawność rozprawy oraz prowadzenie jej z pełnym poszanowaniem praw oskarżonego i z uwzględnieniem ochrony pokrzywdzonych i świadków.
3. Po skierowaniu sprawy na rozprawę zgodnie z niniejszym statutem Izba Orzekająca wyznaczona do rozpoznania sprawy:
  - a) porozumiewa się ze stronami i podejmuje środki procesowe niezbędne dla zapewnienia rzetelnego i sprawnego prowadzenia rozprawy;
  - (b) określa język lub języki, które mają być używane podczas rozprawy; i
  - (c) z zastrzeżeniem innych stosownych postanowień niniejszego statutu, ze stosownym wyprzedzeniem przed rozpoczęciem rozprawy, zapewnia ujawnienie dokumentów i informacji nieujawnionych wcześniej w celu umożliwienia odpowiedniego przygotowania rozprawy.
4. Jeżeli okaże się to konieczne dla zapewnienia skutecznego i rzetelnego funkcjonowania Izby Orzekającej, może ona przekazać rozpatrzenie kwestii wstępnych Izbie Przygotowawczej lub, w razie konieczności, innemu dostępnemu sądziemu Wydziału Przygotowawczego.
5. Zawiadamiając strony, Izba Orzekająca może zarządzić, jeżeli uzna to za wskazane, połączenie lub rozdzielenie zarzutów oskarżenia, w przypadku gdy dotyczą więcej niż jednego oskarżonego.

6. Wykonując swoje funkcje przed rozprawą lub w czasie rozprawy, Izba Orzekająca może w razie konieczności:
  - (a) wykonywać wszelkie funkcje Izby Przygotowawczej określone w artykule 61 ustęp 11;
  - (b) domagać się stawienia się świadków i złożenia przez nich zeznań oraz przedstawienia dokumentów i innych dowodów w drodze udzielenia przez Państwa, w razie konieczności, pomocy określonej niniejszym statutem;
  - (c) zapewnić ochronę informacji poufnych;
  - (d) zarządzić przedstawienie dowodów uzupełniających w stosunku do tych, które zostały już zebrane przed rozprawą lub przedstawione przez strony na rozprawie;
  - (e) zapewnić ochronę oskarżonego, świadków i pokrzywdzonych; i
  - (f) podejmować decyzje w innych stosownych sprawach.
7. Rozprawa odbywa się jawnie. Jednakże Izba Orzekająca może uznać, że szczególne okoliczności wymagają przeprowadzenia pewnych czynności procesowych na posiedzeniu zamkniętym dla celów określonych w artykule 68 lub dla ochrony tajnych lub poufnych informacji stanowiących dowód.
8. (a) Rozprawa rozpoczyna się od odczytania oskarżonemu przez Izbę Orzekającą zarzutów oskarżenia zatwierdzonych uprzednio przez Izbę Przygotowawczą. Izba Orzekająca upewnia się następnie, czy oskarżony rozumie treść zarzutów oskarżenia. Następnie umożliwi oskarżonemu wypowiedzenie się w kwestii winy albo przez przyznanie się do winy w trybie artykułu 65, albo przez stwierdzenie, że jest niewinny.
(b) W czasie rozprawy przewodniczący składu orzekającego może dawać wskazówki co do prowadzenia postępowania, w tym wskazówki mające na celu zapewnienie, że postępowanie jest prowadzone w sposób rzetelny i bezstronny. Z zastrzeżeniem wskazówek wydanych przez przewodniczącego składu orzekającego, strony mogą przedstawiać dowody zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu.
9. Izba orzekająca jest, inter alia, uprawniona na wniosek strony lub z własnej inicjatywy do:
  - (a) decydowania o dopuszczalności lub przydatności dowodów; i
  - (b) podejmowania wszelkich środków koniecznych do utrzymania porządku w czasie rozprawy.
10. Izba Orzekająca zapewnia sporządzenie pełnego protokołu rozprawy wiernie odzwierciedlającego jej przebieg oraz zapewnia zabezpieczenie go i należyte przechowanie przez Sekretarza.

Artykuł 65

Postępowanie w razie przyznania się do winy

1. Jeżeli oskarżony przyznaje się do winy w trybie artykułu 64 ustęp 8 (a), Izba Orzekająca ustala, czy:
  - (a) oskarżony rozumie znaczenie i konsekwencje przyznania się do winy;
  - (b) przyznanie się oskarżonego jest dobrowolne i czy zostało poprzedzone wystarczającymi konsultacjami z obrońcą; i
  - (c) przyznanie się do winy ma oparcie w okolicznościach faktycznych sprawy zawartych w:
    - (i) opisie zarzutów oskarżenia przedstawionych przez Prokuratora i przyznanych przez oskarżonego;
    - (ii) wszelkich materiałach przedstawionych przez Prokuratora uzupełniających zarzuty oskarżenia i uznanych przez oskarżonego; i
    - (iii) wszelkich innych dowodach, takich jak zeznania świadków, przedstawionych przez Prokuratora lub oskarżonego.
2. W razie stwierdzenia okoliczności wskazanych w ustępie 1, Izba Orzekająca uznaje przyznanie się do winy, wraz ze wszystkimi przedstawionymi dodatkowymi dowodami, za potwierdzenie wszystkich istotnych faktów wymaganych do udowodnienia zbrodni, do której odnosi się przyznanie się do winy, i może skazać oskarżonego za tę zbrodnię.
3. W razie stwierdzenia braku okoliczności wskazanych w ustępie 1, Izba Orzekająca uznaje przyznanie się do winy za niebyłe. W takim przypadku Izba zarządza dalsze prowadzenie rozprawy w trybie zwyczajnym określonym niniejszym statutem i może przekazać sprawę innej Izbie Orzekającej.
4. Jeżeli w opinii Izby Orzekającej interes wymiaru sprawiedliwości, a w szczególności interes pokrzywdzonych, wymaga pełniejszego przedstawienia okoliczności sprawy, Izba Orzekająca może:
  - (a) zwrócić się do Prokuratora o przedstawienie dodatkowych dowodów, łącznie z zeznaniami świadków; lub
  - (b) zarządzić dalsze prowadzenie rozprawy w trybie zwyczajnym określonym niniejszym statutem. W takim przypadku uznaje przyznanie się do winy za niebyłe i sprawę może przekazać innej Izbie Orzekającej.
5. Żadne porozumienia pomiędzy Prokuratorem a obroną, dotyczące zmiany zarzutów oskarżenia, przyznania się do winy lub wymiaru kary, nie wiążą Trybunału.

Artykuł 66

Domniemanie niewinności

1. Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona przed Trybunałem zgodnie z prawem, które ma zastosowanie w danej sprawie.
2. Ciężar udowodnienia winy oskarżonego spoczywa na Prokuratorze.
3. Aby skazać oskarżonego, Trybunał musi być przekonany o jego winie ponad uzasadnioną wątpliwość.

Artykuł 67 Prawa oskarżonego

1. Przy rozstrzyganiu każdego zarzutu oskarżenia, z uwzględnieniem postanowień niniejszego statutu, oskarżony ma prawo do publicznego, rzetelnego i bezstronnego procesu oraz, na zasadach pełnej równości, do co najmniej następujących gwarancji:
  - (a) niezwłocznego otrzymania w języku, którym oskarżony włada i który w pełni rozumie, szczegółowej informacji o rodzaju, przyczynach i treści zarzutu;
  - (b) dysponowania odpowiednim czasem i warunkami do przygotowania obrony, jak również swobodnego i poufnego porozumiewania się z obrońcą ustanowionym przez oskarżonego;
  - (c) rozprawy bez nieuzasadnionej zwłoki;
  - (d) z zastrzeżeniem artykułu 63 ustęp 2, obecności na rozprawie, bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę; do otrzymania informacji, jeżeli oskarżony nie posiada obrońcy, o istnieniu powyższego uprawnienia oraz posiadania obrońcy wyznaczonego przez Trybunał w każdym przypadku, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, bez ponoszenia kosztów obrony, jeżeli oskarżony nie posiada wystarczających środków na ich pokrycie;
  - (e) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia i zapewnienia obecności i przesłuchania świadków obrony na tych samych warunkach, co świadków oskarżenia. Oskarżony ma również prawo do wskazywania podstaw wyłączenia odpowiedzialności karnej i przedstawiania dowodów dopuszczalnych na podstawie niniejszego statutu;
  - (f) korzystania z bezpłatnej pomocy kompetentnego tłumacza i uzyskiwania tłumaczeń niezbędnych dla zapewnienia rzetelności, jeżeli jakiegokolwiek czynności procesowe nie są dokonywane w języku, którym oskarżony włada i który w pełni rozumie, lub dokumenty przedstawione Trybunałowi nie są sporządzone w takim języku;
  - (g) ochrony przed przymusem zeznawania przeciwko sobie lub przyznania się do winy; prawo do milczenia, przy czym milczenie nie może być brane pod uwagę przy orzekaniu o winie lub niewinności oskarżonego;
  - (h) składania niezaprzysiężonych oświadczeń ustnych lub pisemnych na swoją obronę; i
  - (i) ochrony przed nałożeniem na niego ciężaru dowodu oraz obowiązku odpowiedzi na twierdzenia oskarżenia.
2. Oprócz przewidzianego niniejszym statutem ujawnienia dowodów, Prokurator, najszybciej, jak to jest praktycznie możliwe, ujawnia obronie dowody znajdujące się w jego posiadaniu lub pod jego kontrolą, które w jego przekonaniu wskazują lub mogą wskazywać na niewinność oskarżonego lub na okoliczności łagodzące winę oskarżonego lub które mogą podważyć wiarygodność dowodów oskarżenia. Wątpliwości co do stosowania niniejszego ustępu rozstrzyga Trybunał.

Artykuł 68 Ochrona pokrzywdzonych i świadków oraz ich udział w postępowaniu

1. Trybunał podejmuje stosowne środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa, dobrego stanu fizycznego i psychicznego, godności i prywatności pokrzywdzonych i świadków. Podejmując powyższe środki, Trybunał bierze pod uwagę wszystkie odpowiednie okoliczności, włącznie z wiekiem, płcią (gender) w rozumieniu artykułu 7 ustęp 3, stanem zdrowia, charakterem zbrodni, zwłaszcza, ale nie tylko, gdy dotyczy ona przemocy seksualnej lub związanej z płcią (gender) lub przemocy wobec dzieci. Prokurator podejmuje powyższe środki w szczególności w postępowaniu przygotowawczym w sprawach o takie zbrodnie. Podjęte środki nie mogą być niezgodne z prawami oskarżonego ani naruszać jego praw i wymogów rzetelnej i bezstronnej rozprawy.
2. Jako wyjątek od zasady jawności rozprawy przewidzianej w artykule 67, Izby Trybunału mogą, w celu ochrony pokrzywdzonych i świadków lub oskarżonego, prowadzić część postępowania in camera lub zezwolić na przedstawienie dowodów przy użyciu przekazu elektronicznego lub innych specjalnych środków. Środki takie stosuje się w szczególności w odniesieniu do ofiar przemocy seksualnej lub dziecka występującego w charakterze pokrzywdzonego lub świadka, chyba że Trybunał zarządzi inaczej, mając na względzie wszystkie okoliczności sprawy, a w szczególności zapatrywania pokrzywdzonego lub świadka.
3. W przypadku gdy zostały naruszone osobiste interesy pokrzywdzonych, Trybunał zezwala na przedstawienie i wzięcie pod uwagę zapatrywań i obaw pokrzywdzonych na takim etapie postępowania, jaki Trybunał uzna za stosowny, oraz w sposób, który nie narusza praw oskarżonego i wymagań rzetelnej i bezstronnej rozprawy. Takie zapatrywania i obawy pokrzywdzonych mogą być przedstawione przez ich pełnomocnika, jeżeli Trybunał uzna to za właściwe, zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi.
4. Biuro do spraw Pokrzywdzonych i Świadców może udzielać Prokuratorowi i Trybunałowi porad dotyczących odpowiednich środków ochrony, kroków podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa, doradztwa i innej pomocy określonej w artykule 43 ustęp 6.
5. Jeżeli przewidziane w niniejszym statucie ujawnienie dowodu lub informacji może prowadzić do poważnego zagrożenia bezpieczeństwa świadka lub jego rodziny, Prokurator może dla celów postępowania, do chwili rozpoczęcia rozprawy, wycofać taki dowód lub informację i zastąpić je streszczeniem. Stosowanie takiej procedury powinno odbywać się w sposób nienaruszający praw oskarżonego i wymogów rzetelnej i bezstronnej rozprawy.
6. Państwo może złożyć wniosek o zastosowanie środków niezbędnych dla ochrony jego funkcjonariuszy lub agentów oraz ochrony tajnych lub poufnych informacji.

Artykuł 69 Dowody

1. Przed złożeniem zeznań świadek składa przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych przyrzeczenie mówienia prawdy.
2. Na rozprawie świadek składa zeznania osobiście, z wyjątkiem sytuacji przewidzianych w artykule 68 lub w Regułach Procesowych i Dowodowych. Trybunał może również zezwolić na składanie viva voce (ustnych) lub nagranych zeznań świadka za pomocą techniki video lub aparatury utrwalającej dźwięk, jak również na przedstawienie dokumentów i zapisków, z zastrzeżeniem postanowień niniejszego statutu i zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi. Zastosowane środki nie mogą być niezgodne z prawami oskarżonego ani ich naruszać.

3. Strony mogą przedstawiać dowody mające znaczenie dla sprawy, zgodnie z artykułem 64. Trybunał jest władny domagać się przedstawienia wszystkich dowodów, które uznaje za konieczne dla ustalenia prawdy.
4. Trybunał może orzekać o przydatności i dopuszczalności każdego dowodu, uwzględniając między innymi jego wartość dowodową i negatywny wpływ, jaki dany dowód może wywrzeć na rzetelność rozprawy lub rzetelną ocenę zeznań świadka, stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych.
5. Trybunał respektuje i przestrzega zasad poufności przewidzianych w Regułach Procesowych i Dowodowych.
6. Trybunał nie przeprowadza dowodów co do faktów powszechnie znanych, lecz może zwrócić na nie uwagę stronom.
7. Dowody uzyskane z naruszeniem postanowień niniejszego statutu lub praw człowieka uznanych przez społeczność międzynarodową są niedopuszczalne, jeżeli:
  - (a) naruszenie to rodzi poważne wątpliwości co do wiarygodności uzyskanego dowodu; lub
  - (b) dopuszczenie dowodu byłoby sprzeczne z rzetelnością postępowania lub mogłoby poważnie jej zagrozić.
8. Podejmując decyzję o przydatności i dopuszczalności dowodów zgromadzonych przez państwo, Trybunał nie wypowiada się w kwestii stosowania prawa krajowego tego państwa.

Artykuł 70

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości

1. Trybunał jest właściwy w sprawach o następujące przestępstwa umyślne przeciwko sprawowanemu przezeń wymiarowi sprawiedliwości:
  - (a) składanie fałszywych zeznań, mimo obowiązku mówienia prawdy przewidzianego w artykule 69 ustęp 1;
  - (b) przedstawianie dowodów, co do których strona ma świadomość, że są nieprawdziwe lub sfałszowane;
  - (c) przekupstwo świadka, przeszkadzanie lub ingerowanie w stawiennictwo lub składanie zeznań przez świadka, branie odwetu na świadku za złożenie zeznań oraz niszczenie dowodów, ingerowanie w ich treść lub utrudnianie ich gromadzenia;
  - (d) utrudnianie pracy, zastraszanie lub przekupstwo urzędnika Trybunału w celu zmuszenia lub nakłonienia go do niewykonywania lub niewłaściwego wykonywania jego obowiązków;
  - (e) branie odwetu na urzędniku Trybunału z powodu obowiązków wykonywanych przez tego lub innego urzędnika;
  - (f) domaganie się wręczenia lub przyjęcie łapówki przez urzędnika Trybunału w związku z wykonywaniem przez niego obowiązków służbowych.
2. Zasady i postępowanie odnoszące się do wykonywania jurysdykcji przez Trybunał w sprawach o przestępstwa przewidziane niniejszym artykułem uregulowane są w Regułach Procesowych i Dowodowych. Warunki udzielania Trybunałowi międzynarodowej pomocy prawnej w odniesieniu do postępowania prowadzonego na podstawie niniejszego artykułu reguluje prawo krajowe Państwa wezwanego.
3. W razie skazania, Trybunał może wymierzyć karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą pięciu lat lub, zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi, grzywnę, lub obie te kary.
4. (a) Każde Państwo-Strona rozszerza katalog przestępstw przeciwko integralności własnego wymiaru sprawiedliwości o przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości wymienione w niniejszym artykule popełnione na jego terytorium lub przez jego obywatela.
(b) Na wniosek Trybunału Państwo-Strona przekazuje sprawę swoim właściwym organom w celu przeprowadzenia postępowania karnego. Organy te zobowiązane są rozpatrzyć sprawę z należytą starannością i przeznaczyć wystarczające środki na skuteczne prowadzenie postępowania w tej sprawie.

Artykuł 71

Kary za niewłaściwe zachowanie przed Trybunałem

1. W stosunku do osób, które dopuszczają się przed Trybunałem niewłaściwego zachowania, włącznie z zakłócaniem postępowania lub celowym uchylaniem się od wykonywania zarządzeń Trybunału, Trybunał może zastosować środki administracyjne inne niż pozbawienie wolności, takie jak czasowe lub trwałe usunięcie z sali rozpraw, kara pieniężna lub inne podobne środki przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych.
2. Postępowanie w sprawie zastosowania środków przewidzianych w ustępie 1 normują Reguły Procesowe i Dowodowe.

Artykuł 72

Ochrona informacji dotyczących bezpieczeństwa narodowego

1. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się w każdym przypadku, gdy ujawnienie informacji lub dokumentów państwowych mogłoby, w opinii państwa, naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego. Przypadki te obejmują sytuacje wchodzące w zakres artykułu 56 ustęp 2 i 3, artykułu 61 ustęp 3, artykułu 64 ustęp 3, artykułu 67 ustęp 2, artykułu 68 ustęp 6, artykułu 87 ustęp 6 i artykułu 93, jak również inne, które mają miejsce na innych etapach postępowania, a w których może dojść do takiego ujawnienia.
2. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się również, gdy osoba wezwana do udzielenia informacji lub dowodu odmówiła ich udzielenia lub przedstawiła tę sprawę państwu, powołując się na to, że ujawnienie przez nią wymaganych informacji lub dowodów naruszyłoby interesy bezpieczeństwa narodowego tego państwa, a państwo to potwierdza, że w jego opinii takie ujawnienie mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego.
3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie narusza wymogów poufności mających zastosowanie na podstawie artykułu 54 ustęp 3 (e) i (f) lub zastosowania artykułu 73.
4. Jeżeli państwo się dowie, że informacje lub dokumenty tego państwa są ujawniane lub prawdopodobnie zostaną ujawnione na którymkolwiek etapie postępowania, a państwo to uważa, że takie ujawnienie mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego, państwo to ma prawo interweniować w celu doprowadzenia do rozwiązania tej kwestii zgodnie z niniejszym artykułem.

5. Jeżeli państwo uważa, że ujawnienie informacji mogłoby naruszać interesy jego bezpieczeństwa narodowego, to działając w porozumieniu z Prokuratorem, obroną, Izbą Przygotowawczą lub Izbą Orzekającą, podejmuje ono wszelkie rozsądne kroki w celu załatwienia sprawy na drodze współpracy. Kroki te mogą obejmować:
  - (a) zmianę lub sprecyzowanie wniosku;
  - (b) określenie przez Trybunał przydatności wymaganej informacji lub dowodu, lub stwierdzenie, czy dowód, choć uznany za przydatny, mógłby zostać uzyskany lub został uzyskany ze źródła innego niż to państwo;
  - (c) uzyskanie informacji lub dowodu z innego źródła lub w innej formie; lub
  - (d) porozumienie co do warunków, na których pomoc mogłaby zostać udzielona, włącznie między innymi z przedstawieniem streszczeń lub zmian redakcyjnych, ograniczeniem zakresu ujawnienia, prowadzeniem postępowania in camera lub ex parte oraz zastosowaniem innych środków ochronnych dozwolonych na podstawie niniejszego statutu i Reguł Procesowych i Dowodowych.
6. Jeżeli podjęto wszelkie rozsądne kroki w celu załatwienia sprawy na drodze współpracy i jeżeli państwo uważa, że nie istnieją środki lub warunki, po spełnieniu których informacja lub dokument mogłyby zostać wydane lub ujawnione bez naruszenia interesów jego bezpieczeństwa narodowego, to zawiadamia o tym Prokuratora lub Trybunał, podając wyraźne powody swojej decyzji, chyba że wyraźny opis tych powodów sam w sobie spowodowałby naruszenie interesów bezpieczeństwa narodowego tego państwa.
7. W następnej kolejności, jeżeli Trybunał stwierdzi, że dowód ma znaczenie dla sprawy i jego uzyskanie jest konieczne dla ustalenia winy lub niewinności oskarżonego, może podjąć następujące działania:
  - (a) jeżeli żądanie ujawnienia informacji lub dokumentu oparte jest na wniosku o współpracę złożonym na podstawie części IX lub w warunkach opisanych w ustępie 2, a państwo powołuje się na podstawę odmowy współpracy wskazaną w artykule 93 ustęp 4:
    - (i) Trybunał może, przed podjęciem decyzji określonej w ustępie 7 (a) (ii), domagać się przeprowadzenia dalszych konsultacji w celu rozważenia opinii państwa, co może obejmować, tam gdzie jest to właściwe, posiedzenie in camera lub ex parte;
    - (ii) Jeżeli Trybunał uzna, że powołując się na podstawę odmowy współpracy wskazaną w artykule 93 ustęp 4 w okolicznościach danej sprawy państwo, do którego zwrócono się o współpracę, nie wykonuje swoich zobowiązań określonych niniejszym statutem, Trybunał może przekazać sprawę do rozstrzygnięcia zgodnie z artykułem 87 ustęp 7, wskazując powody swojej decyzji; i
    - (iii) Trybunał może przy rozpoznawaniu sprawy oskarżonego wyciągnąć wnioski odnośnie do istnienia lub nieistnienia faktu, jakie w danych okolicznościach uzna za właściwe; albo
  - (b) w innych okolicznościach:
    - (i) zarządzić ujawnienie; lub
    - (ii) w zakresie, w jakim nie zarządził ujawnienia, wyciągnąć wnioski przy rozpoznaniu sprawy oskarżonego odnośnie do istnienia lub nieistnienia faktu, jakie w danych okolicznościach uzna za właściwe.

Artykuł 73

Informacje lub dokumenty pochodzące od stron trzecich

Jeżeli Trybunał zwróci się do Państwa-Strony o przekazanie dokumentu lub informacji, które znajdują się w jego posiadaniu lub nad którymi państwo to sprawuje pieczę lub kontrolę, a które zostały przekazane temu państwu w zaufaniu przez inne państwo, organizację międzyrządową lub międzynarodową, Państwo to powinno postarać się o wyrażenie zgody przez podmiot przekazujący na ujawnienie takiego dokumentu lub informacji. Jeżeli podmiotem przekazującym jest Państwo-Strona, wówczas albo wyraża ono zgodę na ujawnienie informacji lub dokumentu, albo wraz z Trybunałem podejmuje kroki w celu rozstrzygnięcia kwestii ujawnienia, na podstawie postanowień artykułu 72. Jeżeli podmiotem przekazującym nie jest Państwo-Strona i podmiot ten odmawia zgody na ujawnienie, państwo, do którego Trybunał zwrócił się o wydanie dokumentu lub informacji, zawiadamia Trybunał, że nie może przekazać wymaganego dokumentu lub informacji z powodu istniejącego wobec podmiotu przekazującego zobowiązania do zachowania tajemnicy.

Artykuł 74

Wymogi dotyczące orzekania

1. Obecność wszystkich sędziów Izby Orzekającej jest wymagana podczas każdego etapu rozprawy oraz narady. Prezydium może wyznaczyć dla potrzeb konkretnego postępowania jednego lub więcej sędziów dodatkowych, którzy są obecni podczas każdego etapu rozprawy i którzy mogą zastąpić członka Izby Orzekającej, jeżeli nie może on w dalszym ciągu brać udziału w postępowaniu.
2. Orzeczenie Izby Orzekającej oparte jest na ocenie dowodów i całego postępowania. Orzeczenie nie może wykraczać poza granice faktów i okoliczności zawartych w zarzutach oskarżenia i uzupełnieniu tych zarzutów. Trybunał opiera swoje orzeczenie wyłącznie na dowodach przedstawionych i ujawnionych na rozprawie.
3. Sędziowie powinni dążyć do wydania orzeczenia jednomyślnie; w razie braku jednomyślności orzeczenie zapada większością głosów.
4. Przebieg narady Izby Orzekającej jest tajny.
5. Orzeczenie sporządza się na piśmie; powinno ono zawierać pełny opis ustaleń dowodowych i wniosków Izby Orzekającej wraz z uzasadnieniem. Izba Orzekająca wydaje jedno orzeczenie. W razie braku jednomyślności orzeczenie Izby Orzekającej powinno zawierać opinie większości i mniejszości sędziów. Orzeczenie lub jego streszczenie ogłasza się publicznie.

Artykuł 75

Naprawienie szkody wyrządzonej pokrzywdzonym

1. Trybunał określa zasady dotyczące naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonym włącznie z przywróceniem stanu poprzedniego, odszkodowaniem i zadośćuczynieniem. Na tej podstawie Trybunał może w swoim orzeczeniu, na wniosek, a w wyjątkowych okolicznościach także z urzędu, określić zakres szkody, straty lub krzywdy wyrządzonej pokrzywdzonym, wskazując zasady, na podstawie których działa.

2. Trybunał może wydać zarządzenie bezpośrednio wobec skazanego, w którym określa odpowiedni sposób naprawienia szkody pokrzywdzonym, włącznie z przywróceniem stanu poprzedniego, odszkodowaniem i zadośćuczynieniem.
W stosownych wypadkach Trybunał może zarządzić przekazanie świadczenia odszkodowawczego za pośrednictwem Funduszu Powierniczego określonego w artykule 79.
3. Przed wydaniem zarządzenia na podstawie niniejszego artykułu Trybunał może zwrócić się o złożenie oświadczeń przez skazanego lub w jego imieniu, przez pokrzywdzonych, inne zainteresowane osoby lub zainteresowane państwa i bierze te oświadczenia pod uwagę.
4. Wykonując swoje uprawnienia na podstawie niniejszego artykułu, Trybunał, po skazaniu osoby za zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału, może orzec, czy w celu umożliwienia wykonania zarządzenia wydanego na podstawie niniejszego artykułu niezbędne jest stosowanie środków określonych w artykule 93 ustęp 1.
5. Państwo-Strona wykonuje orzeczenie podjęte na podstawie niniejszego artykułu, tak jakby postanowienia artykułu 109 miały zastosowanie do niniejszego artykułu.
6. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być interpretowane jako naruszające prawa pokrzywdzonych przewidziane w prawie krajowym lub międzynarodowym.

Artykuł 76 Orzekanie o karze

1. W razie skazania Izba Orzekająca wymierza stosowną karę, biorąc pod uwagę przeprowadzone dowody i oświadczenia złożone w czasie rozprawy, które mają znaczenie dla wymiaru kary.
2. Z wyjątkiem przypadków, do których ma zastosowanie artykuł 65, przed zakończeniem rozprawy Izba Orzekająca może z własnej inicjatywy, a jest zobowiązana w razie złożenia wniosku przez Prokuratora lub oskarżonego, odbyć posiedzenie w celu zapoznania się z dodatkowymi dowodami lub oświadczeniami mającymi znaczenie dla wymiaru kary, w trybie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych.
3. Tam, gdzie ma zastosowanie ustęp 2, wszelkie oświadczenia określone w artykule 75 składane są w czasie dodatkowego posiedzenia przewidzianego w ustępie 2 i, jeżeli okaże się to konieczne, w czasie dodatkowej rozprawy.
4. Wyrok ogłasza się publicznie i, o ile to tylko możliwe, w obecności oskarżonego.

CZĘŚĆ VII. KARY

Artykuł 77 Katalog kar

1. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 110, osobie skazanej za zbrodnię wymienioną w artykule 5 niniejszego statutu Trybunał może wymierzyć jedną z następujących kar:
  - (a) karę pozbawienia wolności wymierzoną na czas oznaczony, nieprzekraczający 30 lat; lub
  - (b) karę dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli przemawia za tym wyjątkowy ciężar popełnionej zbrodni i właściwości osobiste skazanego.
2. Obok kary pozbawienia wolności Trybunał może orzec:
  - (a) grzywnę na warunkach określonych w Regulach Procesowych i Dowodowych;
  - (b) przepadek korzyści, majątku i aktywów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa, bez naruszania nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.

Artykuł 78 Zasady wymiaru kary

1. Wymierzając karę, Trybunał, stosownie do Regul Procesowych i Dowodowych, uwzględnia takie czynniki jak ciężar zbrodni i właściwości osobiste skazanego.
2. Wymierzając karę pozbawienia wolności, Trybunał zalicza na poczet wymierzonej kary rzeczywisty okres aresztowania zastosowanego w sprawie na podstawie nakazu Trybunału. Trybunał może również zaliczyć na poczet wymierzonej kary inny okres pozbawienia wolności skazanego w związku z czynem stanowiącym zbrodnię.
3. W przypadku skazania za więcej niż jedną zbrodnię, Trybunał wymierza karę za każdą ze zbrodni i karę łączną, określającą całkowity czas trwania kary pozbawienia wolności. Czas ten nie będzie krótszy niż czas trwania najwyższej z kar wymierzonych za jedną z przypisanych zbrodni i nie przekroczy 30 lat pozbawienia wolności albo, jeśli zachodzą przesłanki z artykułu 77 ustęp 1(b), kary dożywotniego pozbawienia wolności.

Artykuł 79
Fundusz Powierniczy

1. Na mocy decyzji Zgromadzenia Państw-Stron tworzy się Fundusz Powierniczy na rzecz ofiar zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału i ich rodzin.
2. Trybunał może zarządzić przekazanie pieniędzy i innych wartości majątkowych uzyskanych z grzywien i przepadku na rzecz Funduszu Powierniczego.
3. Zarządzanie Funduszem Powierniczym odbywa się na warunkach określonych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 80
Niezależność krajowego stosowania sankcji karnych i prawa krajowego

Żadne z postanowień niniejszej części nie wyklucza stosowania przez państwa kar przewidzianych w ich prawie krajowym ani prawa państw, które nie przewidują kar opisanych w tej części.

CZĘŚĆ VIII. KONTROLA ODWOŁAWCZA I WZNOWIENIE POSTĘPOWANIA

Artykuł 81
Odwołanie od orzeczenia niewinniającego lub skazującego albo orzeczenia o karze

1. Orzeczenie wydane na podstawie artykułu 74 może zostać zaskarżone zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi w następujący sposób:
  - (a) Prokurator może zaskarżyć orzeczenie w oparciu o którąkolwiek z następujących przyczyn odwoławczych:
    - (i) obraza przepisów postępowania,
    - (ii) błąd w ustaleniach faktycznych lub
    - (iii) obraza przepisów prawa;
  - (b) Skazany lub Prokurator w imieniu skazanego mogą zaskarżyć orzeczenie w oparciu o którąkolwiek z następujących przyczyn odwoławczych:
    - (i) obraza przepisów postępowania,
    - (ii) błąd w ustaleniach faktycznych,
    - (iii) obraza przepisów prawa, lub
    - (iv) jakakolwiek inna okoliczność naruszająca rzetelność i wiarygodność postępowania lub orzeczenia.
2. (a) Orzeczenie o karze może zostać zaskarżone zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi przez Prokuratora lub skazanego ze względu na niewspółmierność kary w stosunku do zbrodni.
  - (b) Jeżeli rozpatrując odwołanie od orzeczenia o karze Trybunał stwierdzi, że zachodzą podstawy do uchylecia orzeczenia skazującego w całości lub w części, może wezwać Prokuratora i skazanego do przedstawienia przyczyn odwoławczych wskazanych w artykule 81 ustęp 1 (a) lub (b) i może wydać orzeczenie w kwestii skazania zgodnie z artykułem 83.
  - (c) Trybunał postępuje w taki sam sposób, jeżeli podczas rozpatrywania odwołania jedynie od orzeczenia skazującego stwierdzi istnienie podstaw do zmniejszenia wymiaru kary na podstawie ustępu 2 (a).
3. (a) O ile Izba Orzekająca nie postanowi inaczej, w czasie rozpoznawania odwołania skazany pozostaje w areszcie.
  - (b) Jeżeli czas przebywania skazanego w areszcie przekracza wymiar kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec niego, zarządza się jego zwolnienie, z wyjątkiem sytuacji, kiedy Prokurator również zaskarżył orzeczenie i kiedy zwolnienie skazanego może być uzależnione od spełnienia warunków określonych poniżej w punkcie (c).
  - (c) W razie uniewinnienia, oskarżonego zwalnia się natychmiast, z zastrzeżeniem następujących postanowień:
    - (i) w wyjątkowych okolicznościach, mając na względzie, inter alia, realne ryzyko ucieczki, ciężar zarzucanego przestępstwa i prawdopodobieństwo uwzględnienia wniesionego odwołania, Izba Orzekająca na wniosek Prokuratora może utrzymać tymczasowe aresztowanie wobec oskarżonego w czasie postępowania odwoławczego;
    - (ii) od postanowienia Izby Orzekającej wydanego na podstawie punktu (c)(i) przysługuje odwołanie zgodnie z Regułami Procesowymi i Dowodowymi.
4. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 (a) i (b) wykonanie orzeczenia lub kary zawieszają się na czas przewidziany do wniesienia odwołania i czas trwania postępowania odwoławczego.

Artykuł 82
Odwołanie od innych decyzji

1. Stosownie do Reguł Procesowych i Dowodowych stronom przysługuje odwołanie od następujących decyzji:
  - (a) decyzji w sprawie jurysdykcji lub dopuszczalności;
  - (b) decyzji o zwolnieniu lub odmowie zwolnienia z aresztu osoby, przeciwko której prowadzone jest postępowanie przygotowawcze;
  - (c) decyzji Izby Przygotowawczej o podjęciu działania z urzędu na podstawie artykułu 56 ustęp 3;
  - (d) decyzji dotyczącej kwestii, która mogłaby w istotny sposób wpłynąć na rzetelny i sprawny przebieg postępowania lub wynik rozprawy i której natychmiastowe rozstrzygnięcie przez Izbę Odwoławczą może, w opinii Izby Przygotowawczej lub Izby Orzekającej, znacznie przyspieszyć postępowanie.

2. Decyzja Izby Przygotowawczej podjęta na podstawie artykułu 57 ustęp 3(d) może być zaskarżona przez Państwo-Stronę, którego decyzja dotyczy, lub przez Prokuratora za zgodą Izby Przygotowawczej. Odwołanie rozpatruje się w trybie przyspieszonym.
3. Odwołanie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonej decyzji, chyba że Izba Odwoławcza tak postanowi na wniosek i w trybie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych.
4. Pełnomocnik pokrzywdzonych, skazany lub posiadacz w dobrej wierze majątku, którego dotyczy zarządzenie wydane na podstawie artykułu 75, może zaskarżyć takie zarządzenie naprawienia szkody zgodnie z Regulami Procesowymi i Dowodowymi.

Artykuł 83 Postępowanie odwoławcze

1. Dla potrzeb postępowania prowadzonego na podstawie artykułu 81 i niniejszego artykułu Izba Odwoławcza posiada wszystkie uprawnienia Izby Orzekającej.
2. Jeżeli Izba Odwoławcza stwierdzi, że zaskarżone postępowanie było nierzetelne w stopniu zagrażającym wiarygodności orzeczenia o winie lub karze lub zaskarżone orzeczenie o winie lub karze było poważnie dotknięte błędem w ustaleniach faktycznych, obrazą prawa lub obrazą przepisów postępowania, Izba Odwoławcza może:
  - (a) uchylić lub zmienić orzeczenie lub wymiar kary; lub
  - (b) przekazać sprawę do ponownego rozpoznania innej Izbie Orzekającej.W tym celu Izba Odwoławcza może zwrócić się do poprzednio orzekającej Izby Orzekającej o dokonanie odpowiednich ustaleń faktycznych i przekazanie ich Izbie Odwoławczej lub może samodzielnie przeprowadzić dowody w celu dokonania odpowiednich ustaleń. W razie zaskarżenia orzeczenia lub wymiaru kary wyłącznie przez skazanego lub Prokuratora działającego na korzyść skazanego, orzeczenie to lub wymiar kary nie mogą być zmienione na niekorzyść skazanego.
3. Jeżeli przy rozpatrywaniu odwołania od orzeczenia o karze Izba Odwoławcza stwierdzi, że orzeczona kara jest niewspółmierna do wagi zbrodni, może zmienić orzeczenie o karze zgodnie z częścią VII.
4. Wyrok Izby Odwoławczej zapada większością głosów sędziów i jest ogłaszany publicznie. Wyrok zawiera uzasadnienie. W razie braku jednomyślności wyrok Izby Odwoławczej zawiera opinie większości i mniejszości sędziów, jednakże sędzia może zgłosić zdanie odrębne co do prawa.
5. Izba Odwoławcza może ogłosić swój wyrok pod nieobecność osoby uniewinnionej lub skazanej.

Artykuł 84 Wznowienie postępowania

1. Skazany, a w razie jego śmierci, jego małżonek, dzieci, rodzice lub jakakolwiek osoba żyjąca w chwili śmierci oskarżonego, która otrzymała od oskarżonego wyraźne, pisemne polecenie złożenia takiej skargi, lub Prokurator, działając w imieniu skazanego, mogą zwrócić się do Izby Odwoławczej o wznowienie postępowania zakończonym prawomocnym wyrokiem skazującym lub wymierzającym karę w oparciu o następujące podstawy:
  - (a) został ujawniony nowy dowód, który:
    - (i) nie był dostępny w czasie rozprawy, a jego braku wówczas nie można przypisać w całości ani w części stronie składającej wniosek; i
    - (ii) jest na tyle istotny, że gdyby przeprowadzono go na poprzedniej rozprawie, to prawdopodobnie spowodowałby wydanie odmiennego orzeczenia;
  - (b) wyszło na jaw, że dowody o zasadniczym znaczeniu na rozprawie, od których uzależnione było skazanie, były nieprawdziwe, sfalszowane lub sfabrykowane;
  - (c) jeden lub więcej sędziów, którzy brali udział w wydaniu orzeczenia skazującego lub w zatwierdzeniu zarzutów oskarżenia, dopuściło się w tej sprawie rażącego zaniedbania lub rażącego naruszenia obowiązków na tyle poważnego, że uzasadniało ono usunięcie tego sędziego lub tych sędziów ze stanowiska na podstawie artykułu 46.
2. Izba Odwoławcza odrzuca wniosek o wznowienie postępowania, jeżeli uzna, że jest on bezpodstawny. W razie uznania wniosku za uzasadniony, Izba Odwoławcza może:
  - (a) ponownie zwołać poprzednio orzekającą Izbę Orzekającą;
  - (b) powołać nową Izbę Orzekającą; lub
  - (c) uznać swoją właściwość w danej sprawie,w celu ustalenia, po wysłuchaniu stron w sposób przewidziany w Regulach Procesowych i Dowodowych, czy wyrok zasługuje na zmianę.

Artykuł 85 Odszkodowanie za aresztowanie i skazanie

1. Każdy, kto stał się ofiarą bezprawnego zatrzymania lub aresztowania, ma prawo do odszkodowania.
2. Osoba prawomocnie skazana za przestępstwo, której skazanie zostało następnie uchylone z powodu nowych lub nowo odkrytych faktów wskazujących niezabicie na to, że miała miejsce pomyłka sądowa, przy czym wykonano karę, otrzymuje odszkodowanie zgodne z prawem, chyba że zostanie udowodnione, że nieujawnienie we właściwym czasie faktów należy w całości lub w części przypisać tej osobie.
3. W wyjątkowych wypadkach, jeżeli Trybunał ustali istnienie faktów niezabicie wskazujących na to, że miała miejsce poważna i oczywista pomyłka sądowa, może według swego uznania i zgodnie z kryteriami określonymi w Regulach Procesowych i Dowodowych przyznać odszkodowanie osobie, która została zwolniona z aresztu w następstwie prawomocnego orzeczenia uniewinniającego lub kończącego postępowanie z tego powodu.

CZĘŚĆ IX. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I POMOC PRAWNA

Artykuł 86

Ogólne zobowiązanie do współpracy

Zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu Państwa-Strony w pełni współpracują z Trybunałem w zakresie ścigania i osądzania zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału.

Artykuł 87

Wnioski o współpracę: postanowienia ogólne

- (a) Trybunał jest władny zwracać się do Państw-Stron z wnioskami o współpracę. Wnioski są przekazywane drogą dyplomatyczną lub w jakikolwiek inny odpowiedni sposób, który może zostać wskazany przez każde Państwo-Stronę przy ratyfikowaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do niniejszego statutu.
Późniejsze zmiany wskazanych sposobów przekazywania wniosków są dokonywane przez każde Państwo-Stronę w trybie przewidzianym w Regułach Procesowych i Dowodowych.
- (b) Z zastrzeżeniem postanowień punktu (a), tam gdzie jest to właściwe, wnioski mogą być także przekazywane za pośrednictwem Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej lub innej właściwej organizacji regionalnej.
- Wnioski o współpracę i załączone dokumenty sporządza się w urzędowym języku Państwa wezwanego albo dołącza się do nich tłumaczenie na ten język lub sporządza się w jednym z roboczych języków Trybunału, zgodnie z wyborem dokonany przez to państwo przy ratyfikowaniu, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do niniejszego statutu.
Późniejsze zmiany wyboru języka dokonywane są w trybie przewidzianym w Regułach Procesowych i Dowodowych.
- Państwo wezwane zachowuje w tajemnicy wniosek oraz dołączone dokumenty. Ujawnienie jest możliwe jedynie w zakresie koniecznym dla wykonania wniosku.
- W związku z każdym wnioskiem o pomoc prawną złożonym na podstawie części IX, Trybunał może przedsięwziąć takie środki, łącznie ze środkami odnoszącymi się do ochrony informacji, jakie będą konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa oraz dobrego stanu fizycznego i psychicznego pokrzywdzonych, potencjalnych świadków i ich rodzin. Trybunał może domagać się, aby informacje udostępniane na podstawie części IX były przekazywane i traktowane w sposób zapewniający bezpieczeństwo oraz dobry stan fizyczny i psychiczny pokrzywdzonych, potencjalnych świadków i ich rodzin.
- (a) Trybunał może zwrócić się z prośbą do państwa niebędącego stroną niniejszego statutu o udzielenie pomocy prawnej na podstawie niniejszej części w oparciu o porozumienie ad hoc, umowę zawartą z tym państwem lub na innej właściwej podstawie.
- (b) Jeżeli państwo niebędące stroną niniejszego statutu, które zawarło porozumienie ad hoc lub umowę z Trybunałem, nie dopełnia obowiązku współpracy przewidzianego w zawartym porozumieniu lub umowie, Trybunał może zawiadomić o tym Zgromadzenie Państw-Stron lub Radę Bezpieczeństwa, w przypadku gdy ta przedstawiła sprawę Trybunałowi.
- Trybunał może zwrócić się do organizacji międzyrządowej o przekazanie informacji lub dokumentów. Trybunał może również zwrócić się o inne formy współpracy i pomocy, które mogą zostać uzgodnione z tą organizacją i które są zgodne z jej kompetencjami i mandatem.
- Jeżeli wbrew postanowieniom niniejszego statutu Państwo-Strona nie wykonuje wniosku o współpracę, uniemożliwiając w ten sposób Trybunałowi wykonywanie jego funkcji i uprawnień przewidzianych w niniejszym statucie, Trybunał może dokonać ustalenia w tym względzie i przedstawić sprawę Zgromadzeniu Państw-Stron lub Radzie Bezpieczeństwa, gdy ta przedstawiła sprawę Trybunałowi.

Artykuł 88

Dostępność procedur w prawie krajowym

Państwa-Strony zapewnią istnienie w ustawodawstwie wewnętrznym takich instytucji prawnoprocesowych, które umożliwią realizowanie wszystkich form współpracy przewidzianych w niniejszej części.

Artykuł 89

Dostarczanie osób Trybunałowi

- Trybunał może przekazać wniosek o aresztowanie i dostarczenie osoby uzupełniony uzasadniającymi wniosek materiałami, o których mowa w artykule 91, w jakimkolwiek państwie, na terytorium którego ta osoba może się znajdować, i domagać się współpracy tego państwa w aresztowaniu i dostarczeniu takiej osoby. Państwa-Strony wykonują wnioski o aresztowanie i dostarczenie osób w oparciu o postanowienia niniejszej części i procedury przewidziane w ich prawie krajowym.
- Gdy osoba poszukiwana w celu dostarczenia podnosi przed sądem krajowym zarzut na podstawie zasady ne bis in idem, o której mowa w artykule 20, Państwo wezwane niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu ustalenia, czy zostało wydane odpowiednie orzeczenie w sprawie dopuszczalności. Jeżeli sprawa została uznana za dopuszczalną, Państwo wezwane kontynuuje wykonanie wniosku. Jeżeli postępowanie w sprawie dopuszczalności jest w toku, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku o dostarczenie osoby do czasu wydania przez Trybunał orzeczenia w sprawie dopuszczalności.
- (a) Państwo-Strona zezwala, zgodnie ze swoim ustawodawstwem wewnętrznym, na przewiezienie przez jego terytorium osoby dostarczanej Trybunałowi przez inne państwo, chyba że przewiezienie to utrudniałoby lub opóźniało dostarczenie.
- (b) Wniosek Trybunału o tranzyt przekazywany jest zgodnie z artykułem 87. Wniosek o tranzyt powinien zawierać:
  - określenie osoby przewożonej;
  - krótkie przedstawienie stanu faktycznego sprawy i jego kwalifikacji prawnej;
  - nakaz aresztowania i dostarczenia.

- (c) W czasie tranzytu osoba przewożona pozostaje pozbawiona wolności.
  - (d) Zezwolenie nie jest wymagane, gdy osoba jest przewożona drogą lotniczą bez przewidywanego lądowania na terytorium państwa tranzytowego.
  - (e) Jeżeli nastąpi nieprzewidziane lądowanie na terytorium państwa tranzytowego, państwo to może domagać się od Trybunału wniosku o tranzyt, o którym mowa w punkcie (b). Państwo tranzytowe stosuje areszt wobec osoby przewożonej do czasu otrzymania wniosku o tranzyt i wykonania przewozu. Aresztowanie dla celów przedstawionych w niniejszym punkcie nie może trwać dłużej niż 96 godzin od momentu nieprzewidzianego lądowania, chyba że w tym czasie zostanie dostarczony wniosek.
4. Jeżeli przeciwko poszukiwanej osobie toczy się postępowanie lub odbywa ona karę w Państwie wezwanym z powodu przestępstwa innego niż to, w związku z którym Trybunał żąda dostarczenia, Państwo wezwane, po podjęciu decyzji o uwzględnieniu wniosku, konsultuje się z Trybunałem.

Artykuł 90 Zbieg wniosków

1. Państwo-Strona, które otrzymało wniosek Trybunału o dostarczenie osoby na podstawie artykułu 89 i które również otrzymało wniosek innego państwa o ekstradycję tej samej osoby z powodu tego samego czynu, który wypełnia znamiona zbrodni, w związku z którą Trybunał domaga się dostarczenia tej osoby, zawiadamia Trybunał oraz państwo, które wystąpiło z wnioskiem ekstradycyjnym, o zaistniałych faktach.
2. W przypadku gdy państwo, które złożyło wniosek ekstradycyjny, jest jednocześnie Państwem-Stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane daje pierwszeństwo wnioskowi zgłoszonemu przez Trybunał, jeżeli:
  - (a) Trybunał zgodnie z artykułem 18 lub 19 orzekł, że sprawa, w związku z którą żąda dostarczenia osoby, jest dopuszczalna i, stwierdzając tę dopuszczalność, wziął pod uwagę postępowanie karne prowadzone przez Państwo wzywające w związku z jego wnioskiem o ekstradycję lub
  - (b) Trybunał wydał orzeczenie, o którym mowa w punkcie (a), zgodnie z zawiadomieniem otrzymanym od Państwa wezwanego na podstawie ustępu 1.
3. Do czasu wydania przez Trybunał w trybie określonym w ustępie 2 (b) orzeczenia, o którym mowa w ustępie 2 (a), Państwo wezwane może według swego uznania prowadzić dalej postępowanie co do wniosku o ekstradycję zgłoszonego przez Państwo wzywające. Nie może jednak dokonać ekstradycji, dopóki Trybunał nie stwierdzi, że sprawa jest niedopuszczalna. Ustalenie Trybunału dokonywane jest w trybie przyspieszonym.
4. Jeżeli Państwo wzywające nie jest Państwem-Stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane, jeżeli nie ciąży na nim zobowiązanie o charakterze międzynarodowym do dokonania ekstradycji tej osoby do Państwa wzywającego, daje pierwszeństwo wnioskowi o dostarczenie zgłoszonemu przez Trybunał, jeżeli Trybunał orzekł, że sprawa jest dopuszczalna.
5. W przypadku gdy sprawa określona w ustępie 4 nie została uznana za dopuszczalną przez Trybunał, Państwo wezwane może według swego uznania kontynuować postępowanie w sprawie wniosku o ekstradycję złożonego przez Państwo wzywające.
6. W przypadkach, do których ma zastosowanie ustęp 4, przy czym na Państwie wezwanym ciąży zobowiązanie o charakterze międzynarodowym do wydania osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, które nie jest stroną niniejszego statutu, Państwo wezwane podejmuje decyzję o dostarczeniu osoby Trybunałowi bądź ekstradycji do Państwa wzywającego. Przy podejmowaniu tej decyzji Państwo wezwane bierze pod uwagę wszystkie stosowne okoliczności, w tym między innymi:
  - (a) daty wniosków;
  - (b) interesy Państwa wzywającego, w tym - jeżeli dotyczy tego Państwa - kwestię, czy zbrodnia została popełniona na jego terytorium, oraz obywatelstwo pokrzywdzonych i osoby poszukiwanej; i
  - (c) możliwość późniejszego dostarczenia osoby pomiędzy Trybunałem a Państwem wzywającym.
7. Gdy Państwo-Strona, które otrzymało wniosek Trybunału o dostarczenie określonej osoby, otrzymało też wniosek innego państwa o ekstradycję tej samej osoby z powodu innego czynu niż ten, który wypełnia znamiona zbrodni, w związku z którą Trybunał domaga się dostarczenia tej osoby:
  - (a) jeżeli Państwo wezwane nie jest związane zobowiązaniem o charakterze międzynarodowym do wydania tej osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, daje pierwszeństwo wnioskowi Trybunału;
  - (b) jeżeli Państwo wezwane jest związane zobowiązaniem o charakterze międzynarodowym do wydania tej osoby w drodze ekstradycji do Państwa wzywającego, decyduje według swego uznania o dostarczeniu osoby Trybunałowi bądź ekstradycji do Państwa wzywającego. Podejmując tę decyzję, Państwo wezwane bierze pod uwagę wszystkie stosowne okoliczności sprawy, włącznie, ale nie tylko z tymi, o których mowa w ustępie 6, zwracając szczególną uwagę na charakter i ciężar zarzucanych czynów.
8. Jeżeli zgodnie z zawiadomieniem przewidzianym w niniejszym artykule Trybunał orzekł o niedopuszczalności sprawy, a następnie Państwo wezwane odmówi ekstradycji do Państwa wzywającego, Państwo wezwane informuje Trybunał o swojej decyzji.

Artykuł 91 Treść wniosku o aresztowanie i dostarczenie

1. Wniosek o aresztowanie i dostarczenie sporządza się na piśmie. W nagłych wypadkach wniosek może zostać przekazany za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej, pod warunkiem iż wniosek zostanie potwierdzony drogą, o której mowa w artykule 87 ustęp 1 (a).
2. W przypadku wniosku o aresztowanie i dostarczenie osoby, wobec której został wydany nakaz aresztowania przez Izbę Przygotowawczą na podstawie artykułu 58, wniosek powinien zawierać lub być poparty przez:
  - (a) informacje zawierające opis osoby poszukiwanej, w sposób pozwalający na jej identyfikację, oraz informacje dotyczące jej przypuszczalnego miejsca pobytu;

- (b) kopię nakazu aresztowania;
  - (c) dokumenty, oświadczenia oraz informacje, które mogą być konieczne dla spełnienia wymagań procedury dostarczania przewidzianej w Państwie wezwanym, z zastrzeżeniem, że wymagania te nie powinny być bardziej uciążliwe niż te, które stosuje się do wniosków ekstradycyjnych na podstawie traktatów lub porozumień pomiędzy Państwem wezwanym i innymi państwami, oraz powinny być, na ile to możliwe, mniej uciążliwe, biorąc pod uwagę odmienny charakter Trybunału.
3. W przypadku wniosku o aresztowanie i dostarczenie osoby skazanej, wniosek powinien zawierać lub być poparty przez:
- (a) kopię nakazu aresztowania tej osoby;
  - (b) kopię orzeczenia skazującego;
  - (c) informację wykazującą, iż osoba poszukiwana jest osobą, o której mowa w orzeczeniu skazującym;
  - (d) kopię orzeczenia o karze, jeżeli wobec osoby poszukiwanej orzeczono karę, w przypadku zaś orzeczenia skazującego na karę pozbawienia wolności, zaświadczenie stwierdzające okres odbytej kary i okres kary pozostałej do odbycia.
4. Na wniosek Trybunału Państwo-Strona odbywa konsultacje z Trybunałem dotyczące zarówno spraw ogólnych, jak i kwestii szczegółowych dotyczących wymogów prawa krajowego Państwa-Strony, które mogą mieć zastosowanie na podstawie ustępu 2 (c). Podczas tych konsultacji Państwo-Strona informuje Trybunał o szczególnych wymogach jego prawa krajowego.

Artykuł 92 Tymczasowe aresztowanie

1. W nagłych wypadkach Trybunał może zgłosić wniosek o tymczasowe aresztowanie osoby poszukiwanej na czas potrzebny do przedstawienia wniosku o dostarczenie wraz z załączonymi dokumentami wymienionymi w artykule 91.
2. Wniosek o tymczasowe aresztowanie przekazywany jest za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej i powinien zawierać:
- (a) informacje zawierające opis osoby poszukiwanej, w sposób pozwalający na jej identyfikację, oraz informacje dotyczące jej przypuszczalnego miejsca pobytu;
  - (b) zwięzłe wskazanie zbrodni, z powodu których osoba jest poszukiwana, oraz faktów składających się na ich opis, w tym – w miarę możliwości – datę oraz miejsce popełnienia zbrodni;
  - (c) stwierdzenie istnienia nakazu aresztowania lub orzeczenia skazującego osobę poszukiwaną; i
  - (d) oświadczenie, iż wniosek o dostarczenie osoby poszukiwanej zostanie przekazany.
3. Osoba, wobec której zastosowano tymczasowe aresztowanie, może zostać zwolniona, jeżeli Państwo wezwane nie otrzyma wniosku o dostarczenie oraz załączonych dokumentów wymienionych w artykule 91 w terminie przewidzianym w Regulach Procesowych i Dowodowych. Jednakże taka osoba może się zgodzić na dostarczenie jej Trybunałowi przed upływem tego terminu, jeżeli pozwala na to prawo Państwa wezwanego. W takim przypadku Państwo wezwane dostarcza tę osobę Trybunałowi w możliwie najkrótszym czasie.
4. Zwolnienie osoby poszukiwanej stosownie do ustępu 3 nie stoi na przeszkodzie późniejszemu aresztowaniu i dostarczeniu tej osoby, jeżeli wniosek o dostarczenie tej osoby, wraz z załączonymi dokumentami, zostanie złożony w późniejszym terminie.

Artykuł 93 Inne formy współpracy

1. Państwa-Strony zgodnie z postanowieniami niniejszej części oraz na podstawie przepisów prawa krajowego wykonują wnioski Trybunału o następującą pomoc prawną w związku z postępowaniem karnym:
- (a) ustalenie tożsamości i miejsca pobytu osób oraz miejsca przechowywania przedmiotów;
  - (b) przeprowadzenie dowodów, w tym zeznań pod przysięgą, oraz przedstawienie dowodów, w tym opinii biegłych i sprawozdań, niezbędnych dla Trybunału;
  - (c) przesłuchiwanie osób, przeciwko którym toczy się postępowanie karne;
  - (d) doręczanie dokumentów, w tym dokumentów sądowych;
  - (e) ułatwianie osobom dobrowolnego stawiania się przed Trybunałem w charakterze świadków lub biegłych;
  - (f) czasowe przekazywanie osób, przewidziane w ustępie 7;
  - (g) oględziny miejsc i terenów, w tym ekshumacje, oraz oględziny miejsc pochówku;
  - (h) przeprowadzanie przeszukania i zajęcia;
  - (i) dostarczanie akt i dokumentów, w tym akt i dokumentów urzędowych;
  - (j) ochrona pokrzywdzonych i świadków oraz zabezpieczanie dowodów;
  - (k) identyfikacja, odnalezienie i zabezpieczenie lub zajęcie korzyści, majątku i aktywów oraz narzędzi przestępstwa dla celów ewentualnego przypadku, jednakże bez uszczerbku dla nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich; i
  - (l) jakiegokolwiek inny rodzaj pomocy, który nie jest zabroniony przez prawo Państwa wezwanego, a którego celem jest ułatwienie ścigania i osądzenia zbrodni podlegających jurysdykcji Trybunału.
2. Trybunał jest uprawniony do udzielenia gwarancji świadkowi lub biegłemu stawiającemu się przed Trybunałem, iż nie będzie wobec niego wszczęte ani prowadzone postępowanie karne, nie będzie zatrzymany ani poddany żadnym ograniczeniom wolności osobistej przez Trybunał z powodu jakichkolwiek działań lub zaniechań, poprzedzających opuszczenie przez tę osobę Państwa wezwanego.
3. Jeżeli wykonanie pomocy prawnej określonej we wniosku przedłożonym na podstawie ustępu 1 jest zabronione w Państwie wezwanym na podstawie powszechnie obowiązujących fundamentalnych zasad prawnych, Państwo wezwane niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozstrzygnięcia tej kwestii. W czasie konsultacji należy rozważyć, czy pomoc prawna może zostać wykonana w inny sposób lub pod pewnymi warunkami. Jeżeli po odbyciu konsultacji kwestii tej nie można rozstrzygnąć, Trybunał zmienia wniosek w zakresie, w jakim jest to konieczne.

4. Zgodnie z artykułem 72 Państwo-Strona może odmówić, w całości lub w części, wykonania wniosku o pomoc prawną tylko wtedy, gdy wniosek dotyczy udostępnienia dokumentu lub ujawnienia dowodu związanego z jego bezpieczeństwem narodowym.
5. Zanim Państwo wezwane odmówi wykonania wniosku o pomoc prawną złożonego na podstawie ustępu 1 (l), Państwo to rozważa, czy pomoc prawna może zostać udzielona pod pewnymi warunkami, w późniejszym terminie lub w inny sposób, z zastrzeżeniem, że, o ile Trybunał lub Prokurator wyrazi zgodę na udzielenie pomocy prawnej pod pewnymi warunkami, Trybunał lub Prokurator jest nimi związany.
6. Jeżeli wezwane Państwo-Strona odmówi wykonania wniosku, niezwłocznie informuje o tym Trybunał lub Prokuratora, podając powody odmowy.
7. (a) Trybunał może żądać czasowego przekazania osoby pozbawionej wolności w celu dokonania identyfikacji lub przesłuchania lub uzyskania innej pomocy. Osoba ta może zostać przekazana po spełnieniu następujących warunków:
  - (i) osoba ta dobrowolnie i świadomie wyraziła zgodę na przekazanie; i
  - (ii) Państwo wezwane zgadza się na przekazanie na warunkach uzgodnionych przez to Państwo i Trybunał.(b) Osoba przekazana pozostaje pozbawiona wolności. Kiedy cele przekazania zostały osiągnięte, Trybunał niezwłocznie odsyła osobę przekazaną Państwu wezwanemu.
8. (a) Trybunał zapewnia poufność otrzymanych dokumentów i informacji, chyba że przemawiają przeciwko temu względy postępowania przygotowawczego bądź innego postępowania wskazane we wniosku.
  - (b) W razie konieczności Państwo wezwane może przekazać Prokuratorowi dokumenty lub informacje z zastrzeżeniem poufności. W takim przypadku Prokurator może wykorzystać przekazane informacje i dokumenty jedynie w celu uzyskania nowych dowodów.
  - (c) Państwo wezwane może z własnej inicjatywy lub na wniosek Prokuratora wyrazić zgodę na ujawnienie tych dokumentów lub informacji. W takim przypadku mogą być one użyte jako dowody w sprawie zgodnie z postanowieniami części V i VI oraz Regulami Procesowymi i Dowodowymi.
9. (a) (i) W razie otrzymania przez Państwo-Stronę konkurencyjnych wniosków, innych niż o dostarczenie lub ekstradycję, od Trybunału i innego państwa działającego na podstawie zobowiązania międzynarodowego Państwo-Strona dokłada wszelkich starań, aby, w konsultacji z Trybunałem i innym państwem, wykonać oba wnioski, w razie konieczności poprzez odroczenie wykonania jednego z wniosków lub wykonanie jednego z nich pod pewnymi warunkami.
  - (ii) W razie niepowodzenia powyższego, konkurencyjne wnioski zostają rozpatrzone zgodnie z zasadami określonymi w artykule 90.(b) Jeżeli jednak wniosek Trybunału dotyczy informacji, przedmiotów lub osób pozostających pod kontrolą państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej na mocy umowy międzynarodowej, Państwo wezwane informuje o tym Trybunał, który kieruje swój wniosek do państwa trzeciego lub organizacji międzynarodowej.
10. (a) Trybunał może, na wniosek Państwa-Strony prowadzącego postępowanie przygotowawcze lub sądowe z powodu czynu, który stanowi zbrodnię podlegającą jurysdykcji Trybunału lub który stanowi poważne przestępstwo według prawa Państwa wzywającego, współpracować z Państwem wzywającym i udzielić mu pomocy prawnej.
  - (b) (i) Pomoc przewidziana w punkcie (a) obejmuje, inter alia:
    - a. przekazanie oświadczeń, dokumentów lub innego rodzaju dowodów zgromadzonych w trakcie postępowania przygotowawczego lub rozprawy prowadzonej przez Trybunał; i
    - b. przesłuchanie osoby aresztowanej na mocy postanowienia Trybunału.(ii) W przypadku pomocy udzielanej na podstawie punktu (b)(i)a.:
    - a. jeżeli dokumenty lub dowody innego rodzaju zostały zgromadzone przy pomocy Państwa, takie przekazanie wymaga zgody tego Państwa;
    - b. jeżeli oświadczenia, dokumenty i innego rodzaju dowody zostały dostarczone przez świadka lub biegłego, przekazanie podlega postanowieniom artykułu 68.
  - (c) Trybunał może na warunkach określonych w niniejszym ustępie udzielić pomocy prawnej przewidzianej w niniejszym ustępie państwu, które nie jest Stroną niniejszego statutu.

Artykuł 94

Odroczenie wykonania wniosku ze względu na toczące się postępowanie przygotowawcze

1. Jeżeli niezwłoczne wykonanie wniosku mogłoby zakłócać prowadzone postępowanie karne w innej sprawie niż ta, do której odnosi się wniosek, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku na czas uzgodniony z Trybunałem. Jednakże odroczenie nie może trwać dłużej, niż jest to konieczne do zakończenia wspomnianego postępowania karnego w Państwie wezwanym. Przed podjęciem decyzji o odroczeniu Państwo wezwane rozważa, czy pomoc nie może być udzielona niezwłocznie pod pewnymi warunkami.
2. Jeżeli zostanie podjęta decyzja o odroczeniu na podstawie ustępu 1, Prokurator może żądać zabezpieczenia dowodów w oparciu o artykuł 93 ustęp 1 (j).

Artykuł 95

Odroczenie wykonania wniosku ze względu na sprzeciw w sprawie dopuszczalności

Jeżeli Trybunał rozpatruje sprzeciw w sprawie dopuszczalności na podstawie artykułu 18 lub 19, Państwo wezwane może odroczyć wykonanie wniosku na podstawie niniejszej części do czasu wydania przez Trybunał decyzji w sprawie dopuszczalności, chyba że Trybunał zarządził, że Prokurator może zbierać dowody na podstawie artykułu 18 lub 19.

Artykuł 96

Treść wniosku o udzielenie innych form pomocy na podstawie artykułu 93

1. Wniosek o udzielenie innych form pomocy określonych w artykule 93 sporządza się na piśmie. W nagłych wypadkach wniosek może zostać przekazany za pośrednictwem jakiegokolwiek środka umożliwiającego przenoszenie treści w formie pisemnej, pod warunkiem iż wniosek zostanie potwierdzony drogą, o której mowa w artykule 87 ustęp 1 (a).
2. Wniosek powinien, tam gdzie ma to zastosowanie, zawierać lub być poparty przez:
  - (a) zwięzłe przedstawienie celu, jakiemu ma służyć wniosek i żądana pomoc, włącznie ze wskazaniem podstawy prawnej i uzasadnieniem wniosku;
  - (b) możliwie szczegółową informację o miejscu pobytu lub tożsamości osoby lub miejsca, które mają być odnalezione lub których tożsamość ma być ustalona w celu udzielenia żądanej pomocy;
  - (c) zwięzłe przedstawienie faktów leżących u podstaw wniosku;
  - (d) powody i szczegóły procedur i wymogów, które mają być zastosowane;
  - (e) takie informacje, które mogą być wymagane na podstawie prawa Państwa wezwanego w celu wykonania wniosku; i
  - (f) wszelkie inne informacje istotne dla udzielenia żądanej pomocy.
3. Na wniosek Trybunału Państwo-Strona odbywa konsultacje z Trybunałem dotyczące zarówno spraw ogólnych, jak i kwestii szczegółowych, dotyczących wymogów prawa krajowego Państwa-Strony, które mogą mieć zastosowanie na podstawie ustępu 2 (e). Podczas tych konsultacji Państwo-Strona informuje Trybunał o szczególnych wymogach swego prawa krajowego.
4. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się również do wniosku o pomoc skierowanego do Trybunału.

Artykuł 97

Konsultacje

- Jeżeli Państwo-Strona otrzyma na podstawie niniejszej części wniosek, który stwarza problemy mogące utrudnić lub uniemożliwić jego wykonanie, Państwo to niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozwiązania tej kwestii. Problemy te mogą obejmować, inter alia:
- (a) brak informacji wystarczających do wykonania wniosku;
  - (b) w przypadku wniosku o dostarczenie, fakt, że pomimo dołożenia wszelkich starań nie można ustalić miejsca pobytu osoby poszukiwanej albo że w wyniku przeprowadzonego postępowania stwierdzono, iż osoba zlokalizowana w Państwie wezwanym ponad wszelką wątpliwość nie jest osobą wskazaną we wniosku; lub
  - (c) fakt, że wykonanie wniosku w jego aktualnej formie wymagałoby od Państwa wezwanego naruszenia istniejących zobowiązań traktatowych zaciągniętych wobec innego państwa.

Artykuł 98

Współpraca w odniesieniu do uchylenia immunitetu i zgody na dostarczenie

1. Trybunał nie może wystąpić z wnioskiem o dostarczenie lub pomoc, który wymagałby od Państwa wezwanego działania niezgodnego z jego zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego w odniesieniu do immunitetu Państwa, immunitetu dyplomatycznego osoby lub majątku Państwa trzeciego, chyba że Trybunał wcześniej uzyska zgodę Państwa trzeciego na uchylenie immunitetu.
2. Trybunał nie może wystąpić z wnioskiem o dostarczenie, który wymagałby od Państwa wezwanego działania niezgodnego z jego zobowiązaniami wynikającymi z umów międzynarodowych, zgodnie z którymi wymagana jest zgoda Państwa wysyłającego na dostarczenie Trybunałowi jakiegokolwiek osoby, chyba że Trybunał wcześniej podjął współpracę z Państwem wysyłającym w celu uzyskania zgody na dostarczenie.

Artykuł 99

Wykonanie wniosków na podstawie artykułu 93 i 96

1. Wnioski o współpracę są wykonywane zgodnie ze stosowną procedurą przewidzianą w prawie Państwa wezwanego i, o ile nie jest to zabronione przez to prawo, w sposób określony we wniosku, włącznie z zastosowaniem procedury wskazanej we wniosku lub zezwoleniem osobom wymienionym we wniosku na obecność i udzielanie pomocy przy wykonywaniu wniosku.
2. W przypadku wniosku niecierpiącego zwłoki, dokumenty lub dowody sporządzone w odpowiedzi na wniosek przesyłane są na żądane Trybunału w trybie pilnym.
3. Odpowiedzi Państwa wezwanego przekazuje się w ich oryginalnym języku i formie.
4. Z zastrzeżeniem postanowień innych artykułów niniejszej części, jeżeli jest to konieczne dla skutecznego wykonania wniosku, który może zostać wykonany bez zastosowania środków przymusu, w tym w szczególności dobrowolnego przesłuchania osoby lub przeprowadzenia dowodu z osoby nawet bez obecności organów Państwa wezwanego, jeżeli jest to niezbędne dla wykonania wniosku, albo oględzin terenu publicznego lub innego miejsca publicznego. Prokurator może wykonać taki wniosek bezpośrednio na terytorium Państwa w sposób następujący:
  - (a) jeżeli wezwane Państwo-Strona jest państwem, wobec którego istnieje podejrzenie, że na jego terytorium została popełniona zbrodnia i orzeczono o dopuszczalności zgodnie z artykułem 18 lub 19, Prokurator może bezpośrednio wykonać taki wniosek po przeprowadzeniu wszelkich możliwych konsultacji z wezwanym Państwem-Stroną;
  - (b) w innych przypadkach Prokurator może wykonać taki wniosek po przeprowadzeniu konsultacji z wezwanym Państwem-Stroną i po uwzględnieniu wszystkich rozsądnych warunków i uwag przedstawionych przez to Państwo-Stronę. Jeżeli Państwo-Strona napotyka trudności z wykonaniem wniosku zgodnie z niniejszym punktem, niezwłocznie konsultuje się z Trybunałem w celu rozwiązania tej kwestii.

5. Postanowienia zezwalające osobie przesłuchiwanej przez Trybunał na podstawie artykułu 72 na powoływanie się na ograniczenia służące zapobieganiu ujawnianiu informacji poufnych związanych z bezpieczeństwem narodowym stosuje się także do wykonania wniosków o pomoc na podstawie niniejszego artykułu.

Artykuł 100 Koszty

1. Zwykle koszty związane z wykonaniem wniosków na terytorium Państwa wezwanego ponosi to Państwo, z wyjątkiem następujących kosztów, które ponosi Trybunał:
  - (a) koszty związane z podróżą i zapewnieniem bezpieczeństwa świadkom i biegłym lub przekazaniem osoby pozbawionej wolności na podstawie artykułu 93;
  - (b) koszty tłumaczenia i przepisywania;
  - (c) koszty podróży i utrzymania sędziów, Prokuratora, zastępców Prokuratora, Sekretarza, zastępcy Sekretarza i personelu każdego organu Trybunału;
  - (d) koszty opinii lub raportu biegłego sporządzonych na żądanie Trybunału;
  - (e) koszty związane z transportem osoby dostarczanej do Trybunału przez Państwo, na terytorium którego ona przebywała; i
  - (f) po uzgodnieniu – wszelkie nadzwyczajne koszty spowodowane wykonaniem wniosku.
2. Postanowienia ustępu 1 stosuje się odpowiednio do wniosków pochodzących od Państw-Stron i skierowanych do Trybunału. W takim przypadku Trybunał ponosi zwykle koszty wykonania.

Artykuł 101 Zasada specjalności

1. Osoba dostarczona Trybunałowi na podstawie niniejszego statutu nie będzie ścigana, ukarana ani pozbawiona wolności z powodu czynu popełnionego przed dostarczeniem, innego niż czyn, który wypełnia znamiona zbrodni stanowiących podstawę dostarczenia jej Trybunałowi.
2. Trybunał może domagać się od państwa, które dostarczyło osobę Trybunałowi, zrzeczenia się wymogów ustępu 1 i, w razie konieczności, Trybunał dostarczy dodatkowych informacji zgodnie z artykułem 91. Państwa-Strony są władne dokonać takiego zrzeczenia na rzecz Trybunału i dołożyć w tym celu wszelkich starań.

Artykuł 102 Wyjaśnienie pojęć

W rozumieniu niniejszego statutu:

- (a) „dostarczenie” oznacza wydanie osoby Trybunałowi przez państwo, w trybie przewidzianym niniejszym statutem;
- (b) „ekstradycja” oznacza wydanie osoby przez jedno państwo drugiemu państwu na podstawie traktatu, konwencji lub ustawodawstwa krajowego.

CZĘŚĆ X. WYKONANIE

Artykuł 103 Rola państw w wykonywaniu kary pozbawienia wolności

1. (a) Kara pozbawienia wolności jest wykonywana w Państwie wyznaczonym przez Trybunał z listy państw, które zadeklarowały Trybunałowi wolę przyjęcia osób skazanych.
  - (b) Składając deklarację woli przyjęcia osób skazanych, państwo może zastrzec warunki takiego przyjęcia, o ile Trybunał wyrazi na nie zgodę i są one zgodne z niniejszą częścią.
  - (c) Państwo wyznaczone w konkretnej sprawie niezwłocznie informuje Trybunał, czy akceptuje decyzję Trybunału.
2. (a) Państwo wykonania zawiadamia Trybunał o wszelkich okolicznościach, włącznie z wystąpieniem jakichkolwiek warunków uzgodnionych na podstawie ustępu 1, które mogłyby istotnie rzutować na warunki i długość pozbawienia wolności. Trybunał powinien zostać poinformowany z co najmniej 45-dniowym wyprzedzeniem o wszelkich tego typu znanych lub przewidywanych okolicznościach. W tym czasie Państwo wykonania nie podejmuje żadnych kroków, które mogłyby naruszyć jego zobowiązania wynikające z artykułu 110.
  - (b) Jeżeli Trybunał nie może przystać na warunki określone w punkcie (a), zawiadamia Państwo wykonania i postępuje zgodnie z artykułem 104 ustęp 1.
3. Trybunał, wyznaczając w granicach swobodnego uznania państwo w oparciu o ustęp 1, bierze pod uwagę następujące okoliczności:
  - (a) zasadę, że Państwa-Strony powinny dzielić odpowiedzialność za wykonanie kary pozbawienia wolności, zgodnie z zasadą słusznego podziału przewidzianą w Regułach Procesowych i Dowodowych;
  - (b) stosowanie szeroko akceptowanych standardów międzynarodowego prawa traktatowego regulujących traktowanie więźniów;
  - (c) opinię osoby skazanej;
  - (d) obywatelstwo osoby skazanej;
  - (e) wszelkie inne czynniki dotyczące okoliczności zbrodni, osoby skazanej oraz efektywnego wykonania kary, które mogą mieć znaczenie dla wyznaczenia Państwa wykonania.
4. Jeżeli żadne państwo nie zostanie wyznaczone na podstawie ustępu 1, karę pozbawienia wolności wykonuje się w więzieniu udostępnionym przez Państwo przyjmujące, zgodnie z warunkami ustalonymi w porozumieniu w sprawie siedziby, o którym mowa w artykule 3 ustęp 2. W takim przypadku koszty wynikające z wykonania kary pozbawienia wolności ponosi Trybunał.

Artykuł 104
Zmiana w wyznaczeniu Państwa wykonania

1. Trybunał może w każdej chwili postanowić o przekazaniu osoby skazanej do więzienia w innym państwie.
2. Osoba skazana może w każdej chwili zwracać się do Trybunału o przekazanie jej z Państwa wykonania.

Artykuł 105
Wykonanie wyroku

1. Z uwzględnieniem warunków, które państwo zastrzegło zgodnie z artykułem 103 ustęp 1 (b), wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności wiąże Państwo-Stronę, które w żadnym przypadku nie może go zmienić.
2. Wyłącznie Trybunał ma prawo rozpatrywać odwołania od wyroków i wnioski o wznowienie postępowania. Państwo-Strona nie będzie utrudniać składania takich skarg przez osobę skazaną.

Artykuł 106
Nadzorowanie wykonania kary i warunków pozbawienia wolności

1. Wykonywanie kary pozbawienia wolności podlega nadzorowi Trybunału i powinno być zgodne z szeroko przyjętymi standardami międzynarodowego prawa traktatowego regulującymi traktowanie więźniów.
2. Warunki wykonywania kary pozbawienia wolności są regulowane przez prawo Państwa wykonania i muszą być zgodne z szeroko przyjętymi standardami międzynarodowego prawa traktatowego regulującymi traktowanie więźniów; w żadnym razie warunki te nie mogą być lepsze lub gorsze od tych, w jakich przebywają więźniowie skazani za podobne przestępstwa w Państwie wykonania.
3. Porozumiewanie się osoby skazanej z Trybunałem powinno być poufne i odbywać się bez przeszkód.

Artykuł 107
Przekazanie osoby po odbyciu kary

1. Po odbyciu kary osoba, która nie jest obywatelem Państwa wykonania, może, zgodnie z prawem Państwa wykonania, zostać przekazana do państwa, które jest zobowiązane do jej przyjęcia, lub do innego państwa, które wyrazi zgodę na jej przyjęcie, biorąc pod uwagę opinie osoby, która ma zostać przekazana do tego państwa, chyba że Państwo wykonania zezwoli tej osobie na pozostanie na swoim terytorium.
2. Jeżeli żadne z państw nie ponosi kosztów wynikających z przekazania osoby do innego państwa na podstawie ustępu 1, koszty te ponosi Trybunał.
3. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 108 Państwo wykonania może również, stosownie do swojego prawa wewnętrznego, wydać lub w inny sposób przekazać osobę do państwa, które domagało się wydania lub przekazania osoby w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary.

Artykuł 108
Ograniczenie ścigania lub karania za inne przestępstwa

1. Osoba skazana pozbawiona wolności w Państwie wykonania nie może być ścigana, ukarana lub podlegać ekstradycji do państwa trzeciego z powodu czynu popełnionego przed przekazaniem tej osoby Państwu wykonania, chyba że na takie ściganie, ukaranie lub ekstradycję wyrazi zgodę Trybunał na wniosek Państwa wykonania.
2. Trybunał orzeka w tej kwestii po wysłuchaniu osoby skazanej.
3. Ustępu 1 nie stosuje się, jeżeli osoba skazana, po odbyciu pełnego wymiaru kary wymierzonej przez Trybunał, dobrowolnie pozostaje przez okres dłuższy niż 30 dni na terytorium Państwa wykonania lub powraca na terytorium tego państwa po jego opuszczeniu.

Artykuł 109
Wykonywanie orzeczeń grzywny i przepadku

1. Państwa-Strony wykonują orzeczenia grzywny oraz przepadku wydane przez Trybunał na podstawie części VII, zgodnie z procedurą przewidzianą w prawie wewnętrznym, nie naruszając nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.
2. Jeżeli Państwo-Strona nie może wykonać orzeczenia przepadku, podejmuje środki w celu odzyskania równowartości majątku, korzyści lub aktywów objętych wydanym przez Trybunał orzeczeniem przepadku, nie naruszając nabytych w dobrej wierze praw osób trzecich.
3. Majątek lub korzyści ze sprzedaży nieruchomości lub, tam gdzie jest to właściwe, ze sprzedaży innych przedmiotów, uzyskane przez Państwo-Stronę w wyniku wykonania wyroku Trybunału, przekazuje się Trybunałowi.

Artykuł 110
Zmniejszenie wymiaru kary

1. Państwo wykonania nie może zwolnić osoby przed upływem okresu kary wymierzonej przez Trybunał.
2. Wyłącznie Trybunał ma uprawnienie do orzekania o zmniejszeniu wymiaru kary i orzeka w tej kwestii po wysłuchaniu osoby skazanej.
3. Jeżeli osoba odbyła dwie trzecie wymierzonej kary lub 25 lat w przypadku kary dożywocia, Trybunał dokonuje oceny wyroku pod kątem ewentualnego zmniejszenia jej wymiaru. Taką ocenę wyroku nie może mieć miejsca przed upływem wskazanych okresów.

4. Dokonując oceny na podstawie ustępu 3, Trybunał może zmniejszyć wymiar kary, jeżeli stwierdzi, że zachodzi przynajmniej jedna z następujących okoliczności:
  - (a) wcześniej wyrażona i podtrzymywana chęć współpracy osoby z Trybunałem w prowadzonych postępowaniach przygotowawczych;
  - (b) dobrowolna pomoc osoby w umożliwieniu wykonania wyroków i orzeczeń Trybunału w innych sprawach, a w szczególności pomoc w zlokalizowaniu przedmiotów objętych orzeczeniami grzywny, przepadku lub naprawienia szkody, które mogą być spożytkowane dla dobra pokrzywdzonych; lub
  - (c) inne czynniki wskazujące na wyraźną i znaczącą zmianę okoliczności usprawiedliwiającą zmniejszenie wymiaru kary przewidziane w Regułach Procesowych i Dowodowych.
5. Jeżeli po przeprowadzeniu pierwszej oceny kary na podstawie ustępu 3 Trybunał stwierdzi brak podstaw do zmniejszenia wymiaru kary, dokonuje dalszych ocen wyroku w takich odstępach czasowych i z zastosowaniem takich kryteriów, jakie przewidziane są w Regułach Procesowych i Dowodowych.

Artykuł 111 Ucieczka

Jeżeli osoba skazana zbiegnie z więzienia i opuści Państwo wykonania, państwo to może, po przeprowadzeniu konsultacji z Trybunałem, złożyć wniosek o wydanie tej osoby przez państwo, w którym się ona znajduje, na podstawie istniejących porozumień dwustronnych lub wielostronnych, lub może zwrócić się do Trybunału o wystąpienie z wnioskiem o dostarczenie osoby na podstawie części IX. Trybunał może wskazać, aby osoba została przekazana państwu, w którym odbywała karę, lub innemu państwu wyznaczonemu przez Trybunał.

CZĘŚĆ XI. ZGROMADZENIE PAŃSTW-STRON

Artykuł 112 Zgromadzenie Państw-Stron

1. Tworzy się Zgromadzenie Państw-Stron niniejszego statutu. Każde Państwo-Strona ma w Zgromadzeniu jednego przedstawiciela, któremu mogą towarzyszyć zastępcy i doradcy. Inne państwa, które podpisały niniejszy statut lub Akt Końcowy, mogą mieć status obserwatorów w Zgromadzeniu.
2. Zgromadzenie Państw-Stron:
  - (a) rozpatruje i przyjmuje zalecenia Komisji Przygotowawczej;
  - (b) sprawuje nadzór nad Prezydium, Prokuratorem oraz Sekretarzem w zakresie administracji Trybunału;
  - (c) rozpatruje sprawozdania z działalności Biura utworzonego na podstawie ustępu 3 oraz podejmuje w związku z tym odpowiednie działania;
  - (d) rozpatruje oraz uchwała budżet Trybunału;
  - (e) decyduje zgodnie z artykułem 36 o zmianie liczby sędziów;
  - (f) rozpatruje zgodnie z artykułem 87 ustęp 5 i 7 kwestie dotyczące braku współpracy;
  - (g) pełni inne funkcje stosownie do postanowień niniejszego statutu oraz Reguł Procesowych i Dowodowych.
3. (a) Zgromadzenie Państw-Stron posiada Biuro składające się z Prezesa, dwóch wiceprezesów oraz 18 członków wybieranych przez Zgromadzenie na trzyletnią kadencję.
  - (b) Biuro ma charakter reprezentatywny, biorąc pod uwagę w szczególności sprawiedliwy podział geograficzny oraz odpowiednią reprezentację światowych systemów prawnych.
  - (c) Biuro odbywa posiedzenia tak często, jak to jest konieczne, ale nie rzadziej niż raz na rok. Biuro wspomaga Zgromadzenie Państw-Stron w wykonywaniu jego obowiązków.
4. Zgromadzenie Państw-Stron może w razie konieczności utworzyć organy pomocnicze, w tym niezależny mechanizm nadzorczy dla kontroli, oceny oraz badania Trybunału w celu podniesienia sprawności jego działania i usprawnienia gospodarki.
5. Prezes Trybunału, Prokurator i Sekretarz oraz ich przedstawiciele mogą uczestniczyć w posiedzeniach Zgromadzenia Państw-Stron oraz Biura.
6. Posiedzenia Zgromadzenia Państw-Stron odbywają się w siedzibie Trybunału lub w głównej siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych raz do roku, a jeśli okoliczności tego wymagają, odbywają się specjalne posiedzenia. Z wyjątkiem przypadków przewidzianych w niniejszym statucie, posiedzenia specjalne Zgromadzenia mogą być zwołane przez Biuro z własnej inicjatywy lub na wniosek jednej trzeciej Państw-Stron.
7. Każde Państwo-Strona posiada jeden głos. Należy czynić wszelkie wysiłki w celu podejmowania decyzji przez Zgromadzenie i Biuro w drodze konsensusu. Jeżeli konsensusu nie można osiągnąć, to z wyjątkiem, kiedy statut nie stanowi inaczej:
  - (a) decyzje dotyczące kwestii merytorycznych muszą zostać podjęte przez większość dwóch trzecich obecnych i głosujących Państw-Stron, z tym zastrzeżeniem, że bezwzględna większość Państw-Stron stanowi quorum,
  - (b) decyzje dotyczące spraw proceduralnych są podejmowane zwykłą większością obecnych i głosujących Państw-Stron.
8. Państwo-Strona, które zalega z płatnościami składek na poczet wydatków Trybunału, nie ma prawa głosu w Zgromadzeniu Państw-Stron i w Biurze, jeżeli suma zaległych kwot jest równa lub wyższa od wysokości składek należnych za dwa ostatnie lata. Zgromadzenie Państw-Stron może jednak wyrazić zgodę na udział Państwa-Strony w głosowaniu w Zgromadzeniu oraz w Biurze, o ile uzna, iż brak płatności jest spowodowany okolicznościami niezależnymi od Państwa-Strony.
9. Zgromadzenie Państw-Stron przyjmuje własny regulamin.
10. Urzędowymi i roboczymi językami Zgromadzenia są języki obowiązujące na Zgromadzeniu Ogólnym Organizacji Narodów Zjednoczonych.

CZĘŚĆ XII. SPRAWY FINANSOWE

Artykuł 113 Regulacje finansowe

O ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, wszelkie sprawy finansowe dotyczące Trybunału oraz posiedzeń Zgromadzenia Państw-Stron, w tym jego Biura i organów pomocniczych, są regulowane przez niniejszy statut oraz regulaminy i przepisy finansowe przyjęte przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 114 Wydatki

Wydatki Trybunału i Zgromadzenia Państw-Stron, w tym Biura i organów pomocniczych, pokrywane są z funduszy Trybunału.

Artykuł 115 Fundusze Trybunału oraz Zgromadzenia Państw-Stron

Wydatki Trybunału i Zgromadzenia Państw-Stron, w tym Biura i organów pomocniczych, przewidziane w budżecie przyjętym przez Zgromadzenie Państw-Stron, pokrywane są z następujących źródeł:

- (a) ustalonych składek wpłacanych przez Państwa-Strony;
- (b) funduszy przydzielonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych, po uzyskaniu zgody Zgromadzenia Ogólnego, w szczególności w związku z wydatkami spowodowanymi przedstawieniem spraw Trybunałowi przez Radę Bezpieczeństwa.

Artykuł 116 Dobrowolne dotacje

Z zastrzeżeniem artykułu 115, jako dodatkowe fundusze Trybunał może przyjmować i wykorzystywać dobrowolne dotacje od Rządów, organizacji międzynarodowych, osób indywidualnych, przedsiębiorstw oraz innych podmiotów, stosownie do odpowiednich kryteriów przyjętych przez Zgromadzenie Państw-Stron.

Artykuł 117 Ustalanie wysokości składek

Składki Państw-Stron są ustalane według uzgodnionej skali wzorowanej na skali przyjętej przez Organizację Narodów Zjednoczonych przy ustalaniu jej zwykłego budżetu i dostosowane zgodnie z zasadami, na których ta skala jest oparta.

Artykuł 118 Audyt roczny

Akta, księgi i rachunki Trybunału, wraz z rocznym sprawozdaniem finansowym, podlegają corocznemu badaniu przez niezależnego audytora.

CZĘŚĆ XIII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 119 Rozstrzyganie sporów

1. Spory dotyczące funkcji sądowych Trybunału rozstrzyga sam Trybunał.
2. Każdy inny spór pomiędzy dwoma lub więcej Państwami-Stronami dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszego statutu, o ile nie został rozstrzygnięty w ciągu trzech miesięcy w drodze negocjacji, jest przedstawiany Zgromadzeniu Państw-Stron. Zgromadzenie może starać się rozstrzygnąć spór bądź też przyjąć zalecenia co do dalszych sposobów rozstrzygnięcia sporu, w tym skierowania sprawy do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, stosownie do postanowień statutu tego Trybunału.

Artykuł 120 Zastrzeżenia

Do niniejszego statutu nie mogą być czynione żadne zastrzeżenia.

Artykuł 121 Poprawki

1. Po upływie siedmiu lat od wejścia w życie niniejszego statutu każde Państwo-Strona może zaproponować poprawki do niego. Tekst proponowanej poprawki przedstawia się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który niezwłocznie komunikuje zaproponowaną poprawkę wszystkim Państwom-Stronom.
2. Nie wcześniej niż trzy miesiące po notyfikacji Zgromadzenie Państw-Stron na swoim następnym posiedzeniu, większością obecnych i głosujących, decyduje, czy przyjąć poprawkę. Zgromadzenie może rozpatrzyć proponowaną poprawkę bezpośrednio lub zwołać Konferencję Rewizyjną, jeżeli uzasadnia to charakter problemu.
3. Jeżeli przyjęcie poprawki podczas Zgromadzenia Państw-Stron lub na Konferencji Rewizyjnej jest niemożliwe w drodze konsensusu, wymagana jest większość dwóch trzecich głosów Państw-Stron.
4. Z zastrzeżeniem ustępu 5 poprawka wchodzi w życie w stosunku do wszystkich Państw-Stron po upływie roku od złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dokumentów ratyfikacji lub przyjęcia przez siedem ósmym Państw-Stron.
5. Każda poprawka do artykułów 5, 6, 7 i 8 niniejszego statutu wchodzi w życie w stosunku do tych Państw-Stron, które ją przyjęły, w ciągu jednego roku po złożeniu dokumentów ratyfikacji lub przyjęcia. Jeśli chodzi o Państwo-Stronę, które nie przyjęło poprawki, Trybunał nie może wykonywać jurysdykcji w stosunku do zbrodni objętej tą poprawką, jeżeli została popełniona przez obywatela tego Państwa-Strony lub na jego terytorium.
6. Jeżeli zgodnie z ustępem 4 poprawka została przyjęta przez siedem ósmym Państw-Stron, Państwo-Strona, które nie przyjęło tej poprawki, może wypowiedzieć niniejszy statut ze skutkiem natychmiastowym, niezależnie od artykułu 127 ustęp 1, ale z zastrzeżeniem artykułu 127 ustęp 2, poprzez złożenie zawiadomienia nie później niż w ciągu jednego roku od wejścia w życie tej poprawki.
7. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zawiadamia wszystkie Państwa-Strony o poprawce przyjętej na posiedzeniu Zgromadzenia Państw-Stron lub na Konferencji Rewizyjnej.

Artykuł 122 Poprawki dotyczące postanowień o charakterze instytucjonalnym

1. Poprawki do postanowień niniejszego statutu mających wyłącznie instytucjonalny charakter, to jest: artykułu 35, artykułu 36 ustępy 8 i 9, artykułu 37, artykułu 38, artykułu 39 ustęp 1 (dwa pierwsze zdania), 2 i 4, artykułu 42 ustępy 4-9, artykułu 43 ustępy 2 i 3 oraz artykułu 44, 46, 47 i 49 mogą być zgłoszone w każdej chwili, niezależnie od artykułu 121 ustęp 1, przez każde Państwo-Stronę. Tekst proponowanej poprawki przedstawia się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych lub innej osobie upoważnionej przez Zgromadzenie Państw-Stron, która niezwłocznie komunikuje zgłoszoną poprawkę wszystkim Państwom-Stronom oraz innym uczestnikom Zgromadzenia Państw-Stron.
2. Poprawki przewidziane w tym artykule, co do których nie osiągnięto konsensusu, są przyjmowane przez Zgromadzenie Państw-Stron lub przez Konferencję Rewizyjną większością dwóch trzecich Państw Stron. Poprawki te wchodzi w życie w stosunku do wszystkich Państw-Stron sześć miesięcy po ich przyjęciu przez Zgromadzenie lub Konferencję.

Artykuł 123 Rewizja statutu

1. Po upływie siedmiu lat od wejścia w życie statutu Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwołuje Konferencję Rewizyjną w celu rozważenia poprawek do niniejszego statutu. Taka rewizja może obejmować w szczególności listę zbrodni wymienionych w artykule 5. Konferencja jest otwarta dla uczestniczących w Zgromadzeniu Państw-Stron na takich samych warunkach.
2. Następną Konferencja Rewizyjna może zostać zwołana w dowolnym czasie na wniosek Państwa-Strony, w celu określonym w ustępie 1, przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych po uzyskaniu aprobaty większości Państw-Stron.
3. Postanowienia artykułu 121 ustępy 3-7 stosuje się odpowiednio do przyjęcia oraz wejścia w życie poprawek do statutu rozpatrywanych na Konferencji Rewizyjnej.

Artykuł 124 Postanowienia przejściowe

Niezależnie od artykułu 12 ustępy 1 i 2 każde państwo, stając się stroną niniejszego statutu, może oświadczyć, że przez okres siedmiu lat od wejścia w życie niniejszego statutu w stosunku do tego państwa państwo to nie uznaje jurysdykcji Trybunału w odniesieniu do kategorii zbrodni wymienionych w artykule 8, jeżeli istnieje podejrzenie, że zbrodnia została popełniona przez jego obywateli lub na jego terytorium. Oświadczenie złożone na podstawie niniejszego artykułu może zostać w każdej chwili cofnięte. Postanowienia niniejszego artykułu podlegają rewizji na Konferencji Rewizyjnej zwołanej na podstawie artykułu 123 ustęp 1.

Artykuł 125 Podpisanie, ratyfikacja, przyjęcie, zatwierdzenie lub przystąpienie

1. Niniejszy statut jest otwarty do podpisu dla wszystkich państw w Rzymie, w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa, dnia 17 lipca 1998 r. Następnie Statut będzie otwarty do podpisu w Rzymie, w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Włoch, do dnia 17 października 1998 r. Po tym terminie Statut będzie otwarty do podpisu w Nowym Yorku, w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych, do dnia 31 grudnia 2000 r.

2. Niniejszy statut podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez podpisujące państwa. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia składa się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.
3. Niniejszy statut jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty przystąpienia składa się Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 126 Wejście w życie

1. Niniejszy statut wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca po upływie sześćdziesięciu dni od dnia złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych sześćdziesiątego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
2. W stosunku do każdego państwa, które dokona ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia do niniejszego statutu po złożeniu sześćdziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, niniejszy statut wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca po upływie sześćdziesięciu dni od dnia złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Artykuł 127 Wypowiedzenie

1. Państwo-Strona może wypowiedzieć niniejszy statut w drodze pisemnego zawiadomienia Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie staje się skuteczne po upływie jednego roku od daty otrzymania zawiadomienia, chyba że w zawiadomieniu określono datę późniejszą.
2. Wypowiedzenie nie zwalnia państwa z jego zobowiązań wynikających z niniejszego statutu, kiedy było ono jego Stroną, w tym zobowiązań finansowych. Wypowiedzenie nie narusza obowiązku współpracy z Trybunałem w związku z prowadzonymi śledztwami oraz postępowaniami, w odniesieniu do których Państwo składające wypowiedzenie było zobowiązane współpracować oraz które zostały wszczęte przed datą, w której wypowiedzenie stało się skuteczne, jak również nie stoi na przeszkodzie rozpatrywaniu sprawy, która była już przez Trybunał rozpatrywana przed datą, w której wypowiedzenie stało się skuteczne.

Artykuł 128 Tekst autentyczny

Oryginał niniejszego statutu, którego teksty w języku arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednakowo autentyczne, zostanie złożony do depozytu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaże uwierzytelnione odpisy niniejszego statutu wszystkim państwom.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszy statut.

Sporządzono w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r.

Po zapoznaniu się z powyższym statutem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- został on uznany za słuszny zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nim zawartych,
- jest on przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony wraz z następującą deklaracją: „W odniesieniu do artykułu 87 ustęp 2 statutu Rzeczypospolita Polska oświadcza, że wnioski o współpracę składane przez Trybunał oraz załączone dokumenty sporządzane będą w języku polskim.”,
- będzie on niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 9 października 2001 r.